

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI**

**SERMAYE YAPISI KARARLARININ BANKALARIN FİNANSAL
PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİLERİ: AFGANİSTAN
BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Bashir Ahmad SADEQ OGHLO

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Mehmet Nuri SALUR

KONYA-2023

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bashir Ahmad SADEQ OGHLO		
	Numarası	20811101015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı / İşletme Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
Tezin Adı	Sermaye Yapısı Kararlarının Bankaların Finansal Performansı Üzerine Etkileri: Afganistan Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama			

Bu tezin hazırlanması sürecinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara büyük bir özen gösterilmiştir. Tez içeriğinde yer alan her türlü bilgi, etik davranış prensipleriyle uyumlu olarak elde edilmiş ve sunulmuştur. Ayrıca, bu çalışmanın yazımı sırasında tez yazım kurallarına titizlikle uyulmuş ve diğer çalışmalardan faydalanılmışsa, bu kaynaklara bilimsel standartlara uygun şekilde atıfta bulunulmuştur.

Bashir Ahmad SADEQ OGHLO

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bashir Ahmad SADEQ OGHLO		
	Numarası	20811101015		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı / İşletme Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Mehmet Nuri SALUR		
Tezin Adı	Sermaye Yapısı Kararlarının Bankaların Finansal Performansı Üzerine Etkileri: Afganistan Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama			

İşletmelerin sermaye yapısı, işletmelerin kullandığı sermaye kaynaklarına bağlı olarak oluşur. Bir işletme sermaye elde etmek için öz sermaye, borç veya her ikisini de kullanabilir. İşletmenin sermaye yapısı, kullanılan öz sermaye ve borç kombinasyonuna dayanır. Finansman kararları, işletmenin performansı ile önemli ölçüde ilişkilidir. Bu çalışmada, 2015-2020 yılları arasında Afganistandaki bankacılık sektöründe yer alan bankaların sermaye yapısının finansal performansı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada, bankaların finansal performansını değerlendirmek için kullanılan aktif karlılığı (ROA), özsermaye karlılığı (ROE) ve net faiz marjı (NIM) gibi göstergeler bağımlı değişkenler olarak ele alınmış; sermaye yapısını yansıtan borç oranı ve borç/öz kaynak oranı ise bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizi için SPSS yazılımı kullanılarak normallik testi, tanımlayıcı istatistiksel analizi ve regresyon analizi uygulanmıştır. 2015-2020 yılları arasındaki Afganistan bankacılık sektörü verilerine dayanarak elde edilen sonuçlar, sermaye yapısının bankaların finansal performansı üzerindeki etkisinin farklılık gösterdiğini göstermektedir. Aktif karlılığı (ROA) ve net faiz marjı (NIM) üzerinde sermaye yapısının anlamlı etkisi olduğunu ve özsermaye karlılığı (ROE) üzerinde anlamlı etkisi olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Yapısı, Finansal Performans, ROA, ROE, NIM

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Öğrencinin	Name and Surname	Bashir Ahmad SADEQ OGHLO		
	Student Number	20811101015		
	Departmant	Department of Business / Business Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	x	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Mehmet Nuri SALUR		
Title of the Thesis / Dissertation	The Effects of Capital Structure Decisions on The Financial Performance of Banks: An Application on The Banking Sector of Afghanistan			

The capital structure of businesses is formed based on the capital sources utilized by those businesses. A business can obtain capital by using equity, debt, or a combination of both to raise funds. The capital structure of a business is determined by the combination of equity and debt used. Financial decisions are significantly linked to the performance of a business. In this study, the impact of the capital structure of banks in the Afghanistan banking sector between 2015-2020 on their financial performance was examined. In the study, performance indicators commonly used to assess banks, such as return on assets (ROA), return on equity (ROE), and net interest margin (NIM), were considered as dependent variables; whereas debt ratio and debt/equity ratio, which reflect the capital structure, were treated as independent variables. Data analysis was conducted using SPSS software, including normality test, descriptive statistical analysis, and regression analysis. The results obtained based on the data from the Afghanistan banking sector between 2015-2020 show that the impact of capital structure on the financial performance of banks varies. It indicates a significant effect of capital structure on return on assets (ROA) and net interest margin (NIM) and no significant impact on return on equity (ROE).

Keywords: Capital Structure, Financial Performance, ROA, ROE, NIM

İÇİNDEKLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER TABLOSU	viii
KISALTMALAR	ix
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE YAPISI VE FİNANSAL PERFORMANS

1.1. Sermayenin Tanımı	4
1.2. Sermaye Yapısı Kavramı	4
1.3. Sermaye Yapısı Ölçütleri	5
1.3.1. Borç Oranı	5
1.3.2. Borç/Özkaynak Oranı	6
1.3.3. Faiz Karşılama Oranı	6
1.4. Sermaye Yapısı Teorileri	6
1.4.1. Klasik Sermaye Yapısı Teorileri	6
1.4.1.1. Net Faaliyet Gelir Teorisi	6
1.4.1.2. Net Gelir Teorisi	7
1.4.1.3. Geleneksel Teorisi	7
1.4.1.4. Modigliani ve Miller Teorisi	8
1.4.2. Modern Sermaye Yapısı Teorileri	9
1.4.2.1. Dengeleme Teorisi	9
1.4.2.2. Finansman Hiyerarşisi Teorisi	10
1.4.2.3. Piyasa Zamanlama Teorisi	11
1.4.2.4. Temsil Maliyetleri Teorisi	12
1.5. Sermaye Yapısını Belirleyen En Önemli Faktörler	12

1.5.1. Kaldıraç	12
1.5.2. Likidite	13
1.5.3. Kârlılık	13
1.5.4. Büyüme Fırsatları	14
1.5.5. Sermaye Maliyeti	14
1.5.6. Devlet Politikası	15
1.6. Performans ve Finansal Performans Kavramı	16
1.6.1. Performans Kavramı	16
1.6.2. Finansal Performans Tanımı ve Önemi.....	16
1.7. Finansal Performans Ölçütleri	19
1.7.1. Aktif Kârlılığı	19
1.7.2. Özsermaye Kârlılığı	19
1.7.3. Net Faiz Marjı	19

İKİNCİ BÖLÜM

AFGANİSTANIN EKONOMİK VE FİNANSAL YAPISI

2.1. Afganistana Genel Bir Bakış	21
2.2. Afganistanın Demografik Yapısı	22
2.2.1. Coğrafi Konumu.....	22
2.2.2. Nüfus	22
2.2.3. Kültür ve Mezhep.....	23
2.2.4. Sağlık.....	24
2.2.5. Eğitim	24
2.3. Afganistanın Ekonomik Yapısı.....	25
2.3.1. Sektörler	27
2.3.1.1. Tarım Sektörü	27
2.3.1.2. Sanayi Sektörü	28
2.3.1.3. Hizmet Sektörü	30
2.3.1.4. Madencilik Sektörü.....	31
2.3.2. Afganistanın Dış Ticareti	31
2.4. Afganistanın Finansal Yapısı.....	32
2.4.1. Afganistanın Finansal Piyasaları	33

2.4.2. Afganistanda Bankacılık Sektörü ve Tarihsel Gelişimi	34
2.4.2.1. Afganistanda Elektronik Bankacılık	37
2.4.2.2. Afganistanda Katılım Bankacılığı.....	37
2.4.2.3. Afganistan Merkez Bankası	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE YAPISI KARARLARININ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİLERİ: AFGANİSTAN BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

3.1. Literatür Taraması.....	40
3.2. Araştırmanın Amacı.....	54
3.3. Araştırmanın Önemi	54
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	54
3.5. Araştırmanın Hipotezleri	55
3.6. Araştırmanın Yöntemi	56
3.6.1. Veri Kaynakları ve Örneklem	56
3.6.2. Araştırmanın Değişkenleri	57
3.6.3. Araştırmanın Yöntem ve Modeli.....	57
3.7. Araştırmanın Veri Analizi	59
3.7.1. Normallik Testi	59
3.7.2. Eş Varyanslık Testi	60
3.7.3. Çoklu Bağlantı Testi.....	60
3.8. Araştırmanın Bulguları	61
3.8.1. Tanımlayıcı İstatistikler.....	61
3.8.2. Çoklu Regresyon Analizi	62
3.8.2.1. Bankaların Sermaye Yapısının ROA Üzerinde Etkisi	63
3.8.2.2. Bankaların Sermaye Yapısının ROE Üzerinde Etkisi.....	64
3.8.2.3. Bankaların Sermaye Yapısının NIM Üzerinde Etkisi.....	66
SONUÇ	68
KAYNAKÇA.....	70

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2. 1. Temel Sosyal Göstergeler	21
Tablo 2. 2. Yıllara Göre Afganistan Nüfusu	23
Tablo 2. 3. Afganistanın GHYH'si	26
Tablo 2. 4. Afganistanın GHYH'sinde Tarımın Payı (%)	28
Tablo 2. 5. Afganistanın GHYH'sinde Sanayinin Payı (%)	30
Tablo 2. 6. Afganistanın GHYH'sinde Hizmet Sektörünün Payı (%).....	30
Tablo 2. 7. Afganistanda Faaliyet Gösteren Bankalar.....	36
Tablo 3. 1. Değişkenlerin Normallik Testi.....	60
Tablo 3. 2. Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikler.....	61
Tablo 3. 3. ROA ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi	63
Tablo 3. 4. ROE ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi.....	65
Tablo 3. 5. NIM ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi.....	66

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1. Sermaye Yapısı ve Finansal Performans: Kavramsal Bir Çerçeve	58
Şekil 2. Borç Oranın Ortalaması.....	77
Şekil 3. Borç/Özkaynak Oranın Ortalaması	77
Şekil 4. Aktif Karlılığın Ortalaması.....	78
Şekil 5. Özsermaye Karlılığın Ortalaması	78
Şekil 6. Net Faiz Marjın Ortalaması	79
Şekil 7. Borç Oranı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi	79
Şekil 8. Borç/Özkaynak Oranı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi.....	80
Şekil 9. Aktif Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi	80
Şekil 10. Özsermaye Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi.....	81
Şekil 11. Net Faiz Marjı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi.....	81
Şekil 12. Aktif Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi	82
Şekil 13. Özsermaye Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi	82
Şekil 14. Net Faiz Marjı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi	83

KISALTMALAR

SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Programı (Statistical Package for the Social Sciences)
DR	Borç Oranı (Debt Ratio)
DER	Borç/Özkaynak Oranı (Debt-to-Equity Ratio)
ICR	Faiz Karşılama Oranı (Interest Coverage Ratio)
NIT	Net Gelir Teorisi (Net Income Theory)
NOIT	Net Faaliyet Geliri Teorisi (Net Operating Income Theory)
T&T	Geleneksel Teorisi (Tradional Theory)
M&MT	Modigliani ve Miller Teorisi (Modigliani and Miller Theory)
TOT	Dengeleme teorisi (Trade-Off Theory)
POT	Finansman Hiyerarşisi Teorisi (Packing Order theory)
MTT	Piyasa Zamanlama Teorisi (Market Timing Theory)
ACT	Temsil Maliyet Teorisi (Agency Cost Theory)
ROA	Aktif Karlılık Oranı (Return on Assets Ratio)
ROE	Özsermaye Karlılığı (Return on Equity Ratio)
NIM	Net Faiz Marjı (Net Interest Margin)
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations Population Fund)
CIA	Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
BM	Birleşmiş Milletler
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Gross Domestic Product)
DAB	Merkez Bankası Afganistan (DAB Afganistan Bank)

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Tez sürecimde bana bilgi, tecrübe ve sabırla rehberlik eden kıymetli danışmanım Doç. Dr. Mehmet Nuri SALUR'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman beni motive eden, varlıklarıyla güç veren ve maddi-manevi desteklerini hiç esirgemeyen aileme olan minnettarlığımı ifade etmek isterim.

GİRİŞ

Sermaye yapısı kararları, finans yöneticilerinin önemli kararlarından biridir. Sermaye yapısını, bir firmayı finanse etmenin çeşitli yolları, yani borç ve öz sermaye arasındaki orantılı ilişki olarak tanımlamak mümkündür. Ayrıca sermaye yapısının önemli bir yönetsel karar olduğu çünkü hissenin piyasa değerinin sermaye yapısı kararlarından etkilenebileceği için hissedarın getirisini ve riskini de etkilediği ifade edilebilir.

Sermaye yapısı ilk olarak Modigliani ve Miller tarafından 1958 yılında, şirketin faaliyetinde kullandığı borç ve özkaynak karışımı olarak tanımlanmıştır. Modigliani ve Miller (1958) yayımladıkları makalelerinde, beş yıl sonra (1963) kendileri tarafından değiştirilen birçok kısıtlayıcı varsayım altında sermaye yapısının firma değeri üzerindeki etkisine atıfta bulunmaktadır. Modigliani ve Millerdan sonra Jensen ve Meckling, bir tarafta yöneticiler ve hissedarlar, diğer tarafta hissedarlar ve borçlular arasındaki potansiyel çatışmayı ifade eden vekalet maliyeti teorisini ortaya çıkarmışlardır.

Finansal performans, bir işletmenin finansal sağlığını ve karlılığını değerlendirmeyi ifade eder. Diğer bir ifadeyle, işletmenin kaynakları yönetme, gelir oluşturma ve finansal hedeflerine ulaşma konularında ne kadar iyi performans gösterdiğini değerlendirmek için çeşitli finansal göstergeleri ve oranları analiz etmeyi içermektedir. Finansal performans ölçütleri, işletmenin varlıklarını etkin bir şekilde kullanma, borçlarını yönetme ve kar elde etme başarısını ve genel başarısını ortaya koymaktadır.

Bankalar, finansal sistem ve ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Finansal sistemin hayati bir bileşeni olarak, bankalar tasarruf sahipleri ile borç alanlar arasında fazla fonları etkin bir şekilde tahsis ederek ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Aynı zamanda, bankalar ekonomideki bilgi asimetrisini azaltmaya yardımcı olarak daha verimli bir ekonomik yapıya da katkı sağlamaktadırlar. Bankaların ayrıca özel finansal hizmetler sunarak ekonomik faaliyetleri de desteklediği görülmektedir.

Ancak, bankaların hissedarları, bankanın hisse değerlerinin maksimum seviyede olmasını beklerler. Bu nedenle, bir bankanın hizmetlerini sürdürebilmesi ve piyasa değerini artırabilmesi için doğru sermaye yapısına sahip olması büyük önem taşımaktadır. Bankanın sermaye yapısı, öz sermaye ve borcun uygun oranlarda nasıl birleştirildiğiyle ilgilidir. Bu nedenle, bankaların doğru sermaye yapısını belirlemek ve yönetmek hem finansal istikrarı sağlamak hem de hissedarların beklentilerini karşılamak için kritik öneme sahiptir.

Afganistanda modern anlamda ticari bankacılık, 1932 yılında Bank-e-Millie Afghani'nin kurulmasıyla başlamış ve o zamandan beri önemli reformlar ve gelişmeler yaşamıştır. Afganistandaki bankaların faaliyetlerini düzenlemek amacıyla 1939 yılında Afganistanın merkez bankası olan DAB Afganistan Bank kurulmuştur. DAB Afganistan Bank, Afganistandaki bankaların faaliyetlerini denetleyerek Afganistanda faaliyet göstermek için belirli ölçütler ve gereksinimleri belirlemektedir. Ayrıca finansal sistem geliştirmek, bankacılığı teşvik etmek ve devlete bankacılık hizmeti sağlamak için politika ve düzenlemeler yapma konusunda da ana finansal kuruluş olarak faaliyet göstermektedir.

Afganistanda bankacılık sistemi, Sovyet işgalinin ve komünist bir hükümetin yükselmesinin ardından etkilenmiş ve Sovyet bankacılık modeline geçiş yapmıştır. Ancak Sovyet destekli rejimin çöküşü ve ardından ortaya çıkan iç savaşlar ile Taliban Rejiminin iktidara gelmesi, bankacılık faaliyetlerini ciddi şekilde etkilemiştir. Bu dönemde, bankaların etkinliği sınırlanmış, finansal sistemin istikrarsızlığı ve güven eksikliği nedeniyle bankacılık sektörü zorluklar yaşamaktadır.

Bugün Afganistanda 12 aktif ticari banka bulunmaktadır. Bunların 3'ü devlet bankası, 7'si özel ticari bankalar ve 2'si yabancı ticari bankalardan oluşmaktadır. Finans sektöründeki önemli yolsuzluklara ve vatandaşların bankacılık hizmetlerine erişim eksikliğine rağmen, bu bankalar on yılı aşkın bir sürede ekonomi ve finansal sistem gelişimine önemli katkılar sağlamışlardır.

Bu çalışma, "Sermaye Yapısı kararlarının Bankaların Finansal Performans Üzerine Etkileri: Afganistan Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama" başlıklı tez

üzerinde yapılan bir araştırmayı içermektedir. Çalışma toplamda üç ana bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde, sermaye yapısı ve finansal performans detaylı bir şekilde incelenmiştir. Klasik ve modern sermaye yapısı teorileri üzerinde durularak, sermaye yapısını belirleyen faktörler açıklanmıştır. Bu faktörler arasında karlılık, kaldıraç, sermaye maliyeti ve devlet politikaları yer almaktadır.

İkinci bölümde, Afganistanın ekonomik ve finansal yapısı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ülkenin genel ekonomik göstergeleri, finansal piyasaları ve bankacılık sektörü hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, sermaye yapısı kararlarının bankaların finansal performansı üzerine etkisi incelenmiştir. Bu analiz için Afganistan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 9 bankanın 2015-2020 yıllarına ait finansal verileri kullanılarak SPSS veri analizi programıyla birtakım analizler yapılmıştır.

Bu araştırma, Afganistan bankacılık sektöründe sermaye yapısı kararlarının bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini anlamak amacıyla gerçekteştirilmiştir. Elde edilen verilerin SPSS programıyla analizi sonucunda, sermaye yapısı kararların bankaların aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve net faiz marjı gibi finansal performans göstergeleri üzerindeki etkileri ortaya konulmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma Afganistan bankacılık sektöründe sermaye yapısı kararlarının bankaların finansal performansı üzerindeki etkilerini araştırmaktadır. İlgili verilerin analiziyle elde edilen sonuçlar, bankaların sermaye yapısı tercihlerinin finansal performanslarını nasıl etkilediğini açıklamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE YAPISI VE FİNANSAL PERFORMANS

1.1. Sermayenin Tanımı

Sermaye “Capital” kelimesinden türetilmiş olup, temel, ana ve çalışılan anlamına gelir. Ekonomi alanında en önemli ve aynı zamanda karmaşık ve kafa karıştırıcı kavramlardan biridir. Sermaye kavramının doğası uzun süredir bilim camiası tarafından incelenmektedir, ancak bugün bile bilim insanları arasında terim içeriği konusunda tam bir uzlaşma sağlanamamıştır (Butkova, 2020: 2).

Sermaye, insanların iş yapma, ekonomik güç sağlama ve saygınlık elde etme amacıyla kullandığı bir üretim faktörüdür. İnsanlar sermaye elde etmek için farklı yolları tercih ederler. Sermaye, iş yerlerine binalar, makine ve ekipmanlar, hammadde ve yardımcı maddeler, marka değeri, lisans, patent gibi haklara yatırılarak elde edilebilir. Bu yatırımlarla mal ve hizmet üretilerek ihtiyaç sahiplerine satılır. Satışlardan elde edilen gelir, emek sahiplerine ücret, borç para verenlere faiz, mülk sahiplerine kira olarak ödenir. Kalan kısım ise işletme sahiplerine kar olarak kalır. Ücret, faiz, kira ve karın toplamı, işletmenin yarattığı net katma değeri oluşturur (Şişmek & Çelik, 2015: 9).

Sermaye; sabit sermaye ve işletme sermayesi şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Sabit sermaye bir işletmenin mal ve hizmet üretiminde başlatmak ve yürütmek için kullanılır. Bunlar; fabrika binası, içindeki teknoloji, tesisler, aletler gibi maddi duran varlıklardır. İşletme sermayesi üretime bağlı olarak değişmektedir. Hammaddeler, ürünler, para işletme sermayesine örnek olarak gösterilebilmektir (Ürper et al., 2018: 13).

1.2. Sermaye Yapısı Kavramı

Sermaye yapısı, işletme faaliyetlerini finanse etmek için kullanılan borç ve özkaynakların oranını ifade eder. Finansman, şirketlerin yatırımları ve operasyonları

için gereken sermayeyi elde etme sürecidir ve içsel veya dışsal finans kaynaklarının bir karışımı olabilir. İç finansman, bir şirket içinde üretilen fonların kullanımını ve dağıtılmamış karları içerirken, dışsal finans kaynakları hisse senedi sermayesi ve borcu içerir (Marimuthu, 2019: 32).

Farklı etkenler, finans yöneticisinin en uygun sermaye yapısını belirleme kararlarını etkiler. Her işletmenin durumu birbirinden farklı olduğundan, finansal kararlar da bu duruma göre şekillenir. Finansal kararlarda öne çıkan etkenler; ekonominin durumu, işletmenin faaliyet gösterdiği endüstri, firmanın özel özellikleri ve hatta yöneticilerin risk alma tercihleri gibi faktörlerdir (Akgüç, 1998: 501).

Sermaye yapısı kararları, işletmeler için kritik ve karmaşık kararlardır. Firmalar, optimal sermaye yapısı kararlarını belirlerken en uygun borç ve özkaynak bileşimini araştırırlar. Sermaye yapısı çalışmalarında, borç ve özkaynağın nasıl, hangi kaynaklardan ve ne zaman temin edilebileceği detaylı bir şekilde incelenir. Sermaye bileşimine yönelik yapılan seçimler; borçlanma maliyetini, firmanın risk profilini ve firma değerini etkileyerek sermaye yapısı kararlarını kritik bir hale getirir (Kabakçı, 2007: 2).

1.3. Sermaye Yapısı Ölçütleri

Sermaye yapısı, bir organizasyonun nasıl finanse edildiğini belirleyen yöntemdir (Chinaemerem & Anthony, 2012: 43). İşletmelerde sermaye yapısı farklı araçlar ile hesaplanır. Bunlar arasında, borç oranı, borç-özkaynak oranı ve faiz karşılama oranı öne çıkanlardan sayılır (Malukula, 2020: 6).

1.3.1. Borç Oranı

Borç oranı, bir işletmenin borçla finanse edilen varlıklarının toplam varlıklara oranını ifade eder. Borç oranı daha yüksekse, işletmenin özsermayesine oranla daha yüksek düzeyde borca sahip olduğunu ifade eder. Başka bir deyişle, işletmenin varlıklarının dış borçlarla finanse edildiğini gösterir (Sihombing, D. Hutagalung, 2022: 530). Borç oranı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$\text{Borç Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

1.3.2. Borç/Özkaynak Oranı

Borç/özkaynak oranı, bir işletmenin sermaye yapısındaki borç seviyesini özkaynak ile karşılaştırmak için kullanılan bir orandır. Bu oran, işletmenin borçlarının özkaynaklara oranını ifade eder (Malukula, 2020: 7). Borç oranı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$\text{Borç/Özkaynak Oranı} = \frac{\text{Toplam Borçlar}}{\text{Özkaynak}}$$

1.3.3. Faiz Karşılama Oranı

Faiz karşılama oranı, bir firmanın faiz giderlerini vergi öncesi faaliyet gelirleri ile kaç defa karşıladığını gösteren bir finansal orandır. Bu oran, işletmenin faiz ödemelerini ne kadar kolaylıkla gerçekleştirebildiğini ve borçlarını nasıl yönetebildiğini belirlemeye yardımcı olur (Malukula, 2020: 7). Faiz karşılama oranı hesaplamak için kullanılan formül şu şekildedir:

$$\text{Faiz Karşılama Oranı} = \frac{\text{Faiz ve Vergi Öncesi Kazanç}}{\text{Ödenen Faiz}}$$

1.4. Sermaye Yapısı Teorileri

Sermaye yapısı teorileri, genel olarak iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar Klasik Teoriler ve Modern Teorilerdir.

1.4.1. Klasik Sermaye Yapısı Teorileri

Sermaye yapısı teorisi içerisinde bulunan klasik teoriler; net gelir teorisi, net faaliyet geliri teorisi, geleneksel teori ve Modigliani & Miller teorisi olarak sıralanmaktadır (Küçük Özer, 2019: 8).

1.4.1.1. Net Faaliyet Gelir Teorisi

Net faaliyet geliri teorisi, işletmenin sermaye yapısındaki değişimler, işletmenin toplam değeri, hisse senetlerinin piyasa fiyatı ve toplam sermaye maliyeti üzerinde herhangi bir etkiye neden olmayacaktır. Yani, borç ve özkaynak bileşiminin

değiştirilmesi işletmenin değerine veya finansal sonuçlarına etki etmeyecektir (Çağıl, 2001: 24-25). Net faaliyet geliri teorisi aşağıdaki önemli varsayımlara dayanmaktadır;

- Toplam sermaye maliyeti sabit kalır.
- Piyasa, şirketin değerini bütün olarak sermaye eder (C. Subramanian, 2007: 56).

1.4.1.2. Net Gelir Teorisi

Net gelir teorisi, işletmenin sermaye yapısındaki değişikliklerin sermaye maliyetinde değişikliklere yol açacağı görüşünü savunur. Tam tersine, net faaliyet geliri teorisi ise sermaye yapısındaki değişikliklerin işletmenin net faaliyet gelirini etkilemeyeceğini öne sürer (Kabakçı, 2007: 52). Bu teorilere göre, işletmelerin daha fazla borç finansmanı kullanarak toplam sermaye maliyetini düşürmeye ve işletmenin değerini artırmaya odaklanan bir stratejiyi ifade eder (Öztürk & Sayılğan, 2021). Net gelir teorisi aşağıdaki beş önemli varsayıma dayanmaktadır:

- Kurumları vergisi yoktur.
- Maliyet borcu özkaynak maliyetinden daha azdır.
- Borç kullanımı yatırımcının risk algısını değiştirmez.
- Herhangi bir borç seviyesinde maliyet sabit kalmaktadır. (C. Subramanian, 2007: 53)

1.4.1.3. Geleneksel Teorisi

Geleneksel teorisi, net gelir teori ve net faaliyet Geliri teorinin bir karışımıdır. Bu nedenle, ara teori olarak da adlandırılır. Geleneksel teoride, işletmenin sadece bir optimal sermaye yapısı bulunduğu ev bu yapının artan riskle birlikte borç ve öz sermaye maliyetlerinin yükseleceği şeklinde savunulmaktadır (C, Subramanian, T, 2007: 51). Bu teoriye göre, işletmeler finansman kararlarını alırken düşük maliyetli kaynaklara yönelme eğilimindedir. Bu nedenle, işletmeler borçlanma yoluyla daha ucuz finansman sağlayabilirler ve borç düzeyindeki artış finansal riski artırır. Bu durum, hem borç verenlerin hem de yatırımcıların getiri beklentilerini etkiler (Öztürk & Sayılğan, 2021: 651).

1.4.1.4. Modigliani ve Miller Teorisi

Modigliani ve Miller (M&M) Teorisi, sermaye yapısı ve firma değeri ilişkisini inceleyen önemli bir finans teorisidir. Bu teori, Franco Modigliani ve Merton Miller tarafından geliştirilmiş ve ilk kez 1958 yılında yayınlanan “The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment” makalesinde açıklanmıştır (Goyal, 2013: 36)

M&M Teorisi, aslen “ilgisizlik teorisi” olarak da bilinir, çünkü teoriye göre sermaye yapısının değişimi firmanın değerini etkilemez. Modigliani ve Miller, işletmenin sermaye yapısıyla ilgili kararların, işletmenin faaliyetlerine ve riskine odaklanması gerektiğini savunurlar. Bu teoriye göre, sermaye yapısı değişiklikleri firma değerini etkilemez çünkü piyasalar işletmenin finansman kararlarını zaten değerlemiş ve fiyatlandırmıştır (Nirajini, & Priya, 2013: 2-3).

M&M Teorisi'nin temel varsayımları şunlardır:

- Piyasalar tamamen rekabetçidir ve bilgidir.
- Yatırımcılar vergi avantajlarını değerlendirir.
- İşletmelerin faaliyetleri ve yatırımları aynıdır (C, Subramanian, T, 2007: 58).

Bu teoriye göre, işletme değeri faaliyetler, yatırımlar, risk ve karlılıkla ilgilidir. Sermaye yapısındaki değişiklikler işletmenin toplam değerini etkilemez. Örneğin, bir işletme borç kullanarak finanse ettiği varlıklarını artırır, artan borç yükü riski artırabilir ve yatırımcılar bunu dikkate alarak hisse fiyatını düşürebilir. Ancak, borçla finanse edilen artan varlıklar aynı zamanda beklenen getiriye de artırabilir, bu da hisse fiyatını yükseltebilir (Al-Saqqa, 2022: 19-20).

M&M Teorisi, finansal piyasaların mükemmel olduğu ve herkesin aynı bilgilere sahip olduğu bir varsayım üzerine kurulmuştur. Ancak gerçek dünyada, vergi avantajları, kurumsal yapı, yönetim tercihleri ve diğer faktörler sermaye yapısının değeri üzerinde etkili olabilir. Bu nedenle, M&M Teorisi tam anlamıyla gerçek

dünyada geçerli olmayabilir ve çeşitli sermaye yapısı teorileri bu eksiklikleri ele alarak daha geniş bir bakış sunmaktadır (Modigliani & Miller, 1958: 261-265).

Modigliani ve Miller'ın sermaye yapısıyla ilgili üç temel önermesi şunlardır:

Birinci Önerme: Piyasa değeri, firmanın sermaye yapısından bağımsızdır ve bu değer, şirketin beklenen getirileri ile içinde bulunduğu risk sınıfına ait oran ile belirlenir.

İkinci Önerme: Herhangi bir işletmenin özkaynak maliyeti, aynı risk grubunda bulunan borçsuz bir işletmenin özkaynak maliyetine, borç/özkaynak oranındaki artışa eşit olan finansal risk priminin eklenmesiyle hesaplanır.

Üçüncü Önerme: İşletmelerin yatırım projelerini finanse etmek için kullandığı menkul kıymetin türü, yatırımların durdurulacağı noktasını etkilemez. Yani, yatırım projelerinin finansman yöntemi, projenin özelliği ve riskine bağlı olmalıdır (Öztürk & Sayılğan, 2021: 651).

1.4.2. Modern Sermaye Yapısı Teorileri

Modern sermaye yapısı teorileri dengeleme teorisi, finansman hiyerarşi teorisi, piyasa zamanlaması teorisi, vekalet teorisi olarak sınıflandırmak mümkündür.

1.4.2.1. Dengeleme Teorisi

Dengeleme teorisi Borcun optimal düzeyini öneren sermaye yapısı teorisine hakim olan temel teorilerden biri, borç finansmanının marjinal faydasının marjinal maliyetine eşit olmasıdır. Şirket, borç ve öz sermaye seviyesini ayarlayarak ve böylece vergi kalkanını ve finansal sıkıntı maliyetini dengeleyerek optimal bir sermaye yapısına ulaşabilmektedir.

Dengeleme teorisi, borç finansmanının faydaları ve maliyetleri arasındaki dengeye göre optimal borç oranının belirlendiğini öne sürer. Borcun en önemli faydası vergi indirimi sağlamasıdır, ancak hissedarlar ve borç sahipleri arasında ajans sorunlarına ve finansal sıkıntılara neden olabilir. Optimal sermaye yapısı, ek borç

üzerindeki vergi kalkanının finansal sıkıntı maliyetine eşit olduğu durumda elde edilir. Şirketler, borç finansmanı ile ilgili maliyetler ve faydalar arasındaki dengeyi göz önünde bulundurarak borç seviyelerini seçmelidir. Optimal borç oranı, şirketlerin vergi oranları, iflas maliyetleri ve finansal sıkıntılarının etkisi gibi faktörlere göre değişir (Demir, 2019: 5).

1.4.2.2. Finansman Hiyerarşisi Teorisi

Finansman Hiyerarşisi Teorisi, sermaye yapıları teorileri arasında önemli bir konuma sahiptir. Bu teoriye göre, firmaların optimal sermaye yapısı, borçluluk oranı veya firma değerinin artırılması değil, finansman kararlarında belirlenen bir hiyerarşi ile oluşur. Bu hiyerarşide, hedeflenen borç oranı değil, finansman kaynaklarına tercih sırası belirlenir (Myers, 1983: 581).

Finansman Hiyerarşisi Teorisi'ne göre, işletmeler yatırımlarını finanse etmek için öncelikle iç kaynaklara (öz kaynak) başvururlar. Bu kaynaklar yeterli olmadığında, işletmeler borçlanma yoluyla dış kaynaklara başvururlar. En son çare olarak, genellikle hisse senedi ihracına başvururlar. Bu teoriye göre, işletmelerin finansman kaynaklarına tercih sırası vardır ve hisse senedi ihracı, diğer finansman kaynaklarının kullanımı gerektiğinde başvurulacak bir seçenektir (Küçük Özer, 2019: 18).

Bu teori, bir hedef borç oranının var olmadığını ve gözlenen borç oranının şirketin dış finansman gereksinimlerinin birikimi olduğunu öne sürmektedir. Finansman hiyerarşisi teorisi, yönetimin tüm finansman kaynaklarını dikkate alacağını ve daha sonra en ucuz kaynağın kullanılacağını öngörür (De Vries, 2010: 41-42). Finansman hiyerarşisi teorisine göre, dengeleme teorisinin aksine, şirketlerin optimal borç düzeyi yoktur, çünkü pecking order teorisinde iki tür özkaynak vardır: içsel (ayrılmış karlar) ve dışsal olanı, biri pecking order'ın en üstünde, diğeri ise en altında yer alır (Myers, 1983: 581).

Bu teori, iyi bilgilendirilmiş yöneticiler ile az bilgilendirilmiş yatırımcılar arasındaki bilgi asimetrisi varsayımına dayanır. Buna göre, yöneticiler şirket hakkında dış yatırımcılardan daha fazla bilgiye sahiptirler. Bu durum, yöneticilerin finansmanı şu sırayla elde etmelerine yol açar: ayrılmış karlar, borç, çevrilebilir borç, tercihli hisse

senetleri ve en sonunda yeni özkaynak çıkışları (Wet, 2006: 8-9). Bilgi asimetrisi yüksek olduğunda, dış yatırımcılar için risk artar ve yatırımcılar prim talep ederler, bu da yüksek özkaynak maliyetine neden olur.

Finansman açığı, tarafından Finansman hiyerarşisi teorisini test etmek için tanıtılmıştır. Bu, iç finansman açığının yetersizliğini bir birime karşılık gelen dış borç finansmanı kullanarak kapatılması olarak tanımlanabilir. Finansman açığının net uzun vadeli borç ve özkaynak çıkışlarına eşit olduğunu öne sürdüler (Myers & Shyam, 1994: 5-6).

1.4.2.3. Piyasa Zamanlama Teorisi

Piyasa zamanlama teorisi, sermaye yapısının piyasayı zamanlama girişimlerinin bir sonucu olduğunu öne sürmektedir (Ater, 2017: 81-82). Bu teori finansman kararlarının önemli bir yönüdür ve kaldıraç, hisse senedi piyasasını zamanlama girişimlerinin birkaçından kaynaklanır. Bu model, ekonominin kötü performans gösterdiği zamanlarda hisse senedi ihraçlarının daha az ortaya çıktığını, ancak ekonominin iyi gittiği zamanlarda öne çıktığını öngörür; yani şirketler, piyasa koşullarının düzelmesini bekleyerek hisse senedi ihraç etme eğilimindedir. Yöneticiler, fon ihtiyacı olsun olmasın, borç ve özkaynak piyasalarını gözlemleyerek hangisinin daha uygun olduğuna bağlı olarak o finansman şeklini izlerler. Ancak, piyasalar uygun değilse, ihraçlarını erteleyebilirler (Frank & Goyal, 2009: 12-13).

(Frank & Goyal, 2009: 12-13), piyasa zamanlama teorisinin mark-to-book varlık oranı ve enflasyonun beklenen etkileri için doğru tahminler yapmasını bulmuşlardır, ancak tek başına bir teori olarak kullanıldığında, trade-off teorisinin veri kalıplarında yaptığı tahminleri desteklemede başarısız olmaktadır. Ayrıca, bulgulara dayanarak teorisin, verilerde bulunan kanıtları kanıtlamak için ek teorik geliştirme gerektirdiğini bulmuşlardır.

Finansman hiyerarşisi teorisi ve piyasa zamanlama teorileri her ikisi de asimetrik bilgiye dayanır. Ancak, pazar zamanlama teorisi firmaların değerini aşırı tahmin ederken, sıralama teorisi yüksek düzeyde asimetrik bilginin varlığı durumunda

değerlerini küçümser. Bu nedenle, bu teoriler aynı anda ortaya çıkmazlar (Yuan, 2005: 379-381).

1.4.2.4. Temsil Maliyetleri Teorisi

Jensen ve Meckling'in 1976'da yaptıkları çalışmalarla finans literatürüne giren temsil maliyeti kavramı, hissedarlar ve yöneticiler arasındaki çıkar çatışmasının özkaynak temsili sorunlarını ve temsilci maliyetlerini doğurduğunu belirtir. Yöneticiler borç verenlerin gözetiminden korunmak için şirket değerini etkileyebilecek projeleri reddedebilirler. Kaldıraçtan yararlanmak özsermaye çıkar sorunlarını giderirken, hissedarlarla alacaklar arasında çıkar çatışmasına neden olabilir. Borçun vergi avantajları ve kolay nakit sağlama gibi faydaları olsa da, riskli yatırımlar yapılması durumunda şirketin piyasa değerini düşürebilecek etkileri vardır (Mustafa, 2019: 14).

1.5. Sermaye Yapısını Belirleyen En Önemli Faktörler

Bir işletmenin sermaye yapısına karar verilirken aşağıdaki faktörler dikkate alınır.

1.5.1. Kaldıraç

Kaldıraç, bir işletme tarafından ihraç edilen borçlanma senetlerini ifade eder ve ihtiyaç duyulan sermayeyi elde etmek için kullanılır. Borç ihraç eden bir şirket, belirli dönemlerde faiz ödemeleri yapmayı ve vade sonunda anaparayı geri ödemeyi taahhüt eder. Bu durum, tahvil sahiplerine, şirketin ödeme taahhütlerini yerine getirmemesi durumunda, şirketin tasfiyesini talep etme hakkı verir. Bu yüzden, işletme yöneticileri gelecekteki karlılık belirsizliğine ve şirketin finansal yapısındaki ödenmemiş tahvil miktarına dikkat etmek durumundadır. Kaldıraç oranı, işletmenin borç kullanımı ile öz kaynak kullanımı arasındaki oranı ifade eder ve işletmenin finansal riskini belirleyen önemli bir faktördür. Yüksek kaldıraç oranları, işletmenin borçlanma maliyetini artırabilir ve işletmenin mali performansında büyük dalgalanmalara neden olabilir. Bu nedenle, işletme yöneticileri, işletmenin finansal riskini azaltmak için uygun bir sermaye yapısı belirlemeli ve kaldıraç oranını doğru bir şekilde yönetmelidirler (Brigham & Ehrhardt, 2013: 604-606).

1.5.2. Likidite

Likidite, işletmelerin sermaye yapısı kararlarını etkileyebilen önemli bir faktördür (Mustafa, 2019: 28). Bir varlığın nakde çevrilebilme hızı olarak tanımlanabilir ve bir işletmenin varlıklarını nakde çevirme kabiliyetini ölçer. Likit varlıklar, kolayca nakde çevrilebilen varlıklardır ve bir işletme iflas tehdidi altında kaldığında, likit varlıklarını daha hızlı bir şekilde ihtiyaç duyduğu fonlara dönüştürebilir.

Finansal hiyerarşi teorisine göre, daha yüksek likiditeye sahip olan işletmelerin genellikle daha az borç almaları beklenir. Ancak, dengeleme teorisine göre, daha yüksek likidite seviyelerine sahip olan işletmeler, geri ödeme kapasitelerine dayanarak daha fazla borç almalıdırlar. Bu farklı teorilerin çatıştığı bir nokta da budur (De Vries, 2010: 61-63).

1.5.3. Kârlılık

Kârlılık, işletme sahipleri için büyük bir endişe kaynağıdır çünkü işletmenin kazanç gücünü potansiyelini yansıtır. Pozitif bir kârlılık, işletmenin kâr elde ettiğini gösterirken, negatif bir kârlılık işletmenin zarar ettiğini gösterir. İşletmeler, borç kullanarak Hisse Başına Karlarını artırabilirler ancak negatif kazançları olan işletmelerin zararlarını artırabilirler. Bu nedenle, bir işletmenin kârlılığı, finansman kararlarında önemli bir rol oynar. İşletmenin kârları, kârlı projelere yatırım yapmak için kullanılabilecek yüksek birikmiş kazançlara yol açar.

Kârlılık, işletmenin gelecekteki büyüme potansiyelini de belirler. Kârlı bir işletme, daha fazla yatırım yaparak büyüme fırsatlarına sahiptir. Bu nedenle, işletmeler genellikle kârlılıklarını artırmak için farklı stratejiler geliştirirler. Bunlar arasında maliyetleri azaltmak, satışları artırmak, ürünlerin fiyatlandırmasını yeniden yapılandırmak ve verimliliği artırmak gibi farklı adımlar bulunabilir.

Sonuç olarak, bir işletmenin kârlılığı, işletme sahipleri, yatırımcılar, kredi verenler ve diğer paydaşlar için büyük bir önem taşır. İşletme sahipleri, kârlılığı

artırmak için stratejiler geliştirirken, diğer paydaşlar da işletmenin finansal sağlığına ve gelecekteki büyüme potansiyeline dikkat ederler (De Vries, 2010: 57-58).

1.5.4. Büyüme Fırsatları

Bir işletmenin büyüme fırsatları arttıkça, finansal zorlukların ve borçla ilgili ajans problemlerinin maliyetleri de artar. Ancak, serbest nakit akışı sorunu azaltılır. Buna göre, dengeleme teorisi, bir işletmenin büyüme fırsatları ile kaldıracabileceği borç arasında negatif bir ilişki öngörür (Soekarno, et al, 2016: 2-3). statik ve dinamik modeller kullanarak büyümenin kaldıraç oranını negatif yönde etkilediğini bulmuşlardır.

Duran varlıklar, elle tutulabilir ve teminat olarak kullanılabilir varlıklardır. Büyüme fırsatları, duran varlıklara kıyasla bazen daha fazla belirsizlik ve risk taşıyabilir. Büyüme fırsatları bazen beklenen getiriye sağlamayabilir veya öngörülemeyen sözleşme sorumluluklarına yol açabilir. Bu nedenle, büyüme potansiyeline sahip işletmeler, küçük işletmelerle karşılaştırıldığında genellikle daha az borçlanma eğilimindedirler. Temsilci maliyetleri yaklaşımına göre, büyüme fırsatlarına sahip firmalar, asimetric bilgi nedeniyle optimalden daha düşük yatırımlar yapabilirler. Büyük işletme yöneticileri, büyüme fırsatlarını azaltabilecek yüksek borçlanma seçeneklerini tercih etmeyebilirler. Borç verenler, genellikle riskli seçenekler yerine daha güvenli seçenekleri tercih ederler. Gelecekteki yatırımlarının risk altında olduğunu düşünerek, borç verirken daha yüksek maliyetler talep edebilirler. Sonuç olarak, yüksek borçlanma seviyeleriyle karşılaşan işletmeler, borç ve öz sermayeyi minimum seviyede kullanmayı tercih ederler. Bu yaklaşım, işletmelerin finansal sağlığını korumayı ve büyüme fırsatlarını sürdürülebilir bir şekilde değerlendirmeyi amaçlar (Küçük Özer, 2019: 27).

1.5.5. Sermaye Maliyeti

Sermaye maliyeti, bir firmanın sermaye yapısına karar vermede en önemli kısmı oluşturur. Normalde öz kaynak ve borç gibi uzun vadeli finansman, seferberlik sırasında sabit maliyetlerden oluşur. Sermaye maliyeti arttığında, firmanın değeri de

düŖecektir. Bu nedenle, firma sermaye maliyetini düŖürmek için dikkatli adımlar atmalıdır.

A. İşin doğası: Sabit faizli / temettü taşıyan finansmanın kullanımı işletmenin niteliğine bağlıdır. Bir işletme uzun bir faaliyet süresinden oluşuyorsa, borçtan ziyade özkaynak için geçerli olacak ve sermaye maliyetini düŖürecekler.

B. Şirketin büyüklüğü: Aynı zamanda bir firmanın sermaye yapısını da etkiler. Firma büyük ölçekliyse, finansal gereksinimleri iç kaynaklar yardımıyla yönetebilir. Ama eğer küçükse, dış finansmana gidecekler. Yüksek sermaye maliyetinden oluşur.

C. Yasal gereklilikler: Yasal gereklilikler de bir firmanın sermaye yapısını bölüştürürken dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir. Örneğin, bankacılık şirketleri bazı kaynaklardan fon sağlamakla sınırlıdır.

Yatırımcıların gereksinimi: Farklı yatırımcı türlerinden fon toplamak için şirketlerin farklı menkul kıymet kaynakları çıkarmaları uygun olacaktır (C, Subramanian, T, 2007: 50).

1.5.6. Devlet Politikası

Destekleyicinin katkısı, şirket yasasına uygun olarak belirlenir ve şirketin sermaye yapısını oluşturur. Bu nedenle, şirketler büyük ve uzun vadeli fonları dış kaynaklardan elde etmekte kısıtlanabilirler. Şirketlerin sermaye yapısıyla ilgili olarak devlet politikalarını dikkate almaları gerekir. Sermaye yapısını belirlerken, şirketler yasal gerekliliklere uygun bir destekleyici katkı belirlemeli ve aynı zamanda faaliyetlerini sürdürmek için yeterli fon sağlamalıdır. Şirketlerin sermaye yapısına ilişkin politikaları, şirketin büyüme stratejisi, risk yönetimi ve finansal durumu gibi faktörleri dikkate alarak belirlenir. Bu nedenle, şirketlerin sermaye yapısını belirlerken, hem iç faktörleri hem de dış faktörleri göz önünde bulundurmaları önemlidir (C, Subramanian, T, 2007: 50).

1.6. Performans ve Finansal Performans Kavramı

İşletmenin mali performansının değerlendirilmesi ve piyasa değerinin belirlenmesi, finansal oranlar ve analizler gibi araçlardan yararlanarak gerçekleştirilir. Bu bağlamda, performans ve finansal performans kavramları aşağıdaki şekillerde açıklanmıştır:

1.6.1. Performans Kavramı

Performans, her işletme için özgün misyon ve vizyonuna uygun olarak farklılık gösteren bir kavramdır. Genel olarak, performans, kaynakların ölçülmesi, amaçlı bir eylemin verimliliği ve etkililiği açısından, işletmenin belirlediği hedeflere ulaşma derecesini değerlendirir. Bu kapsamda, esneklik, yenilikçilik ve karlılık gibi faktörler, performansın karmaşık bir göstergesi olarak kullanılabilir.

Başka bir tanıma göre, performans, bir bireyin, bir grup veya bir örgütün belirlenen amaca ne kadar yaklaştığını ve ne kadarını başardığını nicel veya nitel olarak değerlendiren bir kavramdır. Sonuçları mutlak veya göreceli olarak değerlendirmek mümkündür. Örneğin, bir üretim biriminde üretim miktarı veya gerçekleşen üretimin planlanan üretime oranı gibi ölçütler kullanılabilir.

Daha kapsamlı bir tanımıyla, performans, bir işi gerçekleştiren bireylerin veya grupların belirlenen hedefe yönelik olarak ne kadar ilerlediği ve ne kadarını tamamladığı, hem nicel hem de nitel olarak ifade edilen bir kavramdır. Bu, işletmelerin başarılarını ölçmek, iyileştirmek ve hedeflerine ulaşmak için önemli bir araçtır (Küçük Özer, 2019: 34).

1.6.2. Finansal Performans Tanımı ve Önemi

Finansal performans, işletmelerin finansal boyutunun analiz edilmesiyle ilgili bir kavramdır. Bu analiz işlemi, işletmelerin finansal yapıları, yatırımları, kârlılıkları, riskleri ve sürekliliklerinin belirlenmesini kapsar. Finansal performans değerlendirmesi yapan kişiler ya da kurumlar, işletmenin geçmiş finansal verilerini analiz ederek geleceğe yönelik planlama yaparlar. Bu planlama sürecinde gelecekteki yatırımlar,

finansman kararları, kaynakların kullanımını ve kâr/zarar değerlendirmesi gibi unsurlar dikkate alınır.

İşletme performansları, birçok farklı açıdan incelenebilir. Bunlar arasında finansal, operasyonel, müşteri, çalışan, ve sürdürülebilirlik performansları sayılabilir. Ancak finansal performansın ölçümü, muhasebe verilerine dayalı olduğu için daha rasyonel ve objektif sonuçlar vermesi beklenir. Bununla birlikte, işletmelerin sadece finansal performansını değerlendirmek yerine, tüm performans kategorilerini ele alarak bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirmesi daha doğru sonuçlar elde etmelerine yardımcı olabilir (Şit, 2018: 24).

Finansal performans analizi, bankaların bilançosu dışındaki taahhütler, garanti ve kefaletler ile türev finansal araçlar gibi işlemlerini de dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu işlemler, bankaların performansını etkiler ve risk taşıyabilirler. Özellikle türev finansal araçlar, bankaların finansal piyasalardaki faiz ve kur risklerinden korunmasına yardımcı olabilir, ancak aynı zamanda krizler sırasında risklerin artmasına da neden olabilirler.

Bu nedenle, düzenleyici kurumlar tarafından bilanço dışı işlemler için tarama mekanizmaları oluşturulmuştur ve uluslararası düzenlemeler getirilmiştir. Bankaların bu işlemleri yeni bir pazar fırsatı olarak görmeleri yerine, risk yönetimi stratejileri çerçevesinde kullanmaları önerilir.

Müşteriler, finansal performans analizi ile kredi ihtiyaçlarını karşılamak için kredi faiz oranlarını hesaplayabilirler ve verdikleri teminat mektuplarının diğer bankalar tarafından nasıl değerlendirildiğini belirleyebilirler. Yatırımcılar ve yatırım danışmanları da bankaların finansal performansı hakkında bilgi edinerek yatırımlarını değerlendirebilirler.

Hükümetlerin ekonomi politikaları, bankaların performansını etkileyebilir ve ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde hükümet müdahaleleri önemli rol oynayabilir. Ancak, bankaların finansal performansı, düzenleyici kurumların, müşterilerin ve yatırımcıların dikkatli bir şekilde analiz etmesi gereken bir konudur (Çelik, 2022: 38-39).

Bir bankanın başarısı, mevduat sahipleri, banka yönetimi, düzenleyiciler ve rekabetçi piyasa gibi tüm paydaşlar için hayati önem taşır. Bankanın performansı, yatırımcı-mevduat sahiplerine yatırımlardan fon çekip çekmemeleri veya bankadan nakit çekmeleri gerekip gerekmediğini gösterir. Ayrıca bankacılık hizmetlerinin (kredi veya mevduat) iyileştirilmesine katkıda bulunurken, banka finansmanının da geliştirilmesine katkıda bulunur. Bankaların performansı, çeşitli akademisyenler tarafından farklı şekillerde yorumlanabilen geniş bir kavramdır. Performans, finansal kaynaklar ile finansal kuruluşun bu kaynakların yönetimi ve iyi ürünler ve hizmetler sunarak daha büyük kar elde etme hedefleri arasındaki bağı ifade eder. Öte yandan performans, birliğin tarzını ve fonların ve yatırımların finansal durumunu gösterir. Performans, bir finansal kuruluşun faaliyetlerinin bir sonucudur. Ayrıca, (Jones ve George'a 2010) göre, performans değerlendirmesi, kuruluşu güçlendirecek girişimlerin oluşturulmasında bir şirkete geri bildirim ve destek sağlar. Ayrıca, bankanın varlıklarını mevcut birçok gelir veya iş oluşturma aracıyla ne kadar başarılı bir şekilde kullanabileceğinin bir ölçüsüdür. Performans ayrıca farklı bankaların hizmetlerini karşılaştırmak için kullanılabilir.

(Qasim et al., 2017: 75-76) göre, araştırmacıların bakış açılarında farklılıklar olsa da finansal başarının ölçüsünün gelirler, giderler ve karlardan oluştuğu çıkarılabilir. İyi performans gösteren bir kurum, daha yüksek bir kar oranına ulaşmak için en az harcamayı yaparken maksimum gelir değerini elde eden kurumdur. Finansal performans ölçümü sorunları, yapıların ve finansal performans ölçümünün hızla değişiyor olması nedeniyle, son zamanlarda birçok bilim insanının ilgisini çekmektedir. Bu, bankalardaki gelişen kurumlar ve analizler ile performans ölçümüne büyük bir ilgi olduğunu göstermektedir. Yatırımcılar, mevduat sahipleri, düzenleyiciler ve banka yönetimi için gereken bankanın toplam finansal durumunu izleyerek performansını değerlendirmek son derece önemlidir. Gerçekten de İslami bankacılık sektörünün gelişimi, günlük olarak bankacılık alanındaki yerini sağlamlaştırması nedeniyle finansal performansın ölçülmesi için bir gereklilik yaratmıştır. Bu sektör son yıllarda hızlı bir büyüme gösterirken, finansal performansın ölçülmesi de daha da önem kazanmıştır. İslami bankacılık sektörü, hem kendi içinde hem de ticari bankacılık

sektörüyle karşılaştırıldığında farklı bir işleyişe sahiptir ve bu nedenle, performansın ölçülmesi de farklılıklar göstermektedir (Othman, 2022: 78-79).

1.7. Finansal Performans Ölçütleri

Finansal performans ölçütleri, bir işletmenin mali durumunu, faaliyetlerini ve karlılığını değerlendirmek için kullanılan ölçütlerdir. Bu ölçütler, işletmenin finansal sağlığını anlamak ve performansını analiz etmek için kullanılır. İşletmelerin performansını ölçmek ve karar verme süreçlerinde kullanılmak üzere çeşitli finansal performans ölçütleri bulunmaktadır. İşte bazı yaygın finansal performans ölçütleri şunlardır:

1.7.1. Aktif Kârlılığı

Aktif Karlılığı (ROA), bir işletmenin toplam varlıklarıyla ilişkili olarak karlılığını ölçen bir finansal orandır. İşletmenin varlıklarını kar elde etmek için ne kadar etkili bir şekilde kullandığını gösterir. ROA bir yüzde olarak ifade edilir ve işletmenin net karını toplam varlıklarına bölerek hesaplanır (Malukula, 2020: 32). Aktif kârlılığı bu formülle hesaplanır:

$$\text{Aktif Karlılığı} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Toplam Aktifler}} * 100$$

1.7.2. Özsermaye Kârlılığı

Özsermaye Kârlılığı (ROE), bir işletmenin özsermayesiyle ilişkili olarak elde ettiği karlılığı ölçen bir finansal göstergedir. ROE, işletmenin hissedarlarına yatırılan özsermayenin ne kadar kar getirdiğini gösterir. ROE genellikle yüzde olarak ifade edilir ve işletmenin net kar özsermayesine böldükten sonra hesaplanır (Malukula, 2020: 31). Özsermaye Kârlılığı formülü şu şekildedir:

$$\text{Özsermaye Karlılığı} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Özsermaye}} * 100$$

1.7.3. Net Faiz Marjı

Net Faiz Marjı (NIM), bir finansal kurumun faaliyetlerinden elde ettiği net faiz gelirinin, aktiflerine oranını ölçen bir finansal göstergedir. NIM, bir finansal kurumun

faiz gelirlerinin maliyetlerine oranını göstererek faiz gelirlerinin ne kadar karlı olduğunu ve faiz riskine karşı ne kadar etkili bir şekilde korunduğunu değerlendirir (Göçmen Yağcılar & Kalaycı, 2020: 8). NIM genellikle yüzde olarak ifade edilir ve aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$\text{Net Faiz Marjı} = \frac{\text{Net Faiz Geliri}}{\text{Toplam Aktifler}} * 100$$

İKİNCİ BÖLÜM

AFGANİSTANIN EKONOMİK VE FİNANSAL YAPISI

2.1. Afganistana Genel Bir Bakış

Horasan olarak bilinen, eski çağda Aryana adıyla anılan ve günümüzde Afganistan İslam Cumhuriyeti olarak adlandırılan ülke, Orta Asya, Güney Asya ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında yer alır. Deniz sınırı olmayan dağlık bir ülke olan Afganistana en yakın deniz, yaklaşık 400 KM uzaklıktaki Umman Denizi'dir (Ghubar, 1967: 10)

Afganistan, coğrafi konumu nedeniyle tarihin en büyük güçleri tarafından istila edilen önemli bir noktadır. Bu nedenle, Rusya ve İngiltere gibi süper güçlerin egemenlik mücadelelerinin merkezinde yer almıştır. Son yıllarda Afganistanın jeostratejik önemi, Çin ve ABD ile gergin ilişkileri olan İran gibi ülkelerle sınırının olması nedeniyle artmıştır. Ayrıca Afganistan, jeostratejik ve yer altı zenginlikleri bakımından Batı ülkeleri için önemli bir konuma sahiptir (Palka, Eugene J., 2001: 10-13).

Tablo 2.1. Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Afganistan İslam Cumhuriyeti
Başkent	Kabil
Din	İslam
Dil	Peştuce, Farsçe (Dari) ve Özbekçe
Yüzölçümü	652,860 km ²
Nüfus	38.928.346 (2021)
Başlıca Şehirleri	Kabil, Belh, Herat, Kandehar ve Nangarhar
Yönetim Şekli	İslam Cumhuriyeti
Para Birimi	Afgani (AF)

(Müşavirliği, 2017: 2)

2.2. Afganistanın Demografik Yapısı

2.2.1. Coğrafi Konumu

Afganistanın başkenti Kabildir ve 652,860 km² yüzölçümüyle Çin, İran, Pakistandan sonra bölgenin en büyük ülkesidir. Afganistan kuzeyden Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan ile sınırlıyken doğu ve güneyinde Pakistan bulunmaktadır, Kuzeydoğudan Çin ve batıdan da İran ile sınırı bulunmaktadır (Alizada, 2020: 3).

İpek yolu güzergâhında konumlanan Afganistan, geçmişte çeşitli yabancı güçlerin etkisi altında kalmıştır. Bu güçler arasında Persler, Yunanlılar, Hunlar, Moğollar, Araplar, Türkler, İngilizler, Ruslar ve en son olarak ABD yer almaktadır. Afganistan'ın günümüz sınırları, 19. yüzyılda Ruslar ve İngilizler tarafından çizilmiştir (Noori, 2021: 2).

2.2.2. Nüfus

Afganistanın nüfusu hakkında çeşitli kaynaklarda farklı rakamlar yer almaktadır. Ancak, 2021 yılı itibariyle Afganistanın nüfusu tahmini olarak 38.928.346 civarındadır. Bu rakam Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Dünya Bankası tarafından yapılan tahminlere dayanmaktadır (<https://www.nufusu.com/ulke/afganistan-nufusu>).

Afganistan, tarihi ticaret ve işgal yolları üzerinde bulunan çok etnikli ve birden fazla dili konuşan bir toplumdur. Bu etnik gruplar arasında Peştunlar, Türkler (Özbekler, Türkmenler, Kazaklar, Kırgızlar, Aymaklar ve Kızılbaşlar), Tacikler, Hazaralar, Beluçlar ve diğer küçük etnik gruplar yer almaktadır. Peştunlar, ülkenin yönetimini elinde tutan kalabalık bir gruptur ancak tarihsel olarak ülke yönetiminde başarısız olmuşlardır. Ülke jeopolitik konumu ve fiziki şartları nedeniyle güçlü merkezileşme ve birleşik modern bir milli devlet oluşturmakta başarısız olmuştur. Ayrıca, ırkçılık Afganistanda ciddi bir sorun haline gelmiştir ve insanlar kendilerini milliyet, boy veya aşiretlerine göre tanımlamaktadır (Noori, 2021: 3).

Afganistanda nüfus artış hızı çok yüksektir ve her kadının ortalama olarak 5 çocuk dünyaya getirdiği bilinmektedir. Ancak, bu yüksek doğum oranı, hastane yetersizliği ve mesleki doktorların kırsal bölgelerde yok denecek kadar az olması

nedeniyle bebek ölümlerine neden olmaktadır. Bu sebeplerle bebekler ya da doğum öncesi dönemde hayatlarını kaybedebilmektedirler.

Tablo 2.2. Yıllara Göre Afganistan Nüfusu

Yıl	Toplam Nüfus	Artış Yüzdesi
2020	38.928.346	↑ %40,75
2016	27.657.145	↑ %2,05
2015	27.101.365	↑ %2,05
2014	26.556.754	↑ %2,05
2013	26.023.100	↓ %12,75
2012	29.824.536	↑ %2,47
2011	29.105.480	↑ %2,49
2010	28.397.812	↑ %2,49

(<https://www.nufusu.com/ulke/afganistan-nufusu>).

Tablo 2.2. 2010- 2020 yılları arası Afganistan toplam nüfusunu özet bir şekilde açıklamaktadır. 2010 yılında 28.397.812 olan Afganistan nüfusu 2020 yılında 38.928.346 olarak açıklanmıştır. Bu veriler, Afganistan'ın nüfusunda belirgin bir artış olduğunu göstermektedir.

2.2.3. Kültür ve Mezhep

Afganistan, zengin ve çeşitli bir kültürel mirasa sahip olan bir ülkedir. Afganistanın kültürü, farklı etnik grupların, dillerin, dinlerin ve geleneklerin bir araya gelmesiyle şekillenmiştir. Afganistanın resmi dilleri Peştunca ve Farsça olmasına rağmen, diğer diller de yaygın olarak konuşulmaktadır (<https://www.afghanaid.org.uk/afghan-culture>).

Nüfusun %99'u müslümandır ve bu müslümanların %80'i sünni, %19'u ise şii mezhebine mensuptur. Kalan %1, diğer dinlere veya mezheplere mensup bireyleri içerir. Afganistanda din, önemli bir sosyal ve kültürel role sahiptir. Ülkede herkesin müslüman olması beklenir ve din değiştirmek ölüm cezasıyla cezalandırılır.

Afganistanda islama uygun olarak çeşitli kutlamalar yapılır. Ramazan ve Kurban Bayramı gibi önemli islami bayramlar büyük bir coşkuyla kutlanır. Bu

bayramlar için hazırlıklar aylar öncesinden başlar. Afganistanda İslami Yılın ilk günü ve İşçi Bayramı ikinci günü gibi diğer kutlamalar da güzel bir şekilde geçer. Ancak, din adamlarının bazı kutlamalara karşı çıkması da olabilir, bu da bazı geleneklerin veya kutlamaların değişmesine veya farklılık göstermesine neden olabilir (<https://www.afghanaid.org.uk/afghan-culture>).

2.2.4. Sağlık

Afganistan, uzun süren çatışmalar, siyasi istikrarsızlık ve doğal afetler nedeniyle sağlık sistemi açısından büyük zorluklar yaşar. Sağlık hizmetleri dünya standartlarından uzak ve özellikle çocuklarda akut solunum yolu enfeksiyonları, ishal gibi hastalıklar yaygındır. Sağlık personeli eksikliği, tıbbi kaynak yetersizliği ve ilaç, aşı eksiklikleri sağlık hizmetlerini olumsuz etkiler. Doktor başına düşen nüfus düşüklüğü, erken teşhis ve müdahaleyi kısıtlar. Hastane sayısının yetersizliği de sorunlu bir durumdur. 40 yıldan uzun süren savaş ve istikrarsızlık nedeniyle insanlar hayatını kaybetmiş, yaralanmış veya engelli olmuştur. Ulaşımın zorluğu nedeniyle birçok kişi sağlık hizmetlerine erişememektedir. Bu durum, ülkeyi Engelliler Bakanlığı'na sahip tek ülke yapmıştır. Afganistanın sağlık sistemi iyileştirme ve güçlendirme ihtiyacı büyük. Hem yerel hem de uluslararası çabalar gereklidir. Sağlık personeli, tesisler, ilaçlar ve ekipmanlar arttırılmalıdır. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırabilir. Bu sayede Afgan halkı daha iyi sağlık hizmetlerine erişebilir ve sağlık sorunlarıyla etkili bir şekilde mücadele edebilir (Noori, 2021: 4).

2.2.5. Eğitim

Afganistanda eğitimde cinsiyet ayrımı yapılmaz, kadınlar ve erkekler eşit eğitim haklarına sahiptir. Ülkenin eğitim sistemi, İslami eğitim ve genel eğitim olmak üzere iki kategoride düzenlenir. İlkokul sonrası İslami eğitim isteğe bağlıdır ve toplumun yaklaşık %10'u bu tür eğitimi tercih eder. Genel eğitim ise okul öncesi, ilkokul (6 yıl), ortaokul (3 yıl) ve lise (3 yıl) aşamalarını içerir. Her çocuk 7 yaşına geldiğinde devlet okullarında ücretsiz eğitim alma hakkına sahiptir. Okul öncesi eğitim 3 ay ile 6 yıl arasında değişirken, zorunlu değildir. İlkokul ve ortaokul ise zorunlu

eğitim kapsamındadır ve Afganistan anayasasının 43. maddesi ile belirlenmiştir (Noori, 2021: 5-8).

Lise eğitimi isteğe bağlıdır ve medrese liseleri ile genel liseler olmak üzere iki türde sunulur. Yükseköğretim ise lisans, yüksek lisans ve doktora programlarından oluşarak uluslararası standartlara uygun bir yapıya sahiptir. Lise sonrası öğretmen yetiştirmek için ayrı bir iki yıllık yüksekokul eğitimi de mevcuttur (Alizada, 2020: 37-38).

2.3. Afganistanın Ekonomik Yapısı

Afganistan ekonomisi öncelikle tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ancak ülkenin ekonomik durumu hakkında kesin ve güvenilir bilgiler elde etmek zordur. Afganistan, dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olarak kabul edilir ve denize kıyısı yoktur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) İnsani Gelişme Raporu'na göre, 186 ülke arasında 175. sırada yer almaktadır. Son 30 yılda iş gücü ve sermaye kaybı nedeniyle Afganistanın Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) büyük düşüşler yaşamıştır. Ülkenin bu noktaya gelmesine sebep olan faktörler arasında merkezi hükümetin meşruiyet krizi, kamu kurumlarının yetersizliği, yolsuzluklar, uyuşturucu ticareti, süregelen etnik çatışmalar, sınır sorunları, halkın hükümeti desteklememesi ve ayrılıkçı gruplardan kaynaklanan şiddet eylemleri bulunmaktadır. Afganistanın temel ekonomi politikası, ciddi gelir kaynaklarından yoksun olması ve dış yardıma bağımlı olması nedeniyle dış yardım ve yatırımlara dayanmaktadır. Devlet, bu yardımlardan etkili şekilde yararlanmayı ve özel sektörü geliştirmeyi amaçlamaktadır (Rahmani, 2018: 93).

BM'nin son raporuna göre, Afganistanda artan yolsuzluk ve rüşvet, ekonomik kalkınma, yeniden yapılanma ve inşa sürecinin en büyük engelidir. Yolsuzluğun genelde yaygın olduğu belirtilirken, BM Uyuşturucu ve Suçla Mücadele Dairesi Direktörü, yolsuzluğun tahmin edilenden daha büyük boyutlarda olduğunu ifade ediyor. Rapor, yolsuzluğun miktarının Afganistanın tarım gelirlerinden daha fazla olduğunu (yaklaşık 2.4 milyar dolar) gösteriyor. Üstelik, rüşvet alanlar arasında kalkınma ve yapılanma çabalarına destek vermesi gereken kesimlerin yer alması durum

daha da vahim hale getiriyor. Bu da polis, yargı, kamu çalışanları, sağlık personeli, gümrük görevlileri ve öğretmenler gibi kesimlerin yolsuzluk ve rüşvetle ilişkilendirildiğini gösteriyor. Afganistanda kişi başına düşen ortalama aylık gelir yaklaşık 50 doları ve ödenen ortalama rüşvet ise BM raporuna göre 139 doları buluyor. Devlet çalışanları, halkın işlerini yürütmek ve kolaylaştırmak için çok daha yüksek miktarlarda rüşvet talep edebiliyor (Wesel, 2010).

Afganistan, günümüzde düşük gelir seviyesine sahip bir ülke olarak kabul edilir. Ülkenin ekonomisi, tarım, hizmetler ve sanayi sektörlerinden oluşurken, tarım sektörü hala ekonominin temelini oluşturmaktadır. Tahıl, meyve, sebze, pamuk, kırmızı et ve süt ürünleri gibi tarım ürünleri bu sektörde öne çıkar. Afganistanın ekonomisi, dış ticaret ve yabancı yardımlarına bağımlı bir yapıya sahiptir. Ülkenin en önemli ticaret ortakları Pakistan, Hindistan, İran ve Çin gibi ülkelerdir. Ancak savaşın etkileri hala devam etmekte olup, Afganistanın istikrarlı bir ekonomik büyüme elde edebilmesi için uzun vadeli çabalar gerekmektedir (Sadid, 2019: 15-17).

Tablo 2.3. Afganistanın GHYH'si

Yıllar	Afganistanda GSYH (Cari Milyar ABD \$)	Afganistanda GSYH Büyümesi (Yıllık %)	Afganistanda Kişi Başı GSYH (Cari ABD \$)
2010	15.63	14.4	554.4
2011	18.19	0.4	621.9
2012	20.02	12.8	663.1
2013	20.56	5.6	652
2014	20.55	2.7	628.1
2015	20	1.5	592.5
2016	18.02	2.3	520.7
2017	18.9	2.6	530.1
2018	18.42	1.2	502.1
2019	18.9	3.9	500.5
2020	20.14	-2.4	516.9

(World Bank, 2022)

Afganistan, 2010-2020 yılları arasında (GSYİH) düzeyinde istikrarlı bir ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerlemenin temel nedenleri arasında şunlar bulunmaktadır: tarım sektörünün büyümesi ve gelişimi, uluslararası dış yardımların etkisi, devletin kapsamlı politika girişimleri, uluslararası ticaret ve iş birliği, bölgesel bağlantıların

kurulması, ticari ve transit yolların oluşturulması, mali reform çabaları, yolsuzlukla mücadele ve Afganistanın bölgesel ve küresel ekonomilere entegrasyonu sayılabilir. 2010-2020 arasında incelendiğinde, kişi başı GSYH 2010'da yaklaşık 554.4 iken, 2020'de 516.9 olarak kaydedildi. Bu da, ülkenin kişi başı GSYH, 11 yılda 37.5 azaldığı anlamına gelir.

2.3.1. Sektörler

Afganistan ekonomisinin geçmişe yönelik veri kayıtlarının olmaması en büyük problemlerinden biridir. Ancak uzun süren savaşlar, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin altyapılarının ciddi şekilde tahrip edilmesine neden olmuştur. Yine de, tarım sektörü hala en büyük sektördür ve ülkenin ekonomik gelişmesinde önemli bir role sahiptir (Ghorjestani, 2015: 243-252).

Afganistan ekonomisi için öne çıkan sektörler tarım, sanayi, hizmet ve madencilik sektörleridir (Merzai, 2022: 33).

2.3.1.1. Tarım Sektörü

Afganistan nüfusunun büyük bir bölümü tarım sektöründen geçim sağlamaktadır ve GSYİH'in yaklaşık %30'u tarım üretimine dayanmaktadır. Ancak son yıllarda bu oran düşüş göstermiş ve 2012'de %25,6'ya gerilemiştir. Buğday, tarım üretiminin en büyük bölümünü oluşturur ve yurtiçi tüketim için üretilen tahıllardan biridir. Tarım sektörü, Afganistanın ekonomik kalkınmasında önemli bir rol oynamakta olup, diğer sektörlerle de yakın ilişki içindedir. 1960 ve 1970'lerde Afganistan, dünyanın en büyük kurutulmuş meyve ihracatçılarından biri olmuş ve güçlü bir tarıma dayalı pazar sistemi oluşturmuştur. Bu ürünlerde Afganistan, dünya pazarının yaklaşık %60'ını elinde bulundurmuş ve bu durum ülkeye önemli bir gelir sağlamıştır. Ancak günümüzde Afganistanın tarımsal rekabet üstünlüğü kaybolmuş, tarım sektörü ise zorlu ekonomik koşullarla karşı karşıya kalmıştır (Habibi, 2015: 107).

Afganistanda en önemli besin ürünü buğdaydır ve üzüm, karpuz, çeşitli meyve ve sebzeler de yetiştirilmektedir. Ayrıca, kuruyemişler ülkenin en önemli ihraç ürünlerinden birini oluşturur. Ancak tarım araçları oldukça temel düzeydedir ve sulama

kanalları uzun süren savaşlar nedeniyle büyük zarar görmüştür. Bu nedenle ülkenin tarım üretimini geliştirmesi ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Afganistan, ziraat ve tarım ülkesi olarak bilinmesine rağmen, uygun olmayan doğal şartlar gibi nedenlerle topraklarının büyük kısmı kullanılmamaktadır. Ülke, dünya genelinde uyuşturucu üreten ülkeler arasında birinci sıraya yerleşmiştir ve uyuşturucu üretimi, 2009 yılında yaklaşık 438 milyon dolarlık bir gelir elde etmiştir. Ancak haşhaş üretiminin durdurulması halinde, bu durumun Afganistan ekonomisine olumsuz etkileri olabilecektir. Çünkü haşhaş üretiminin sonlandırılması, toplumun önemli bir kesimini ve özellikle çiftçileri olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Bu, Afganistan ekonomisinin istikrarını ve bazı gelir kaynaklarını olumsuz yönde etkileyebilir (Obayd, 2017: 135).

Tablo 2.4. Afganistan GSYİH'sinde Tarımın Payı (%)

Yıllar	GSYİH Payı %	Yıllar	GSYİH Payı %
2010	26.2	2016	25.7
2011	23.7	2017	26.4
2012	24.4	2018	22
2013	22.8	2019	25.8
2014	22.1	2020	26.8
2015	20.6	2021	33.5

(World Bank, 2022)

Yukarıdaki Tablo 2.4'te Afganistandaki tarımın GSYİH içindeki payı verilmektedir. 2010-2021 arasında incelendiğinde, tarım sektörünün GSYİH içindeki payı 2010'da yaklaşık 26.2 % iken, 2021'de 33.5 % olarak kaydedildi. Bu da, ülkenin tarım sektörünün GSYİH içindeki payının 12 yılda 7.3 % artırılmış anlamına gelir.

2.3.1.2. Sanayi Sektörü

Afganistan tarih boyunca yönetim değişiklikleri yaşamış olsa da sanayi sektörünün gelişimi için yeterli çaba gösterilmemiştir. Bu yüzden ülkenin ekonomik büyümesinde sanayi sektörü istenilen düzeyde etkili olamamıştır. Afganistanın sanayi sektörü, özellikle tekstil, halı ve gübre gibi küçük ölçekli üretimlere odaklanmıştır. Tarım ürünlerinin ve madenlerin işlenmesi, Afgan halkının önemli bir gelir kaynağını oluşturmuştur. Ülkenin imalat sektörüne katkı sağlayan diğer ürünler arasında kurutulmuş meyveler, kereste, deri, doğalgaz, kömür, bakır, çimento, yarı değerli

mineraller, sabun, mobilya, ayakkabı ile granit ve mermer gibi ürünler bulunmaktadır. Bu nedenle, Afganistanın ekonomisinde sanayi sektörü GSYH'nin sadece %26'sını oluşturarak, ekonomik büyümedeki rolü oldukça sınırlıdır (Hogg et al, 2013: 65).

Afganistanda sanayi sektörü, işgücünün yalnızca %10'unu istihdam etmektedir. Bu, ülkedeki sanayi gelişiminin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Afgan Sanayi Derneği'nin verilerine göre, yaklaşık 921 fabrika ülkede faaliyet göstermektedir. Ancak, bu endüstriler genellikle küçük ve orta ölçekli olarak sınıflandırılır. Başlıca sanayi ürünleri arasında sınırlı sayıda tekstil ve giyim ürünleri, ayakkabı, çimento, gübre, içme suyu, deterjan, el yapımı halılar, yağ, doğal gaz, bakır ve kömür işleme bulunmaktadır. Ancak, jeopolitik istikrarsızlık, güvenlik sorunları, yetersiz altyapı, teknik imkânlar ve yatırım sermayesi eksikliği, ülkedeki sanayi sektörünün büyümesini engellemektedir. (<https://ixport.ir/trade-with-afghanistan/>).

Afganistanın farklı bölgelerinde hala sürdürülen geleneksel el sanatları, köklü geçmişiyle tanınmış durumda. Bu el sanatları, ülkenin ekonomik durumuna olumlu katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda turizmi de canlandırmada önemli bir rol üstleniyor. Ancak, güvenlik sorunları ve süregelen savaş nedeniyle, hükümet desteği, ihracat tarifeleri ve el sanatlarıyla uğraşan zanaatkarları desteklemeye yönelik eksiklikler, bu sektörün gelişimini engelliyor. Afgan el sanatları arasında halı dokuma, ipek işlemeciliği, keçe dokuma, marangozluk ve ahşap işçiliği, kilim dokuma, çanta dokuma, nakış ve deri işlemeciliği gibi birçok örnek yer almaktadır. Örneğin, sadece halı dokuma bile 2013 yılında ülkenin toplam ihracatının %17'sini oluşturmuştur. Ancak bu potansiyelin tam olarak değerlendirilebilmesi için güvenlik ve altyapı sorunlarının çözülmesi, hükümetin bu alandaki desteklerinin artırılması ve uluslararası ticarete daha rekabetçi olabilmek için ihracat tarifelerinin uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarılması ve geleneksel becerilerin korunması için eğitim ve kültürel destek de önemlidir (Noor Ebad et al, 2015: 45).

Tablo 2.5. Afganistan GSYİH'sinde Sanayinin Payı (%)

Yıllar	GSYİH Payı %	Yıllar	GSYİH Payı %
2010	21.2	2016	10.5
2011	22.7	2017	10.1
2012	21.2	2018	13.4
2013	20.4	2019	14.1
2014	21.2	2020	14
2015	22.1	2021	10

(World Bank, 2022)

Yukarıdaki Tablo 2.5'te Afganistandaki sanayinin GSYİH içindeki payı verilmektedir. 2010-2021 arasında incelendiğinde, sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı 2010'da yaklaşık 21.2 % iken, 2021'de 10 % olarak kaydedildi. Bu da, ülkenin sanayi sektörünün GSYİH içindeki payının 12 yılda 11.2 % azaldığı anlamına gelir.

2.3.1.3. Hizmet Sektörü

Afganistanın hizmetler sektörü gelişmemiş olsa da, son dönemde finans, iletişim ve lojistik hizmetleri gibi bazı alanlarda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. İç çatışmaların sona ermesi ve güvenlik sorunlarının çözülmesi durumunda, hizmetler sektörünün hızla büyümesi beklenmektedir. Tarım ve sanayi sektörlerindeki büyüme oranı son yıllarda yavaşlarken, hizmetler sektörü artışını sürdürmektedir ve son beş yıl içinde toplam GSYİH'nın yaklaşık %50'sini oluşturur hale gelmiştir. Telekomünikasyon sektörü son on yılda yıllık ortalama %60 oranında büyümüştür ve ülkede 2 milyondan fazla internet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir (Müşavirliği, 2017: 11).

Tablo 2.6. Afganistan GSYİH'sinde Hizmet Sektörünün Payı (%)

Yıllar	GSYİH Payı %	Yıllar	GSYİH Payı %
2010	48.9	2016	59
2011	49.7	2017	58.3
2012	50.6	2018	59.5
2013	52.7	2019	55.5
2014	53	2020	54.7
2015	53.2	2021	43

(World Bank, 2022).

Yukarıdaki Tablo 2.6'te Afganistandaki hizmet sektörünün GSYİH içindeki payı verilmektedir. 2010-2021 arasında incelendiğinde, Hizmet sektörünün GSYİH içindeki payı 2010'da yaklaşık 48.9 % iken, 2021'de 43 % olarak kaydedildi. Bu da, ülkenin hizmet sektörünün GSYİH içindeki payının 12 yılda 5.9 % azaldığı anlamına gelir.

2.3.1.4. Madencilik Sektörü

Afganistan, tarihsel olarak zümrüt ve yakut gibi değerli taşların kaynağı olarak ün kazanmıştır. Ülke, 6 bin yıl öncesine kadar uzanan madencilik faaliyetlerine ev sahipliği yapmıştır. Doğal kaynaklar açısından zengin olan Afganistan, enerji mineralleri olarak doğalgaz, kömür ve petrol ile demir, altın, gümüş, bakır, krom, tuz gibi mineral ve maden rezervlerine sahiptir. Ayrıca seramik, inşaat, cam, kimya ve gübre endüstrilerinde kullanılan çeşitli madenlerin yanı sıra çimento üretiminde kullanılan klinker ve kil gibi mermer yatakları da bulunmaktadır (Merzai, 2022: 38).

Araştırmalar, Afganistanda 1.400'den fazla maden sahasının olduğunu ve hala keşfedilmemiş birçok maden yatağının bulunduğunu göstermektedir. Ancak altyapı eksiklikleri, teknik kaynakların yetersizliği, ulaşım ağının zayıflığı ve yatırım sermayesi eksikliği gibi nedenlerle, bilinen mineral rezervlerinin tam anlamıyla kullanılmadığı görülmektedir. Ülkenin jeolojik araştırmaları tamamlanmamış olup, gelecekte keşfedilecek birçok mineral rezervi bulunmaktadır. Bu potansiyeli değerlendirebilmek için altyapının güçlendirilmesi, teknolojik imkanların artırılması ve yatırım çekme çabalarının desteklenmesi önemlidir (Merzai, 2022: 38-39).

2.3.2. Afganistanın Dış Ticareti

Anonim şirketler ve Afgan Millî Bankası, Afganistanın dış ticaretinin büyümesine, yerel yatırımların artmasına, iletişim ve ulaşım altyapısının gelişmesine, askeri ve sivil harcamalardaki artışa katkı sağlıyor. Özellikle ihracattaki büyüme, ithalattaki artış ve öncelikli sektörlerdeki gelişmeler bu etkileri gösteriyor. Karakul derisi, yün ve meyve gibi ürünlerdeki ihracattaki artış, ülkenin dış ticaret dengesini de etkiliyor. Hükümet, küçük ve hafif sanayi sektörlerini canlandırmak için çaba harcıyor. Ancak iç savaş ve dalgalanmalar nedeniyle Afganistanın dış ticaret değerleri

dalgalanıyor. 2008'de 540 milyon dolar olan ihracat, 2012'de 468 milyon dolara düştü. Benzer şekilde, 2008'de yaklaşık 3 milyar dolar olan ithalat, 2012'de 7,9 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum, ülkenin sürekli olarak dış ticaret açığı veren bir durumda olduğunu yansıtıyor. 2012'deki dış ticaret açığı 7,5 milyar dolara ulaşmıştır (Müşavirliği, 2017: 21-22).

Müteahhitlik firmalarının bu projelerinin yanı sıra, 2010 yılında Türkiye'nin Afganistana yönelik toplam ihracat değeri 259.790.000 ABD Doları olarak gerçekleşirken, Afganistandan yapılan ithalat ise 5.097.000 ABD Doları olarak kaydedilmiştir. Bu dönemde, Türkiye Afganistanın dış ticaret ortakları arasında dokuzuncu sırayı almıştır. Kayıtlı ticaret verilerine göre, Türkiye'nin Afganistana yönelik başlıca ihraç ürünleri arasında haşhaş, taze ve kuru meyve, ilaç yapımında kullanılan çeşitli bitkiler, baharat, tohum, işlenmemiş deri, yün, halı, kilim, değerli ve yarı değerli taşlar yer almaktadır (Shaiq, 2014: 30-31).

Güvenlik durumunun henüz yeterince düzelmemesi, zaten zayıf olan altyapının uzun yıllar süren savaş döneminde büyük ölçüde zarar görmesi, ülkenin yabancı yatırımcılar için çekici bir seçenek olmamasına neden oluyor. Buna rağmen, ülkenin yer altı zenginliklerine sahip olması ve ticaret yollarının kesişim noktasında bulunması, gelecekte önemli bir avantaj sunabilir. Yeni gümrük tarifeleri, ihracat ve ithalatı teşvik etmek amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Aynı şekilde, iç ticareti geliştirmek hedefiyle iç gümrük vergileri kaldırılmıştır (Shaiq, 2014: 31).

2.4. Afganistanın Finansal Yapısı

Afganistan, yaklaşık 40 yıl süren savaşlar, iç istikrarsızlıklar, güvenlik endişeleri ve Taliban'ın etkisi altında finansal sistemi büyük ölçüde işlevsiz hale getirmiştir. Ülkenin ekonomisinin yeniden inşa edilmesi, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve yoksulluğun azalması, Afganistandaki finansal sektörün hızlı ve güçlü bir şekilde yeniden yapılandırılmasına bağlıdır.

2001 yılı sonu itibarıyla, bankacılık lisansına sahip ve sözleşmeli personel istihdam eden bir dizi finansal kurum bulunmasına rağmen, etkin bir bankacılık sektörü henüz oluşmamıştır. Finansal kurumların büyük bir kısmı başkent Kabilde yer

almaktadır ve diğer bölgelerdeki finansal kurumlar hakkında sınırlı bilgi vardır (Demez, 2020: 54).

2001 sonrasında, Kabil dışındaki bölgelerdeki finans sektörünün hızla gelişmesini engelleyen bir faktör güvenlik kaygılarıdır. Merkez Bankası ve ticari bankalar arasındaki iletişim hatları ciddi şekilde bozulmuş veya kullanılamaz hale gelmiştir. Bu iletişim eksikliği, bankaların yurt içi ve yurt dışı varlıkları ile yükümlülükleri hakkında net bilgi sahibi olunamamasına yol açmıştır. Kabildeki bankalarda tutulan kayıtların güncelliği kaybolmuş ve bu kayıtlar uluslararası kabul gören muhasebe standartlarına göre değil Sovyet Muhasebe Sistemlerine göre düzenlenmiştir. Uluslararası kuruluşlar, IMF gibi, Afganistanın finans sektöründeki verileri güncelleme konusunda zorluk yaşamıştır. Bugün bile finansal sisteme ilişkin bilgilerin toplanması ve düzenlenmesi devam etmektedir. Afganistanın finans sektörünü yeniden yapılandırmak ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlamak için uluslararası yardım, yerel liderlerin çabaları ve güçlü reformlar gerekmektedir. Ancak bu süreç, uzun ve karmaşık bir süreç olabilir ve istikrarlı bir ekonomik büyümenin sağlanması için çok yönlü çabalara ihtiyaç duyulabilir (Hashemi, 109-110).

2.4.1. Afganistanın Finansal Piyasaları

Afganistanın finansal piyasalarının diğer bölge ülkelerine kıyasla gelişmemiş olduğu vurgulanıyor. Uzun süre devam eden savaşların etkisiyle Afganistanın finansal piyasaları oldukça sınırlı gelişme göstermiştir. Özellikle para piyasaları incelendiğinde, bankaların yanı sıra Sarai Shahzada bölgesinde döviz ve para alım satım işlemlerini gerçekleştiren sarraflar ve para hizmeti sağlayıcılarının faaliyet gösterdiği görülmektedir. Afganistanda 398 kayıtlı para hizmeti sağlayıcısı ve 1.710 kayıtlı sarraf bayisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkede faaliyet gösteren 3 devlet, 7 özel ve 2 yabancı sermayeli ticari banka da para piyasası işlemlerine katkı sağlamaktadır (Demez, 2020: 57-58).

Afganistanda sermaye piyasası oldukça sınırlı ve gelişmemiş durumdadır. Ülkede resmi bir menkul kıymetler borsası ve tahvil piyasası bulunmamaktadır. Ancak, 2005 yılında Merkez Bankası ülkenin finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir

sermaye senetleri piyasası oluşturmuştur. Finansal piyasaların gelişimini desteklemek amacıyla Afganistan Merkez Bankası (DAB), Piyasa İşletme Bölümünü 2005 yılında kurmuştur. Bu bölümün temel görevleri arasında piyasaların ilerlemesini teşvik etmek, para politikalarını uygulamak, döviz rezervlerini yönetmek ve haftalık ihaleleri en etkili şekilde düzenleyerek hem döviz hem de yerel para piyasalarında istikrarı sağlamak bulunmaktadır (www.dab.gov.af).

Gelişmemiş finansal piyasaların, işletmelerin sermaye sağlama ve ülkeye yatırım yapma isteği olan yatırımcılar için zorluklar doğurduğu belirtiliyor. Ancak, son yıllarda hükümetin yatırıma teşvik etmek ve ekonomik kalkınmayı desteklemek amacıyla adımlar attığı ifade ediliyor. Ayrıca finansal sektörde büyüme potansiyelinin olduğu vurgulanıyor.

2.4.2. Afganistanda Bankacılık Sektörü ve Tarihsel Gelişimi

Bir ülkenin ekonomik döngüsünde bankaların rolü büyük bir öneme sahiptir. Bankalar, adeta bir ülkenin ekonomik nabzını tutan kuruluşlar olarak görülebilir. Çünkü bankalar, ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkilerin düzenlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Bununla birlikte, dışarıdan gelen sermayenin etkili bir şekilde yönetilmesi ve ülke kalkınmasına katkı sağlanması konusunda da kritik bir rol üstlenmektedirler (Popel, 2012: 1). Afganistanda, DAB tarafından denetlenen iki farklı bankacılık sistemi bulunmaktadır: kamu bankacılığı ve özel bankacılık. Afganistan Hükümeti, yeni bankacılık kanunuyla hem kamu bankalarının gelişimini desteklemekte hem de özel bankaların genişlemesini ve faaliyetlerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu şekilde, ülkenin ekonomik planlarının gerçekleştirilmesi ve finansal kaynakların karlı ve üretken ekonomik faaliyetlere yönlendirilmesi hedeflenmektedir.

1932 yılından önce, geleneksel bankacılık sisteminin Afganistanda yaygınlaşmamış olmasının birden çok sebebi olabilir. Bunlardan biri, ülkenin o dönemde ekonomik açıdan gelişmemiş olması ve bankacılık faaliyetlerinin yeterince bilinmemesi olabilir. Diğer bir sebep ise, islam dininin riba (faiz) yasağına sıkı sıkıya bağlı olan bir toplumda yaşıyor olmaları olabilir. Ancak, 1932 yılında Abdulmajid Han Zabulinin Hâşim Anonim Şirketini kurmasıyla birlikte, bankacılık alanında önemli bir

girişimde bulunulmuş ve kısa sürede toplumda güvenilir bir kurum haline gelmiştir. Bu şirket, ülkenin kalkınması yönünde önemli adımlar atmış ve halkın bankacılığa olan güvenini arttırmıştır (Arif, 2016: 33).

Dolayısıyla, Afganistanda geleneksel bankacılık sisteminin olmaması ya da gelişmemesinin yegane sebebinin dini inançlar olduğunu söylemek yanlış olabilir. Ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler de etkili olmuş olabilir. Ancak, Hâşim Anonim Şirketinin kuruluşu, Afganistanda modern bankacılık sisteminin başlangıcı olarak kabul edilebilir (Fayyaz, 2019: 9-10).

Hâşim Anonim Şirketi, finansörlük faaliyetleri sayesinde tasarruf sahiplerinin birikimlerini toplayıp ihtiyaç sahibi müteşebbis ve kurumlara kredi olarak dağıtmayı başarmıştır. Bu sayede, şirketin topluma sağladığı hizmetler ve elde ettiği başarılar, dönemin hükümetinin dikkatini çekmiştir. Hükümet, 19 Eylül 1932 tarihinde bankalar kurulu kararıyla şirketi bankaya dönüştürme kararı almıştır.

Şirket, 20 Nisan 1933 tarihinde Afganistan Merkez Bankası (Bank Milli Afghan) adıyla resmen kurulmuş ve geleneksel bankacılık faaliyetlerine başlamıştır. Afganistan Merkez Bankası (BMA), para ve döviz işlemlerinin yanı sıra ticaret ve tarım gibi sektörlerde de önemli hizmetler sunarak başarılar elde etmiştir.

Sonuç olarak, Hâşim Anonim Şirketinin bankaya dönüşmesiyle birlikte Afganistanda modern bankacılık faaliyetleri başlamıştır. Afganistan Merkez Bankası, ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunarak, toplumun bankacılığa olan güvenini arttırmıştır (Noori, 2021: 31).

Afganistan Merkez Bankası, devlet başkanı Nadir Hanın önderliğinde ülkenin ekonomik sıkıntılarından çıkabilmesi ve ekonomik istikrarın sağlanması amacıyla bankacılık faaliyetlerinin çoğalmasını hedeflemiş ve bu doğrultuda Abdulmajid Han Zabuliye Afganistan Merkez Bankası çatısı altında daha fazla banka kurulması talimatını vermiştir. 1932 yılında 7 milyon AFG sermaye ile bankacılık faaliyetlerine başlayan Afganistan Merkez Bankası, daha sonra iki Ticaret Bankası ve dört Yatırım Bankası kurmuştur (Fayyaz, 2019: 10).Afganistan Merkez Bankası, 1942 yılına kadar dış yardım almadan ülkenin ekonomik bağımsızlığını güçlendiren önemli projelere

imza atmıştır. Bu projeler arasında, ülkenin bazı büyük şehirlerinde deri ve pamuk fabrikalarının kurulması gibi önemli girişimler yer almaktadır. Ayrıca banka, sektörel payı özel sektörde %72, kamu sektöründe ise %28 olarak kaydedilen ülkedeki diğer sektörlerin gelişimine de büyük destek sağlamıştır (Fayyaz, 2019: 10).

Banka, tasarruf hesapları aracılığıyla halkın birikimlerini koruyup kazanç sağlamış, havale işlemleriyle ülkenin farklı bölgelerine para transferi gerçekleştirmiş, yurt dışındaki anlaşmalı bankalar ve temsilcilikler aracılığıyla para transferi yapmış, iş adamlarına yerel para ve döviz cinsinden borç vermiş, döviz alım-satımı ve transferi sağlamış, tüccarların ve kurumların sermaye birikimlerinin fiziki nakliyatını yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirmiştir. Afganistan Merkez Bankası, bankacılık hizmetlerinin hem ülke içinde hem de yurtdışında yaygınlaşması ve gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Fayyaz, 2019: 11).

Afganistanda 2020 itibarıyla 3'ü kamu, 7'si özel sermayeli ve 2'si yabancı banka olmak üzere toplam 12 ticari banka faaliyet göstermektedir (Hashemi, 2020: 121).

Tablo 2.7. Afganistanda Faaliyet Gösteren Bankalar

Banka Adı	Kuruluş Tarihi	Çalışan Sayısı
Kamu Bankalar		
Bank-e- Milli Afghan	1932	680
Pashtany Bank	2004	195
New Kabul Bank	2011	1902
Özel Sermayeli Bankalar		
Azizi Bank	2006	1667
Afghanistan International Bank	2004	838
Afgan United Bank	2007	520
Ghazanfar Bank	2009	367
The First Micro Finance Bank	2004	1157
Maiwand Bank	2008	722
Islamic Bank of Afghanistan	2009	832
Yabancı Bankalar		
National Bank of Pakistan	2003	33
Bank Alfalah Limidet	2005	69

(Wikipedia, Erişim Tarihi 20.03.2023) (Masoud, 2017: 137-141)

2.4.2.1. Afganistanda Elektronik Bankacılık

Afganistanda elektronik bankacılık erken aşamalarda olsa da ilerlemeler var. Merkez Bankası, internet ve mobil bankacılığı teşvik etmek için düzenlemeler getirdi. Ancak sınırlı internet erişimi ve eksik düzenleyici çerçeve büyümeyi engelliyor. Nakit tercihi yaygın olduğundan eğitim ve farkındalık önemli. Bazı bankalar çevrimiçi hizmetler sunuyor, mobil bankacılık da yaygınlaşıyor. Genel olarak, elektronik bankacılık gelecek yıllarda daha yaygın hale gelebilir (Hashemi, 2020: 132).

2.4.2.2. Afganistanda Katılım Bankacılığı

Afganistanda İslami bankacılık sistemi, İslam prensiplerine uygun olarak faizsiz finansal ürünler sunan bir yapıdır. Geleneksel bankacılığın işlemlerini gerçekleştirirken, İslami bankacılık özgü ürünleri de kullanarak faaliyet gösterir. Bu sistem, faizsiz bankacılığın temel ilkelerine dayanarak sermaye oluşturur. Afganistandaki İslami bankalar, öz sermaye ve yabancı yatırımcılardan fon sağlar. Bu yatırımcılar, faizsiz finansal ürünlere yatırım yaparak kar elde ederler. İslami bankacılık sistemi Afganistanda yaygın olarak kullanılır ve hem bireysel hem de kurumsal müşteriler arasında popülerdir. İslami bankalar, kâr ve zarar ortaklığı temelinde finansal ürünler sunar. Örneğin, faizsiz krediler müşterilere sağlanır ve krediyi geri öderken belirli bir kâr payı bankaya ödenir (Demez, 2020: 70).

2.4.2.3. Afganistan Merkez Bankası

Afganistan Merkez Bankası, ülkenin bankacılık tarihinde önemli bir rol oynamıştır. 1939'da Kabil'de kurulan Afganistan Bankası (DAB), geleneksel bankacılık işlemlerini yürütürken İslami prensiplere uygun faizsiz finansal ürünleri kullanarak faaliyet gösterdi. Banka sermayesinin büyük bir kısmını devlete ait tutarken, faizsiz finansal ürünlere yatırım yaparak kar elde eden yatırımcılardan da destek alır. DAB, Kabil başta olmak üzere birçok ilde bankacılık hizmeti sunarak ticaret, sanayi ve tarımın gelişimine katkı sağladı (Demez, 2020: 66).

Afganistan Merkez Bankası, yasal olarak bağımsız bir ekonomik kurum olarak faaliyet gösterir. Para basmanın yanı sıra, alt yapı ve ekonomik faaliyetlerde de önemli

rol oynar. Afgan hükümetinin para ve kredi politikasını yönetir, veznedarlık görevini üstlenir ve devletin ekonomik ve mali danışmanlığını yapar (Arif, 2016: 59).

Afganistan Merkez Bankası, bankaların zorunlu rezervlerini belirleyebilir ve bu rezervleri sağlamayan bankalara para cezası uygulama yetkisine sahiptir. Ayrıca, bankalara kredi verme yetkisine sahiptir ve kredi oranları ve şartları finansal duruma, piyasa koşullarına ve ülkenin ekonomik durumuna göre belirlenir. Afganistan Merkez Bankasının iskonto ve kredi faiz oranları, ülkenin ekonomik durumu, para politikası ve piyasa koşullarına göre belirlenir. Bu oranlar düzenli olarak güncellenir ve piyasalardaki değişikliklere uyum sağlamak amacıyla ayarlanabilir (Demez, 2020: 66-67).

Afganistan Merkez Bankası ülkenin finansal sisteminde önemli bir rol oynar. Faizsiz finansal ürünlerle faaliyet gösterirken, para politikasının tasarımı ve uygulanması, serbest piyasa işlemleri, zorunlu rezervler ve kredi verme gibi konularda sorumluluk üstlenir (Kargar, 2021: 117).

DAB Afganistan Bankası'nın temel amacı yerel fiyatların istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Aynı zamanda güvenli, sağlam ve etkili bir ulusal ödeme sistemi oluşturmayı amaçlar. Bu hedefleriyle birlikte, Afganistan hükümetinin genel ekonomik politikalarını destekler ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik eder. DAB Afganistan Bankasının temel işlevleri şunlardır:

- ✓ Afgani para biriminin değerini sabit tutmak.
- ✓ Fiyat istikrarını sağlamak.
- ✓ Afganistanın para politikasını planlamak ve uygulamak.
- ✓ Afganistanın döviz politikası ve döviz düzenlemelerini planlamak ve uygulamak.
- ✓ Afganistanın resmi döviz rezervlerini korumak ve yönetmek.
- ✓ Afganistanın kağıt para ve metal paralarını basmak ve çıkarmak.
- ✓ Devletin bankacılık, danışmanlık ve mali temsilcilik görevlerini yerine getirmek.

- ✓ Bankaların, döviz değiştiricilerinin, parasal hizmet sağlayıcılarının ve ödeme hizmeti sağlayıcılarının faaliyetlerini düzenlemek.

Tüm bu işlevler, Afganistanın ekonomik istikrarını sağlama ve sürdürme amacına hizmet etmektedir. DAB Afganistan Bankası, ülkenin ekonomik büyümesini desteklemek ve ulusal ödeme sistemini güçlendirmek için önemli bir rol üstlenmektedir (Kargar, 2021: 113).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE YAPISI KARARLARININ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİLERİ: AFGANİSTAN BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

3.1. Literatür Taraması

Rao vd. (2007), sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Amacı, Oman şirketlerinin borç kullanımını açıklamaktır. Bu çalışmanın sonuçları, sermaye yapısıyla ilgili Ticaret-off Teorisi'ne ters düşen bir ilişki olduğunu göstermektedir. Borç düzeyi ile finansal performans arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum, Oman'da borçlanmanın yüksek maliyeti ve borç piyasasının gelişmemiş olmasıyla açıklanabilir. Borç kullanımından elde edilen vergi tasarrufları, yüksek faiz maliyeti de dahil olmak üzere borç kullanımının maliyetlerini dengelemek için yeterli görünmemektedir.

Skopljak (2012), Avustralya'daki 15 Mevduat Kabul Eden Kurumun (ADIs) 2005-2007 dönemine ait verilerini kullanarak sermaye yapısının performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada, sermaye yapısı ile firmanın performansı arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Düşük borçluluk düzeylerinde borç miktarındaki artışın karlılık verimliliğini ve dolayısıyla banka performansını artırdığı, yüksek borçluluk düzeylerinde ise borç miktarındaki artışın karlılık verimliliğini ve banka performansını azalttığı tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, bir bankanın performansını optimize etmek için optimal bir borç seviyesi bulunmaktadır ve banka, yönetsel teşvikleri optimize eden ve finansal sıkıntıları düşük tutan bir sermaye yapısı seçerek genel performansını iyileştirebilir.

Khan (2012), 2003-2009 dönemi için Pakistanda KSE'de listelenen 36 mühendislik firması örneği kullanılarak sermaye yapısı kararlarının firma performansı ile ilişkisini inceleyen bir çalışma yapılmıştır. Panel ekonometri yöntemi olarak Birleştirilmiş OLS regresyonu kullanılmıştır. Bulgular, kısa vadeli borçların toplam varlıklara oranı (STDTA) ve toplam borçların toplam varlıklara oranı (TDTA) ile

ölçülen finansal kaldıraçın, varlık getirisi (ROA), brüt kar marjı (GM) ve Tobin's Q ile ölçülen firma performansı arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Pouraghajan vd. (2012), İran Borsasında işlem gören şirketlerin finansal performansı üzerinde sermaye yapısının etkisini inceleyen bir araştırma yapılmıştır. Bu amaçla, 2006-2010 yılları arasında 12 endüstri grubu şeklinde İran Borsasında işlem gören şirketler arasından 400 firma-yılından oluşan bir örneklem test edilmiştir. Şirketlerin finansal performansını ölçmek için kullanılan değişkenler aktif karlılık oranı (ROA) ve özsermaye karlılık oranı (ROE) olarak belirlenmiştir. Sonuçlardan, borç oranı ile şirketlerin finansal performansı arasında önemli ve negatif bir ilişki olduğu, varlık devir hızı, firma büyüklüğü, varlık dokunulabilirlik oranı ve büyüme fırsatları ile finansal performans ölçütleri arasında ise önemli ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ROA ve ROE ölçütleri ile firma yaşı arasındaki ilişki önemli değildir.

Ek olarak, araştırma sonuçları, borç oranını azaltarak yönetimin şirketin karlılığını artırabileceğini ve böylece şirketin finansal performans ölçütlerinin miktarını artırabileceğini ve hissedar değerini artırabileceğini göstermektedir.

Chinaemerem ve Anthony (2012), Nijerya firmalarının sermaye yapısının finansal performansları üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışma, Nijerya Menkul Kıymetler Borsasında kayıtlı olan otuz finansal olmayan firmadan oluşan bir örnekleme dönemi olan 2004-2010 yılları arasını kapsamaktadır. Seçilen firmalar için panel verileri oluşturulmuş ve tahmin yöntemi olarak en küçük kareler (OLS) kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar, bir firmanın sermaye yapısının, Borç Oranı (Debt Ratio) ile temsil edilen şekliyle, firmanın finansal ölçütleri (Varlık Getirisi, ROA ve Özsermaye Getirisi, ROE) üzerinde anlamlı negatif bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Bu bulgular, önceki ampirik çalışmalarla uyumlu olup, Ajans Maliyeti teorisini destekleyen kanıtlar sunmaktadır.

Mumtaz vd. (2013), sermaye yapısıyla ilgili yapılan çalışmalar, bir firmanın sermaye yapısının gelecekteki büyüme, sürdürülebilirlik ve finansal performansını

belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Borsada işlem gören şirketlerin performansı, yatırımcılar tarafından büyük bir ilgiyle takip edilmektedir. Ancak, sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki nedensel ilişkiyi belirlemek için empirik kanıtlar sınırlıdır. Bununla birlikte, genellikle işlem ve iflas maliyetlerinin, borç ve özsermaye finansmanı tercihinde önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Sermaye yapısının bir ölçüsü olarak borç/özsermaye oranı yaygın olarak kullanılırken, firma performansını temsil etmek için hisse başına kazanç, fiyat/kazanç oranı, işletme kar marjı, varlık getirisi ve özsermaye getirisi gibi diğer oranlar da kullanılmaktadır. Bu oranlar, Pakistan'daki büyük özel şirketler bağlamında sermaye yapısı ile firma performansı arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılmaktadır. Analiz için KSE 100 endeksinde yer alan toplam 83 şirket seçilmiştir.

Çalışmanın bulguları, firmaların finansal performanslarının sermaye yapısından önemli ölçüde etkilendiğini ve bu ilişkinin negatif olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bir firmanın sermaye yapısı, piyasa değeri üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir ve borç payının sermaye karışımında artmasıyla risk seviyesi yükselmektedir.

Al-Taani (2013), çalışmasının amacı, Ürdündeki farklı sektörlerde faaliyet gösteren Ürdünlü imalat firmaları üzerinde sermaye yapısı ile firma performansı arasındaki ilişkiyi ampirik olarak incelemektir. Çalışma, Amman Borsasında işlem gören 45 imalat şirketinin yıllık mali tablolarını kullanarak, 2005-2009 dönemini kapsayan beş yıllık bir dönemi analiz etmiştir. Performans göstergeleri olarak aktif karlılığı (ROA) ve kar marjı (PM) kullanılmıştır. Araştırmada sermaye yapısı değişkenleri olarak kısa vadeli borçların toplam varlıklara oranı (STDTA), uzun vadeli borçların toplam varlıklara oranı (LTDTA) ve toplam borçların özkaynağa oranı (TDE) incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi, STDTA ve LTDTA'nın kârlılık (ROA) ve kâr marjı (PM) ile arasında negatif ve anlamsız ilişkiler olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, TDE'nin ROA ile pozitif, PM ile ise negatif bir ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır.

Bu çalışma, sermaye yapısının firma performansının temel bir belirleyicisi olmadığı sonucuna varmaktadır. İmalat şirketlerinin yöneticilerine, sermaye yapısında

kullanacakları borç miktarını dikkatlice seçmeleri gerektiği ve bu durumun performanslarını olumsuz etkileyebileceği konusunda dikkatli olmalarını önermektedir.

Saeed vd. (2013), Pakistan bankalarının performansı üzerinde sermaye yapısının etkisini incelemektedir. Çalışma, Karachi Borsasında listelenen bankaların verilerini kullanarak 2007-2011 yılları arasında beş yıllık bir dönemde ülke içindeki bankaların sermaye yapısı belirleyicilerini ampirik olarak araştırmayı amaçlamaktadır. Sermaye yapısı ile bankacılık performansı arasındaki ilişkiyi tahmin etmek için çoklu regresyon modelleri kullanılmaktadır. Finansal performans, varlık getirisi, özsermaye getirisi ve hisse başına kazançla ölçülmektedir. Sermaye yapısının belirleyicileri arasında uzun vadeli borç sermaye oranı, kısa vadeli borç sermaye oranı ve toplam borç sermaye oranı bulunmaktadır. Çalışmanın bulguları, sermaye yapısı belirleyicileri ile bankacılık endüstrisinin performansı arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu doğrulamaktadır.

Goyal (2013), sermaye yapısının bankacılık performansı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla “Hindistandaki Borsada İşlem Gören Kamu Bankalarının Performansına Sermaye Yapısının Etkisi” başlıklı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, 19 adet borsada işlem gören kamu bankası NS East örnek olarak alınmıştır. Çalışma süresi boyunca ölçülen karlılık, özsermaye getirisi (ROE) ile ortalama %17.98 ve ortanca %18.19 olarak belirlenmiştir. Bu tablo, çalışma dönemi boyunca iyi bir performansın olduğunu gösterebilir. TDC değişkeninin ortalama değeri 18.66 ve ortanca değeri 17 olarak belirlenmiştir. Bu durum, bankaların finansal olarak kaldıracı yüksek olduğunu ve toplam borcun büyük bir yüzdesinin kısa vadeli olduğunu ortaya koymaktadır. Ortalama büyüme %21.29 ve ortalama firma büyüklüğü varlıkların logaritması ile ölçülmektedir.

Ünal (2013), çalışmasının temel amacı, Türkiyedeki özel sağlık sektöründe faaliyet gösteren özel hastanelerin, ilaç firmalarının ve medikal firmaların sermaye yapıları ile finansal göstergelerini analiz etmek; sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemek ve şirketleri sermaye yapısı durumlarına göre sınıflandırmaktır. Çalışmada, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından elde edilen

verilere dayanarak 2002-2011 yılları arasındaki tüm özel hastaneler, medikal firmalar ve ilaç firmaları evreni oluşturmuştur. Örneklem çekilmeksizin, analize uygun olan tüm veriler kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 526 firma incelenmiştir.

Çalışmada, özel sağlık kurumlarının sermaye yapılarını analiz etmek amacıyla oran analizi yöntemine başvurulmuş, sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemek için ki-kare bağımsızlık testi kullanılmış ve şirketleri sermaye yapısı özelliklerine göre sınıflandırmak için CHAID Karar Ağacı yöntemi tercih edilmiştir.

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre, özel sağlık sektöründeki tüm firmaların finansal performansları ile sermaye yapıları arasındaki ilişki incelenmiş ve 526 firmanın 297'sinin (%56.4) risksiz sermaye yapısına sahip olduğu, 229'unun (%43.5) ise riskli sermaye yapısına sahip olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, bu 526 firmadan 140'ı (%26.6) düşük finansal performans gösterirken, 386'sının (%73.4) ise yüksek finansal performans sergilediği gözlemlenmiştir. Yapılan ki-kare bağımsızlık testi sonuçlarına göre, finansal performans ile sermaye yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu ortaya konmuştur. Bu da finansal performansın sermaye yapısıyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Wang ve Song (2013), İstanbul ve Şanghay borsalarında işlem gören bilgi teknolojisi şirketleri örnek alınarak sermaye yapısının işletme performansı üzerindeki etkisi incelendi. Araştırmacılar, şirketlerin sermaye yapısı ile karlılık arasında negatif bir ilişki keşfettiler.

Do ve Wu (2014), çalışmalarında gelişmekte olan geçiş ekonomisi bağlamında, sahiplik yapısı ve sermaye yapısının şirketlerin finansal performansı üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırma bulgularına göre, sermaye yapısı, ROA ve ROE gibi finansal performans ölçütleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı negatif bir etkiye sahiptir. Sahiplik yapısında devlet sahipliğinin seviyesi arttıkça, finansal performans da iyileşmektedir. Yönetici sahipliğinin finansal performans üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkilerine dair net kanıtlar bulunmasa da, bu çalışma devlete ait işletmelerdeki yöneticilerin diğer işletme türlerine göre daha fazla yerleşik olduğunu ortaya koymuştur.

Vătavu (2015), çalışmada Bükreş Borsasında işlem gören ve imalat sektöründe faaliyet gösteren 196 Romanya şirketi üzerinde sekiz yıllık bir dönemde (2003-2010) sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Analiz, kesitsel regresyonlara dayanmaktadır. Sermaye yapısı göstergeleri uzun vadeli borç, kısa vadeli borç, toplam borç ve toplam özsermaye olarak belirlenirken, varlık getirisi ve özsermaye getirisi performans ölçütleri olarak kullanılmaktadır.

Daha önceki çalışmalar, Romanya imalat şirketlerinde sermaye yapısı belirleyicileri olarak varlık dokunulabilirliği, vergi, risk, likidite ve enflasyonu göstermektedir. Bu faktörlerin finansman kararları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu göz önüne alındığında, bu faktörler analize dahil edilecektir çünkü performansı da etkilemesi beklenmektedir.

Sonuçlar, Romanya şirketlerinin borçtan kaçındıklarında ve özsermaye temelinde işletildiklerinde performanslarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, imalat şirketlerinin karlı yatırımlar yapmak için yeterli iç finansmana sahip olmadığı ve varlıklarını etkili bir şekilde kullanmadığı görülmektedir. Yüksek vergi ve enflasyon dönemlerinde karlı şirketler, maliyetlerini düşürmek için varlıklarının bir kısmını elden çıkarmaktadır. İmalat şirketleri arasında risk alma davranışının bir göstergesi bulunmaktadır. Bu durum, finansal zorluklarla karşılaştıklarında ve yüksek iş riskleriyle karşı karşıya kaldıklarında veya nakit eksikliği nedeniyle borçlarını ödeyememeleri durumunda borca tercih ettiklerini göstermektedir. Uzun vadeli borç oranlarıyla ilgili eksik veriler nedeniyle, bu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ayrıca, özsermaye getirisi üzerine odaklanan regresyon modelleri, varyasyonun az bir kısmını açıklamaktadır.

Adesina vd. (2015), çalışmalarında sermaye yapısının işletme performansı üzerinde etkisi olduğu gösterilmiştir. Nijeryadaki banka birleşmeleri, bankaların özkaynak sermayesini artırma eğilimindedir. Bu çalışma, Nijeryada işlem gören bankaların finansal performansı üzerinde birleşme sonrası sermaye yapısının etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada vergi öncesi kar değişkeni bağımlı değişken olarak kullanılmış ve özkaynak ve borç gibi iki sermaye yapısı değişkeni bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Çalışmanın örneklemini, Nijerya Menkul Kıymetler

Borsasında işlem gören on (10) Nijerya bankası ve 2005-2012 yılları arasındaki sekiz (8) yıl oluşturmaktadır. Veriler yayınlanan yıllık raporlardan elde edilmiştir. Yapılan olağan en küçük kareler regresyon analizi sonucunda, sermaye yapısının Nijeryada işlem gören bankaların finansal performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu da Nijeryada işlem gören bankaların yönetiminin sürekli olarak borç ve özkaynak sermayesini kullanarak kazançlarını artırmak için çaba gösterdiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın bulgularına göre, banka finansal performansı ile özkaynak arasında güçlü ve pozitif bir korelasyon (0,894 veya %89,4) bulunmuştur ve banka finansal performansı ile borç arasında da güçlü ve pozitif bir korelasyon (0,638 veya %63,8) gözlemlenmiştir. Genel olarak, banka finansal performansının %87,5'i sermaye yapısı (özkaynak ve borç) tarafından açıklanmaktadır.

Alfarra (2016), şirketlerin finansal yapılarını sağlam bir şekilde oluşturabilmeleri için sermaye yapısı kararları büyük önem taşımaktadır. Bu kararlar, şirketlerin sermaye maliyetini ve yatırım kararlarını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, sermaye yapısı kararlarının şirket performansı üzerindeki etkisini belirlemektir. Çalışma, taş toprak sektöründe faaliyet gösteren ve 2004-2015 dönemleri arasında Borsa İstanbul'da (BİST) kesintisiz olarak işlem gören 22 şirketi kapsamaktadır. Panel veri analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, aktif kârlılık oranı (ROA) ve özsermaye kârlılık oranı (ROE) bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır. Finansal kaldıraç oranı, finansal borçların özkaynaklara oranı, cari oran, çalışma sermayesi devir hızı oranı, dönen varlıkların duran varlıklara oranı ve şirket büyüklüğü ise bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, finansal kaldıraç oranı ve finansal borçların özkaynaklara oranı gibi sermaye yapısı kararlarını temsil eden faktörlerin şirket performansı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum, şirketlerin finansal yapısının sağlam bir şekilde oluşturulmasının önemini vurgulamaktadır. Daha spesifik olarak, finansal kaldıraç oranının artması ve finansal borçların özkaynaklara oranının yükselmesi, şirket performansını olumsuz etkileyebilmektedir.

Bu bulgular, şirketlerin sermaye yapısı kararlarını dikkatli bir şekilde değerlendirmeleri gerektiğini göstermektedir. Sermaye yapısı kararlarının doğru bir şekilde yönetilmesi, şirketlerin sermaye maliyetini optimize etmelerine ve yatırım kararlarını etkili bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı olabilir.

Sedeaq (2016), çalışmasında Türkiyedeki sanayi şirketlerinin sermaye yapısının finansal performansları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında (İMKB) işlem gören 136 sanayi şirketinin 2005-2012 yıllarını kapsayan 8 yıllık dönemine ait yıllık mali tablolarını kullanmaktadır. Sermaye yapısı ile şirket performansı arasındaki ilişkiyi bulmak için çoklu değişkenli regresyon analizi uygulanmıştır. Şirket performansını ölçmek için varlık getirisi (ROA), özsermaye getirisi (ROE) ve hisse başına kazanç (EPS) gibi göstergeler kullanılmış, sermaye yapısı değişkeni olarak ise borç oranı (DR) kullanılmıştır. Sonuçlar, sermaye yapısı ile şirket performansı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Pinto vd. (2018), çalışmaları 2011-2015 yılları arasında beş yıllık bir dönemi kapsamaktadır ve çalışma için 21 banka seçilmiştir. Çalışmanın amaçları, sermaye yapısının bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini incelemek ve finansal kaldıracın finansal performans üzerindeki ilişkisini analiz etmektir. Sermaye yapısını ölçmek için toplam varlıklara olan borç oranı ve özkaynaklara olan borç oranı kullanılmış, finansal performansı ölçmek için ise özkaynak verimliliği (ROCE), net kar oranı (NP) ve net faiz marjı (NIM) kullanılmıştır. Sermaye yapısı bağımsız değişken, karlılık ise bağımlı değişken olarak ele alınarak regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, sermaye yapısının Hindistan'daki bankaların finansal performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Sivalingam ve Kengatharan (2018), çalışmalarında Sri Lankada halka açık lisanslı ticari bankaların sermaye yapısı ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Ampirik çalışma için panel verileri kullanılmıştır ve veriler, 2007-2016 dönemine ait 10 seçilmiş bankanın yıllık raporlarından elde edilmiştir. Sermaye yapısını ölçmek için toplam borç/aktifler oranı, uzun vadeli borç/aktifler oranı ve kısa vadeli borç/aktifler oranı kullanılmıştır. Finansal

performans ölçütleri olarak varlık getirisi (ROA) ve özsermaye getirisi (ROE) kullanılmıştır. Bankaların büyüklüğü ve mevduat büyümesi kontrol değişkenleri olarak ele alınmıştır. Veri analizi için tanımlayıcı istatistikler, korelasyonlar, sabit etkiler ve rastgele etkiler modelleri kullanılmıştır. Sonuçlarına göre sabit etkiler modeli, sermaye yapısı ile ROA arasındaki ilişkiyi incelemek için en uygun model olarak kabul edilmiştir. Modele göre, toplam borç/aktifler oranı ROA ile anlamlı negatif ilişkilidir, ancak banka mevduatının büyümesi ROA ile anlamlı pozitif ilişkilidir. Büyüklük, kısa vadeli borç/aktifler oranı ve uzun vadeli borç/aktifler oranı ROA ile herhangi bir ilişki göstermemiştir. Serbest etkiler modeli, sermaye yapısı ile ROE arasındaki ilişkiyi incelemek için en uygun model olarak kabul edilmiştir. Model sonuçlarına göre, toplam borç/aktifler oranı ROE ile anlamlı negatif ilişkilidir, banka mevduatının büyümesi ise ROE ile anlamlı pozitif ilişkilidir. Kısa vadeli borç/aktifler oranı, uzun vadeli borç/aktifler oranı ve büyüklük ROE ile anlamlı ilişkili değildir. Çalışmanın sonuçları, finansal yöneticilerin sermaye yapılarında borç sermayesine aşırı bir şekilde güvenmek yerine iç kaynaklardan finansman sağlamaya çalışmaları gerektiğini göstermektedir. Çalışmanın sonuçları, uygulayıcılara, yatırımcılara ve karar vericilere yatırımlarından en yüksek getiriyi elde etmeleri konusunda yol gösterici olabilir.

Karaçayır (2019), çalışmasının amacı, Türkiyede Borsa İstanbul Sınai Endeksinde yer alan firmaların sermaye yapısı kararlarını etkileyen faktörlerin yanı sıra asimetrik bilginin sermaye yapısı kararları üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmada, 2003-2017 dönemi boyunca Borsa İstanbul Sınai Endeksinde yer alan 100 firma üzerinde dinamik panel veri yöntemi kullanılarak asimetrik bilginin sermaye yapısı kararları üzerindeki etkisi test edilmiştir.

Borçlanma oranının bir dönem gecikmeli değeri bağımlı değişken olarak alınmış ve asimetrik bilginin etkisini test etmek için iki farklı model denemesi yapılmıştır. Kullanılan değişkenlerin birim kök, korelasyon ve yatay kesit bağımlılık testleri yapılarak modellerin geçerliliği değerlendirilmiştir.

Teorik beklentiler ve literatür çalışmaları, işlem hacmi ile firma duyuruları arasında bir ilişkinin asimetrik bilginin göstergesi olduğunu işaret etmektedir. Yüksek işlem hacmi değişkeni, bilgi asimetrisinin bir göstergesi olarak kabul edilir.

Ampirik bulgulara göre, cari oran, varlık yapısı oranı, özsermaye karlılık oranı, finansman maliyeti, borç dışı vergi kalkanı ve satış hacmi, borçluluk oranını negatif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Diğer yandan, efektif vergi oranı, firma büyüklüğü, 5 günlük işlem hacmi ve 10 günlük işlem hacmi değişkenleri borçluluk oranını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Elde edilen bulgular, asimetrik bilginin varlığını destekler niteliktedir ve finansman hiyerarşisi teorisi ile dengeleme teorisiyle uyumlu olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, firmaların sermaye yapısı kararlarını etkileyen faktörlerin yanı sıra asimetrik bilginin önemini vurgulamakta ve literatürdeki diğer çalışmalarla tutarlı bir şekilde sonuçlar sunmaktadır.

Küçük Özer (2019), çalışmasında işletmelerin sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerindeki etkisi incelenmiştir. BİST'te işlem gören ve BİST50 Endeksinde yer alan şirketlerin sermaye yapısı kararlarının finansal performansları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma, sermaye yapısı kavramları, unsurları ve teorileri üzerinde odaklanarak başlamıştır. Ardından sermaye yapısını etkileyen faktörler ve sermaye yapısı kararlarının analizi yapılmıştır. Çalışmanın son kısmında ise, BİST50 endeksindeki şirketlerin 2010-2018 dönemine ait verileri kullanarak panel veri analizi ile sermaye yapısı kararlarının finansal performansa etkisi değerlendirilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre, BİST50 şirketlerinin sermaye yapısının çoğunluğunun yabancı kaynaklardan oluştuğu ve özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Analizler, değişkenliğin en fazla özsermaye kârlılığı üzerinde görüldüğünü göstermiştir. Sonuçlar doğrultusunda, işletmelerin kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakları tercih etmelerinin aktif kârlılık oranını azalttığı sonucuna varılmıştır. Özsermaye kârlılığı ise sadece kısa vadeli yabancı kaynak kullanımının negatif yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu analizler,

işletmelerin sermaye yapısı kararlarının finansal performansları üzerindeki etkisini daha iyi anlamak ve rekabet avantajlarını korumak için kullanılan önemli araçlardır.

Molla (2020), sermaye yapısı ve banka performansı arasındaki ilişki Bangladeş örneği üzerinden incelenmiştir. Bu araştırma, 2014-2018 yılları arasında beş yıllık bir dönemde Bangladeşte listelenen bankaların sermaye yapısı ile performansları arasındaki ilişkiyi panel veri kullanarak ampirik olarak incelemektedir. Serbestlik düzeyi ile banka performansı arasındaki ilişkiyi tahmin etmek için Panel Doğrulama Standart Hatası (PCSE) modeli kullanılmış ve bulgular, uzun vadeli borcun ROA ve ROE olarak ölçülen bankaların performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu, uzun vadeli borçların Bangladeşte listelenen bankaların daha yüksek performansı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Regresyon sonuçları ayrıca toplam borcun sermaye yapısı bileşeninin ROA, ROE ve EPS üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını, ancak fiyat kazanç oranıyla ölçülen bankaların performansı üzerinde önemli pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu analiz, uzun vadeli borç ve toplam borcun EPS ile ilişkili olmadığını bulmuştur. Bu bulgular, sermaye yapısının Bangladeş'teki listelenen bankaların performansı üzerinde zayıf veya etkisinin olmadığı sonucuna varmaktadır. Bu makale, Bangladeşteki Dhaka Borsasında listelenen tüm bankaların performansı üzerinde sermaye yapısının etkisini inceleyen ilk araştırma girişimidir.

Malukula (2020), Malavi Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören işletmelerin sermaye yapısı ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, aktif karlılık, hisse başına kazanç ve Tobin Q oranları finansal performansı temsil eden bağımlı değişkenler olarak kullanılmıştır. Borç oranı ve borç/özsermaye oranı ise sermaye yapısını temsil eden bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada SPSS yazılımı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analiz, regresyon analizi ve korelasyon analizi teknikleri uygulanmıştır. Bu analizde işletmenin büyüklüğü, modeldeki kontrol değişkeni olarak ele alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar, Malavi Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören işletmeler sermaye yapısı ile finansal performansları arasında anlamlı ve negatif bir

ilişki olduğunu göstermektedir. Yani, işletmelerin sermaye yapısında borç oranı arttıkça, finansal performansları düşmektedir.

Bu sonuçlar, işletmelerin sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu ve doğru sermaye yapısı yönetiminin şirketin performansını olumlu etkileyebileceğini göstermektedir. Borç oranının artmasıyla birlikte, işletmelerin risk seviyesi yükselmekte ve finansal sıkıntılarla karşılaşma olasılıkları artmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçları, işletmelerin sermaye yapısı kararlarının finansal performansları üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. İşletmelerin sermaye yapısını doğru bir şekilde yönetmeleri, riskleri dengelemeleri ve sermaye kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmaları önemlidir. Bu şekilde, işletmeler hem kârlılıklarını artırabilir hem de hissedar değerini en üst düzeye çıkarabilir.

Güngör ve Dilmaç (2020), çalışmalarında 2008 küresel krizinin derinden hissedildiği dönemde faaliyet gösteren ticari bankaların finansal performansı ile sermaye yapısı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, bankaların sermaye yapısının kriz ortamında finansal performansları üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu bağlamda, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 12 mevduat bankasının 2002:4-2015:1 dönemine ait üç aylık verileri, Stata programı ve panel veri yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın ampirik sonuçları, özkaynak/toplam borçlar oranının diğer sermaye yapısı oranlarından daha olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir ve Türkiye'deki mevduat bankalarının performansını artırmak için daha az özkaynak ve daha fazla uzun vadeli borç, mevduat ve mevduat dışı yükümlülüklerin kullanılmasının faydalı olabileceğini göstermektedir. Öte yandan, dünyayı etkileyen 2008 küresel finansal krizin, Türk ticari bankalarının finansal performansı ile pozitif bir ilişkisi bulunmaktadır.

Güleç (2021), çalışmasında Türk bankacılık sektöründeki özel sermayeli mevduat bankalarının sermaye yapısı unsurlarının kârlılık üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, 24 banka incelenmiştir. Ancak, veri eksikliği nedeniyle yeterli veriye sahip olmayan 7 banka ve pazar payı çok düşük olan 4 banka

çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak, çalışma 13 bankanın verilerini analiz etmiştir.

Çalışmada panel veri yöntemi kullanılmıştır, çünkü birden fazla dönem üzerinde analiz yapılmıştır. İlk olarak, zaman serilerinin durağanlık analizi için dört farklı birim kök testi kullanılmıştır. Durağan olmayan seriler fark işlemi uygulanarak durağan hale getirilmiştir.

Durağan veriler üzerinde ekonometrik bir model oluşturulmuştur. Çalışmada bağımlı değişkenler kârlılığı ölçmek için üç farklı rasyo kullanılmıştır: aktif kârlılığı rasyosu (ROA), özkaynak kârlılığı rasyosu (ROE) ve net faiz marjı (NIM) rasyosu. Bağımsız değişkenler ise sermaye yapısı unsurları arasından seçilmiştir:

1. Toplam Mevduat Hacmi / Toplam Aktif Büyüklük (MEV)
2. Alınan Krediler / Toplam Aktif Büyüklük (KRED)
3. Para Piyasalarına Borçlar / Toplam Aktif Büyüklük (PP)
4. İhraç Edilen Menkul Kıymetler / Toplam Aktif Büyüklük (IHR)
5. Sermaye Benzeri Krediler / Toplam Aktif Büyüklük (SBB)
6. Özkaynaklar / Toplam Aktif Büyüklük (OZK)

Bu bağımsız değişkenler, her bir sermaye yapısı unsurunun kârlılık üzerindeki etkisini bağımsız olarak analiz etmek için belirlenmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, mevduat dışı yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklar içindeki payının %23 olması ve mevduat dışı yabancı kaynak hacminin özkaynak hacminin 1,6 katına ulaşması, bankaların finansal performansı üzerinde etkili faktörlerdir.

Bu bulgular, mevduat, diğer yabancı kaynaklar, sermaye piyasası kaynakları ve sermaye benzeri krediler gibi sermaye yapısı unsurlarının bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini analiz etmektedir.

Nguyen vd. (2021) tarafından yapılan araştırma, banka yöneticilerinin banka işlemlerinde optimal finansal maliyet dağılımını sağlama ve performanslarını artırma

amacıyla sermaye yapısına daha fazla odaklandıklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, 2010-2019 döneminde 28 Vietnam ticari bankasının veritabanı kullanılarak sermaye yapısının banka performansı üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Pooled OLS, FEM ve REM regresyon modellerinin yanı sıra SYS-GMM tekniği kullanılarak bazı tanısal problemler ve endojenlik olgusu ele alınmaktadır. Ampirik bulgular, toplam borçlara varlık oranı ve özsermaye oranıyla ölçülen sermaye yapısının seçilen ticari bankaların performansını (ROA ve ROE ile ölçülen) olumsuz ve anlamlı şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, banka büyüklüğü, performansı etkileyen kredilerin oranı, likidite ve GSYİH büyüme oranı gibi kontrol değişkenlerinin çoğunun banka performansı ile anlamlı ve pozitif ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir, ancak işletme maliyet oranının olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, araştırma politika yapıcılar ve banka yöneticilerine, bankacılık performansını iyileştirmek ve Vietnam bankacılık sisteminin istikrarını artırmak için öneriler sunmaktadır - özellikle mevcut belirsiz ekonomik koşullar altındadır.

Barakzai (2022), 2010-2019 döneminde farklı seviyelerde faaliyet gösteren imalat firmalarının sermaye yapısının performansları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma, gelişmekte olan ülkeler arasından EAGLEs ve NEST Gelişmekte Olan Piyasaları olarak adlandırılan iki gruba odaklanmıştır. EAGLEs grubunda Çin, Hindistan, Brezilya, Endonezya ve Türkiye'den 5'er ülke seçilirken, NEST Gelişmekte Olan Piyasalar grubunda ise Polonya, Tayland, Sri Lanka, Suudi Arabistan ve Şili'den 5'er ülke seçilmiştir.

Araştırmanın sonuçları, çalışma döneminde her iki gruptaki örnek imalat şirketlerinin performansını olumsuz etkileyen kaldıracın (Borçlar/Aktifler) anlamlı bir şekilde arttığını göstermektedir. Bu sonuçlar, söz konusu ülkelerdeki şirketlerin sermaye yapısında borç oranının yükselmesiyle birlikte operasyonel performanslarının düştüğünü göstermektedir.

Sermaye yapısının performans üzerindeki etkisinin olumsuz olması, şirketlerin aşırı borçlanma durumunda risklerin artması ve finansal sıkıntılar yaşama olasılığının

yükselmesiyle açıklanabilir. Bu nedenle, şirketlerin sermaye yapısı kararlarını dikkatli bir şekilde yönetmeleri ve dengeyi sağlamaları önemlidir.

Bu çalışmanın sonuçları, gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren imalat firmalarının sermaye yapısı kararlarının önemini vurgulamaktadır. Şirketlerin sermaye yapısını doğru bir şekilde oluşturması, sermaye maliyetini etkileyerek operasyonel performanslarını iyileştirebilir ve şirket değerini artırabilir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Afganistan bankacılık sektöründeki bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performansı üzerindeki etkilerini anlamak ve bu etkileri incelemektir. Bu çalışma, bankaların sermaye yapılarına ilişkin aldıkları kararların, karlılık, risk düzeyi ve diğer finansal göstergeler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu belirlemeyi hedeflemektedir. Bu tür araştırmalar, bankacılık sektörünün istikrar ve sürdürülebilirlik açısından daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir ve bankaların sermaye yönetimi stratejilerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Afganistan bankacılık sektöründeki bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performansı üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlayan önemli bir çalışmadır. Bu çalışma, bankaların sermaye yönetimi stratejilerini anlamak ve optimize etmek için temel veriler sunarak bankacılık sektörünün istikrar ve sürdürülebilirlik açısından daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bilgi, finansal karar alıcıların ve banka yöneticilerinin daha bilinçli ve etkili kararlar almasına yardımcı olabilir ve sektörün gelecekteki başarısını destekleyebilir. Aynı zamanda, Afganistan gibi ekonomik ve siyasi istikrarsızlıkların yaşandığı ülkelerde bankacılık sektörünün nasıl etkilendiği konusunda önemli perspektifler sunmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları şunlardır:

Veri Erişimi: Araştırmanın sınırlılıklarından biri, Afganistandaki bankaların finansal verilerine erişimde yaşanan zorluklardır. Bazı bankaların finansal bilgileri açık bir şekilde yayımlamadığı için güncel verilere ulaşmak sınırlı olmuştur.

Veri Kalitesi: Araştırmanın sonuçlarını etkileyebilecek diğer bir faktör de veri kalitesi olabilir. Finansal verilerin eksik, yanlış veya güncel olmaması sonuçların doğruluğunu etkileyebilir.

Örneklem Boyutu: Araştırmanın örneklem boyutu, genellemelerin yapılabileceği ölçüde büyük olmayabilir. Örneklemdeki bankaların temsil ediciliği, sonuçların genel anlamda geçerliliğini sınırlayabilir.

Zaman Sınırlaması: Araştırma, belirli bir dönemde elde edilen finansal verilere dayanmaktadır. Geçmişteki verilere dayalı olarak gelecekteki durumu tahmin etmek bazı sınırlamalar getirebilir.

Dış Etkenler: Afganistandaki ekonomik ve politik istikrarsızlık gibi dış etkenler, bankaların finansal performansını etkileyebilir ve bu tür değişkenlerin tamamen kontrol edilememesi sonuçların yorumlanmasını kısıtlayabilir.

Bu sınırlılıklar, araştırmanın sonuçlarının yorumlanmasında dikkate alınması gereken faktörlerdir.

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmada, sermaye yapısı kararlarının Afganistan bankacılık sektöründeki bankaların finansal performansları üzerindeki etkisini araştırmak için aşağıdaki hipotezler oluşturulabilir:

H₀ : Sermaye yapısının bankaların finansal performansı üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

H_{1a} : Sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden “Aktif Karlılığı” (ROA) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1b} : Sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden “Özsermaye Karlılığı” (ROE) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{1c} : Sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden “Net Faiz Marjı” (NIM) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3.6. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Afganistanda faaliyet gösteren bankaların sermaye yapısı finansal performansı üzerine etkileri incelenmiştir.

3.6.1. Veri Kaynakları ve Örneklem

Çalışmanın örneklemini, Afganistanda faaliyet gösteren ve belirli bir süre boyunca finansal verilere sahip olan bankaları içermektedir. Bu örneklem, Afganistan bankacılık sektöründeki sermaye yapısının etkisini anlamak için yeterli olacak şekilde, 2015-2020 yılları arasında faaliyet gösteren 9 bankayı içermektedir. Analiz kapsamına alınan bankalar şunlardır:

1. Bank-e- Milli Afghan
2. Pashtany Bank
3. New Kabul Bank
4. Azizi Bank
5. Afghanistan International Bank
6. Afgan United Bank
7. Ghazanfar Bank
8. The First Micro Finance Bank
9. Islamic Bank of Afghanistan

Eksik finansal verilere sahip olan Maiwand Bankası, çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırmada kullanılan veri seti, bankaların resmi web siteleri ile Afganistan Merkez Bankasının resmi web sitesinden temin edilen denetlenmiş yıllık raporlardan oluşturulmuştur. Bankaların finansal durum tabloları (bilançoları) ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve bu veriler kullanılarak çeşitli finansal oranlar hesaplanmıştır.

Hesaplanan finansal oranlar arasında aktif karlılık, özsermaye karlılığı, net faiz marjı, borç oranı ve borç-özsermaye oranı bulunmaktadır.

3.6.2. Araştırmanın Değişkenleri

Çalışmada, Afganistanda faaliyet gösteren bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla iki ana değişken kullanılmıştır. Sermaye yapısı, bağımsız değişken olarak belirlenmiştir ve borç oranı ile borç-özsermaye oranı gibi ölçütlerle değerlendirilmiştir. Bu değişkenler, bankaların finansal yapısındaki borçlanma düzeyi ve özkaynak kullanımını temsil etmektedir.

Finansal performans ise bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Bu değişken, bankaların elde ettikleri mali performansı yansıtmak için hesaplanmış aktif karlılığı oranı, özsermaye karlılığı oranı ve net faiz marjı oranı gibi göstergelerle ölçülmüştür. Bankaların karlılık düzeyini ve faaliyetlerinden elde ettikleri geliri yansıtmaktadır.

3.6.3. Araştırmanın Yöntem ve Modeli

Araştırma sürecinde, verilerin analiz edilmesi amacıyla SPSS programından faydalanılmıştır. SPSS kullanımıyla birlikte, çalışmada kullanılan veriler üzerinde iki farklı analiz tekniği uygulanmıştır. Bu analiz yöntemleri, tanımlayıcı istatistikler ve regresyon analizi olarak belirlenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler, verilerin temel özelliklerini özetlemek ve betimlemek için kullanılmıştır. Regresyon analizi ise, bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performans göstergeleri üzerindeki etkisini belirlemek için kullanılmıştır. Bu analiz teknikleri, çalışmanın amacına ulaşmak ve araştırma sorularını yanıtlamak için kullanılmıştır.

Oluşturulan hipotezleri test etmek için çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Regresyon modeli içerisinde yer alan p-değerleri, anlamlılık düzeyi % 5 olarak belirlendiğinde, eğer elde edilen p-değeri % 5'ten yüksekse, sıfır hipotezi kabul edilir ve bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu iddiası desteklenmez. Fakat, eğer modelin p-değeri % 5'ten daha düşükse, sıfır hipotezi reddedilir ve modeldeki bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir

ilişki olduğu kabul edilir. Başka bir ifadeyle, regresyon modeli içindeki bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu ifade eder. Bu sonuçlar, yapılan çalışmada incelenen bağımsız değişkenlerin, finansal performans üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu gösterir.

Katsayı korelasyonu (r), iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü gösteren bir ölçüttür. Bu korelasyon katsayısı, -1 ile +1 arasında değer alabilir.

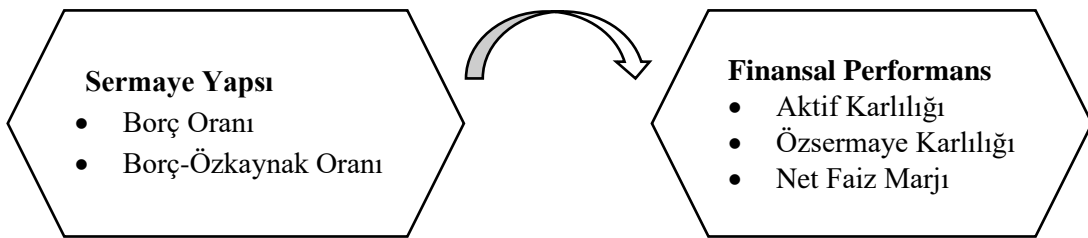
1. Eğer korelasyon katsayısı +1 ise, iki değişken arasında mükemmel pozitif bir ilişki vardır, yani bir değişken artarken diğer değişken de artar ve tam tersi durumda da azalır.

2. Eğer korelasyon katsayısı -1 ise, iki değişken arasında mükemmel negatif bir ilişki vardır, yani bir değişken artarken diğer değişken azalır ve tam tersi durumda da artar.

3. Eğer korelasyon katsayısı 0 ise, iki değişken arasında ilişki yoktur veya çok zayıftır.

Çalışmamızın kapsamında, bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bir kavramsal çerçeve kullanılmıştır.

Şekil 3.1. Sermaye Yapısı ve Finansal Performans: Kavramsal Bir Çerçeve

Kaynak: (Malukula, 2020: 43) uyarlanmıştır.

Araştırmada kullanılan değişkenlerin bankaları performansına etkisini test etmek için oluşturulduğu modellerinin genel yapısı aşağıdaki gibidir:

$$\begin{aligned}
 ROA (AKO) &= \beta_0 + \beta_1(BO) + \beta_2(BÖ) \\
 ROE (ÖKO) &= \beta_0 + \beta_1(BO) + \beta_2(BÖ) \\
 NIM (NFMO) &= \beta_0 + \beta_1(DR) + \beta_2(BÖ)
 \end{aligned}$$

Burada;

ROA (AKO) : Aktif Karlılığı Oranı

ROE (ÖKO) : Özsermaye Karlılığı Oranı

NIM (NFMO) : Net Faiz Marjı Oranı

β_0 : Sabit katsayı

β_1 ve β_2 : Katsayılar

BO : Borç Oranı

BÖ : Borç-Özkaynak Oranı

Bu denklemler, finansal performansı analiz etmek ve değişkenlerin bu performans üzerindeki etkisini değerlendirmek için kullanılır.

3.7. Araştırmanın Veri Analizi

Araştırmanın bu kısmında, bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerindeki etkileri, tanımlayıcı istatistikler ve regresyon analizi sonuçları ile detaylı bir şekilde incelenmiştir. İlgili verilerin analizi için SPSS istatistiksel analiz aracı kullanılmış ve elde edilen istatistiksel bulgular anlamlı bir şekilde yorumlanmıştır.

3.7.1. Normallik Testi

Regresyon sonuçlarının geçerliliğini sağlamak için, regresyon kalıntılarının normal bir dağılım izlemesi önemlidir. Kalıntılar, bağımlı değişkenlerin gerçek gözlenen değerleri ile tahmin edilen değerler arasındaki hata terimlerini veya farklılıkları ifade ederler. Kalıntıların normal dağılımı, normal olasılık (P-P) grafiğinin incelenmesi yoluyla değerlendirilir. Veri setinde, standartlaştırılmış kalıntıların normal P-P grafiği, tam anlamıyla çizgi üzerinde olmasa da oldukça yakın noktalara sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, kalıntıların normal bir şekilde dağıldığını göstermektedir.

Tablo 3.1. Değişkenlerin Normallik Testi

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Sig.	İstatistik	df	Sig.
Borç Oranı	.099	54	.200*	.957	54	.053
Borç/Özkaynak Oranı	.139	54	.011	.927	54	.003
ROA	.101	54	.200*	.913	54	.001
ROE	.078	54	.200*	.951	54	.028
NIM	.121	54	.047	.930	54	.004
*. Bu, gerçek anlamlılığın alt sınırıdır.						
a. Lilliefors Anlamlılık Düzeltmesi						

Kaynak: IBM SPSS İstatistik

Normallik testlerinin sonuçlarına dayanarak, normal dağılım varsayımını değerlendirirken p-değerlerini dikkate almak önemlidir. Shapiro-Wilk testi genellikle daha küçük örneklem büyüklükleri için daha uygun kabul edilir. Çalışmamızda, Borç Oranı, Borç/Özsermaye Oranı, ROA, ROE ve NIM değişkenlerinin Shapiro-Wilk p-değerleri 0.05'ten daha düşüktür, bu da normalden önemli sapmaları göstermektedir. Ancak, Borç Oranı değişkeninin Shapiro-Wilk p-değeri 0.053'tir, bu da 0.05'in biraz üzerindedir. Bu durum, ekteki Şekil 7, 8, 9, 10 ve 11'de açıkça gösterilmiştir.

3.7.2. Eş Varyanslık Testi

Eş varyanslık aynı zamanda çoklu regresyon modellerinin sonuçlarının geçerliliğini belirlemek için kullanılan bir faktördür. Verilerin rastgele bir şekilde dağıtılmış olması gereklidir. Test sonuçlarına dayanarak, çalışmamızın veri setinin rastgele bir şekilde dağıtıldığını söyleyebiliriz. Eş varyanslık testleri çalışmanın sonunda, ekler kısmında şekil 12, 13 ve 14'te gösterilmiştir.

3.7.3. Çoklu Bağlantı Testi

Çoklu doğrusallık korelasyon testleri, değişkenler arasındaki güçlü ilişkiyi değerlendirmek için kullanılır. Eğer çoklu doğrusallık mevcutsa, regresyon modeli sonuç değişkeninin varyansını doğru öngörülen değişkenle ilişkilendirir. Bu nedenle, regresyon modelinin sonuçları güvenilir olmayabilir.

Çalışmada, çoklu doğrusallığı ölçmek için Varyans İnflasyon Faktörü (VIF) değerleri kullanılmıştır. Regresyon analizi sürecinde VIF, değişkenler arasındaki

ilişkileri değerlendirir ve bu durum diğer faktörleri etkileyebilir, modelin güvenilirliğini azaltabilir. Eğer bir VIF değeri 10'dan büyükse, bu yüksek çoklu doğrusallık anlamına gelir. Değişkenin varyansı daha fazla gibi görünür ve değişkenin aslında sahip olduğundan daha büyük bir etkiye sahip olduğu izlenimi yaratabilir. Eğer VIF değeri 1'e yakınsa, model diğer faktörlerle ilişkilendirme açısından daha güvenilirdir, çünkü değişkenler diğer faktörlerle korelasyon tarafından etkilenmezler.

SPSS programı kullanılarak, her bağımsız değişken için çoklu doğrusallık varsayımını değerlendirmek için yapılan testler sonucunda, üç değişkenin VIF değerlerinin 10'un altında olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlara, tablo 3.3, 3.4 ve 3.5'ten de ulaşılabilir.

3.8. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları kısmında, tanımlayıcı istatistikler ve çoklu regresyon analiz sonuçları sunulmuştur.

3.8.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmanın kapsamında yer alan 9 bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performansı üzerinde etkilerini incelemek için kullanılan veri setinin 2015-2020 yıllarına ait 6 yıllık istatistiksel bilgileri Tablo 3.2'de özetlenmektedir.

Tablo 3.2. Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikler

	N		Ortalama		Std.Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	İstatistik	İstatistik	Std. Hata	İstatistik	İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
Borç Oranı	54	9.3695	.03649	.26811	-.237	.325	-.997	.639	
B/Öz. Oranı	54	29.1306	1.057	7.77216	.799	.325	.056	.639	
ROA	54	.7824	.07772	.57112	1.144	.325	3.442	.639	
ROE	54	2.3107	.21376	1.57080	.347	.325	.020	.639	
NIM	54	1.4883	.09418	.69211	.865	.325	.425	.639	
Valid (N)	54								

Kaynak: IBM SPSS İstatistik

Afganistan bankacılık sektöründe 2015-2020 yıllarına ait yapılan analizde elde edilen tanımlayıcı istatistikler, bankaların sermaye yapısı ve finansal performansını yansıtmaktadır. Bu istatistiklerden çıkarılabilecek bazı sonuçlar şunlardır:

Bankaların faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerin ortalama olarak %78,24 oranında aktif karlılığı etkilediği tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, Afganistandaki bankacılık sektöründeki bankaların ortalama aktif karlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bankaların öz sermayelerine oranla ortalama olarak %231,07 kar elde ettikleri tespit edilmiştir. Bu oran, Afganistandaki bankacılık sektöründeki bankaların ortalama öz sermaye karlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bankaların faiz gelirlerinin faiz giderlerini ortalama olarak %148,83 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Bu oran, bankaların kredi faizleri ve mevduat faizleri arasındaki farkı göstermekte ve Afganistan bankacılık sektöründeki bankaların ortalama net faiz marjının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bankaların borçlarının toplam varlıklarına oranının ortalama olarak %936,95 olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bankaların finansmanında borç kullanımının önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yüksek borç oranı, bankaların borçlanmaya daha fazla bağımlı olduğunu ve borç geri ödemesiyle ilgili risklerin olabileceğini ifade etmektedir.

Bankaların borçlarının öz sermayelerine oranının ise ortalama olarak %2913,06 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, bankaların borçlanma düzeyinin öz sermayelerini önemli ölçüde aştığını göstermektedir. Yüksek borç-özsermaye oranı, bankaların yüksek borç yükü altında olduğunu ve finansal risklerin daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, bankaların borç yönetimi stratejilerinin gözden geçirilmesi ve finansal risklerin azaltılması gerektiğini düşündürülebilir.

3.8.2. Çoklu Regresyon Analizi

Bu çalışmada, Afganistandaki bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sermaye yapısı kararlarının finansal performans üzerindeki etkilerini

incelemek amaçlanmaktadır. Araştırma amacına ulaşmak için, çoklu regresyon modeli kullanılarak bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki ve etkisi analiz edilmiştir. Çoklu regresyon analizi, birden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini değerlendirmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir.

3.8.2.1. Bankaların Sermaye Yapısının ROA Üzerinde Etkisi

Çalışmamızda hipotezlerin test edilmesi için üç farklı çoklu regresyon modeli kullanılmıştır. Analiz kapsamında oluşturulan birinci modelin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.3. ROA ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi

Katsayılar								
Model		B	Std.Hata	Beta	t	Sig.	Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
							Tolerans	VIF
1	(Sabit)	16.345	7.193		2.272	.027		9.516
	Borç Oranı	-1.784	.854	-.837	-2.089	.042	.105	9.516
	Borç/Özkaynak Oranı	.039	.029	.536	1.338	.187	.105	9.516
Model Özeti								
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin Hatası				
1	.373 ^a	.139	.105	.54021				
ANOVA								
Model		Kare Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.		
1	Regression	2.404	2	1.202	4.119	.022 ^b		
	Residual	14.883	51	.292				
	Toplam	17.288	53					
<p>a. Bağımlı değişken: Aktif Karlılığı Oranı (ROA)</p> <p>b. Bağımsız değişken: (Sabit), Borç Oranı, Borç/ Özkaynak Oranı</p>								

Kaynak: IBM SPSS İstatistik

Tablo 3.3'te çoklu doğrusal regresyon analizi bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tabloya göre, aktif karlılık ile borç oranı arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak, aktif karlılık ile borç/özkaynak oranı arasındaki ilişki pozitif olarak tespit edilmiştir. Bu durum, bankaların finansal ve faaliyet kaldıraç kullanımının yıllık aktif karlılık üzerinde %178 oranında negatif bir

etki ve kaldıraç kullanımının bankayı %3,9 oranında pozitif etkilediğini göstermektedir.

Tablo, regresyon modeli için R^2 değerini göstermektedir. R^2 değeri, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıkladığı varyans miktarını ifade eder ve 0 ile 1 arasında bir değer alır. R^2 değeri 1'e yaklaştıkça, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri daha iyi açıkladığı anlamına gelir. Bu durumda, regresyon modelinin bağımlı değişken üzerindeki açıklama gücü yüksektir.

Çalışmamızda R^2 değeri 0.139 olarak bulunmuştur. Bu, aktif karlılığındaki değişikliklerin %14'ünün, borç ve borç-özsermaye oranlarındaki değişimlerden kaynaklandığını göstermektedir. Kalan %86 ise, bankaların büyüklüğü gibi diğer faktörlere bağlanabilmektedir.

R^2 'ye göre, bankaların finansal performansı (ROA) üzerinde sermaye yapısının etkisi %14 olarak belirlenmiştir. Bu, sermaye yapısındaki değişikliklerin bankaların karlılık performansını %14 oranında etkileyebileceği anlamına gelir. Yani, sermaye yapısındaki her %1'lik değişiklik, ROA'da %14'lük bir değişikliğe yol açabilmektedir. Analizimize göre, bankaların finansal performansı (ROA), sermaye yapısı tarafından olumlu yönde etkilenmektedir.

ANOVA test sonuçlarına göre, bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler arasındaki etkinin anlamlı olup olmadığını yorumlamak için anlamlılık değerine bakılır. Sıfır hipotezinin kabul edilmesi için p-değeri %5'ten büyük olmalıdır. Ancak p-değeri %5'ten düşükse, sıfır hipotezinin reddedilmesine yol açacaktır. $P < 0.022$ olduğundan, bu değer %5'ten az bir değeri gösterir.

Bu durumda, sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden (ROA) üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

3.8.2.2. Bankaların Sermaye Yapısının ROE Üzerinde Etkisi

Çalışmamızın ikinci oluşturulan modelinin çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 3.4. ROE ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi

Katsayılar									
Model		B	Std.Hata	Beta	t	Sig.	Çoklu Doğrusallık İstatistikleri		
							Tolerans	VIF	
1	(Sabit)	33.661	20.759		1.622	.111		9.516	
	Borç Oranı	-3.787	2.464	-.646	-1.537	.130	.105	9.516	
	Borç/Özkaynak Oranı	.142	.085	.703	1.671	.101	.105	9.516	
Model Özeti									
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin Hatası					
1	.228 ^a	.052	.015	1.55896					
ANOVA									
Model	Kare Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.				
1	Regression	6.826	2	3.413	1.404	.255 ^b			
	Residual	123.947	51	2.430					
	Toplam	130.773	53						
<p>a. Bağımlı değişken: Özsermaye Karlılığı (ROE)</p> <p>b. Bağımsız değişken: (Sabit), Borç Oranı, Borç/ Özkaynak Oranı</p>									

Kaynak: IBM SPSS İstatistik

Tablo 3.4.'te gösterilen çoklu doğrusal regresyon analizi için aşağıdaki denklem kurulabilmektedir.

$$ROE = 33.661 - 3.787 (\text{Borç Oranı}) + 0.142 (\text{Borç/Özkaynak Oranı})$$

Tablo 3.4, bağımlı değişken olan ROE ile iki bağımsız değişken olan borç oranı ve borç-sermaye oranı arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tabloya göre, özsermaye karlılığı ile borç oranı arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak, özsermaye karlılığı ile borç/özkaynak oranı arasındaki ilişki pozitif olarak tespit edilmiştir. Bu durum, bankaların finansal ve faaliyet kaldıraç kullanımının yıllık özsermaye karlılığı üzerinde %378 oranında negatif bir etki ve kaldıraç kullanımının bankayı %14,2 oranında pozitif etkilediğini göstermektedir.

Çalışmamızda R²'nin 0.052 olduğu görülmektedir. Bu, ROE'deki değişikliklerin %5,2'inin borç ve kaldıraç oranlarındaki farklılıklara atfedilebileceğini gösterir. Şirket büyüklüğü gibi diğer faktörler ise kalan %94,8'i açıklar.

R^2 'ye göre, bankaların finansal performansı (ROE) üzerinde sermaye yapısının etkisi %5,2 olarak belirlenmiştir. Bu durum, sermaye yapısındaki değişikliklerin bankaların karlılık performansını %5,2 oranında etkileyebileceği anlamına gelir. Yani, bankaların finansal performansı (ROE), sermaye yapısının 1 birim artmasıyla 5,2 oranında etkilenmektedir.

ANOVA test sonuçlarına göre, $p > 0.255$ olarak tespit edildiği için test sonuçları %5'ten yüksek bir değeri göstermektedir. Bu durum, sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden (ROE) üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

3.8.2.3. Bankaların Sermaye Yapısının NIM Üzerinde Etkisi

Çalışmamızın net faiz marjı ile sermaye yapısı ölçütleri arasında oluşturulan çoklu regresyon modeli analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.5. NIM ve Sermaye Yapısı İçin Çoklu Regresyon Analizi

Katsayılar								
Model		B	Std.Hata	Beta	t	Sig.	Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
							Tolerans	VIF
1	(Sabit)	5.058	8.219		.615	.541		9.516
	Borç Oranı	-.275	.975	-.107	-.282	.779	.105	9.516
	Borç/Özkaynak Oranı	-.034	.034	-.382	-1.012	.316	.105	9.516
Model Özeti								
Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin Hatası				
1	.484 ^a	.235	.205	.61723				
ANOVA								
Model	Kare Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.			
1	Regression	5.959	2	2.979	7.820	.001 ^b		
	Residual	19.430	51	.381				
	Toplam	25.388	53					
<p>a. Bağımlı değişken: Net Faiz Marjı (NIM)</p> <p>b. Bağımsız değişken: (Sabit), Borç Oranı, Borç/ Özkaynak Oranı</p>								

Kaynak: IBM SPSS İstatistik

Tablo 3.5, bağımlı değişken olan NIM ile iki bağımsız değişken olan borç oranı ve borç/özkaynak oranı arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Başka bir ifade ile, net faiz marjı ve bankaların sermaye yapısı arasındaki etki gösterilmektedir. Tabloya göre, net faiz marjı ile borç oranı ve borç/özkaynak oranı arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda R^2 değerinin 0.235 olduğu görülmektedir. Bu durum, net faiz marjındaki değişikliklerin %24'inin borç ve borç/özkaynak oranlarındaki değişimlerden kaynaklandığını göstermektedir. Kalan %76 ise, bankaların büyüklüğü gibi diğer faktörlere bağlanmaktadır.

ANOVA test sonuçlarına göre, $p < 0.01$ olduğundan, bu değer %5'ten daha düşük bir değeri belirtmektedir. Bu durumda, sermaye yapısının bankaların finansal performans göstergelerinden (NIM) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tüm analiz sonuçları, sermaye yapısının bankaların finansal performansı üzerinde farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle H_0 hipotezi reddedilmiştir. H_{1a} ve H_{1c} hipotezleri kabul edilmiştir, bu da aktif karlılığı (ROA) ve net faiz marjı (NIM) göstergeleri üzerinde sermaye yapısının etkilerinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Ancak, H_{1b} hipotezi reddedilmiştir, bu da sermaye yapısının özsermaye karlılığı (ROE) göstergesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucunu göstermektedir. Bu sonuçlar, bankaların finansal performansını etkileyen faktörlerin karmaşıklığını vurgulamakta ve sermaye yapısının bu performans üzerindeki belirli etkilerinin çeşitlilik gösterebileceğini ifade etmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, Afganistandaki bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların 2015-2020 döneminde sermaye yapısı kararlarının finansal performansı üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Sermaye yapısı, bir bankanın finansman kaynaklarıyla nasıl şekillendiğiyle ilgilidir. Bir banka, ya sahipleri ve ortakları tarafından sağlanan fonlarla ya da borç ihraç ederek fon elde etme yoluyla mali ihtiyaçlarını karşılayabilir. Bu finansman kararları, bir bankanın finansal performansını etkileme kapasitesine sahiptir.

Bu araştırmanın temel amacı, Afganistanda faaliyet gösteren 9 bankanın sermaye yapısı kararlarının finansal performansı üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında, bankaların resmi web siteleri ile “DAB Afganistan Bank” web sitesinden elde edilen bilgiler kullanılmıştır. Toplanan 9 bankanın yıllık finansal raporları detaylı bir şekilde analiz edilmiş ve 2015-2020 dönemi boyunca sermaye yapısı kararlarının bankaların finansal performansı üzerinde etkileri detaylı bir biçimde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, aktif kârlılığı, özsermaye karlılığı, net faiz marjı, borç oranı ve borç-öz kaynak oranı gibi ölçütler kullanılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS paket programı yardımıyla çoklu regresyon analiz yöntemiyle ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2015-2020 yılları için Afganistandaki bankacılık sektörünü analiz eden çalışmanın tanımlayıcı istatistikleri, bankaların sermaye yapısı ve finansal performansını yansıtmaktadır. Bu istatistiklerden çıkarılabilecek bazı sonuçlar şunlardır:

Bankaların faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerinin aktiflere oranının ortalama olarak %78,24 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Afganistandaki bankacılık sektöründeki bankaların ortalama aktif karlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bankaların faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerinin öz sermayelerine oranının ortalama olarak %231,07 olduğu tespit edilmiştir. Bankaların yatırımcıların sermayelerine ne kadar getiri sağladığını gösteren bu orana göre Afganistandaki bankacılık sektörünün ortalama öz sermaye karlılığının yüksek olduğu görülmektedir.

Bankaların faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranının ise ortalama olarak %148,83 olduğu tespit edilmiştir. Bankaların kredi faizleri ve mevduat faizleri arasındaki farkı gösteren bu oran, Afganistan bankacılık sektöründeki bankaların ortalama net faiz marjının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bankaların borçlarının toplam varlıklarına oranının ortalama olarak %936,95 olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bankaların finansmanında borç kullanımının önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, yüksek borç oranı, bankaların borçlanmaya daha fazla bağımlı olduğunu ve borç geri ödemesiyle ilgili risklerin olabileceğini göstermektedir.

Son olarak bankaların borçlarının öz sermayelerine oranının ortalama olarak %2913,06 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, bankaların borçlanma düzeyinin öz sermayelerini önemli ölçüde aştığını göstermektedir. Yüksek borç-özsermaye oranı, bankaların yüksek borç yükü altında olduğunu ve finansal risklerin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu durum, bankaların borç yönetimi stratejilerinin gözden geçirilmesi ve finansal risklerin azaltılması gerektiğini de ortaya koymaktadır.

Çalışmada uygulanan çoklu regresyon modeli analizi sonuçları, sermaye yapısının bankaların finansal performansı üzerinde farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle H_0 hipotezi reddedilmiştir. H_{1a} ve H_{1c} hipotezleri kabul edilmiştir ki bu durum, aktif karlılık (ROA) ve net faiz marjı (NIM) göstergeleri üzerinde sermaye yapısının etkilerinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Ancak, analiz sonuçlarına göre H_{1b} hipotezi ise reddedilmiştir. Bu durum sermaye yapısının özsermaye karlılığı (ROE) göstergesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucunu göstermektedir. Bu sonuçlar, bankaların finansal performansını etkileyen faktörlerin karmaşıklığını vurgulamakta ve sermaye yapısının finansal performans üzerindeki belirli etkilerinin çeşitlilik gösterebileceğini ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (1998). Finansal Yönetim. Muhasebe Enstitüsü Yayın No: 65.
- Al-Saqqa, E. B. M. (2022). The Relationship Between Financing Structure And Some Financial Performance Indicators. Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Al-Taani, K. (2013). The Relationship between Capital Structure and Firm Performance: Evidence from Jordan. In Journal of Finance and Accounting (Vol. 1, Issue 3). <https://doi.org/10.11648/j.jfa.20130103.11>
- Alfarra, H. M. A. (2016). Sermaye Yapısı Kararlarının Şirket Performansı Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi.
- Alizada, M. A. (2020). Türkiye-Afganistan Ekonomik İlişkileri Ve Sonuçları: Tarihsel Bir Bakış.
- Arif, A. Q. (2016). Müdüriyet Dar Sistemi Bankı (Bankacılık Sisteminde Yönetim). İntşarat Yusuf Zadeh.
- Ater, D. K. (2017). Market Timing and Capital Structure: A Critical Literature Review. Research Journal of Finance and Accounting.
- Barakzai, A. (2022). The Impacts Of Capital Structure On Firm's Performance: Evidence From Eagles And Nests Emerging Markets. Çukurova University.
- Brigham, Eugnee. Ehrhardt, M. (2013). Financial Management. Joe Sabatino.
- Butkova, O. (2020). The Definition of Capital as an Economic and Accounting Category. E3S Web of Conferences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202017513011>
- C, Subramanian, T, P. (2007). Financial Management. In Workplace Strategies and Facilities Management. New Age International Publishers. <https://doi.org/10.4324/9780080521299>
- Çağıl, G. (2001). Sermaye Maliyeti ve Optimal Sermaye Yapısı. Marmara Üniversitesi.
- Çelik, H. (2022). Türk Bankacılık Sektöründe Likidite-Finansal Performans İlişkisi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Chinaemerem, O. C., & Anthony, O. (2012). Impact of Capital Structure on the Financial Performance of Nigerian Firms. Oman Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review. <https://doi.org/10.12816/0002231>
- De Vries, A. (2010). The Effect of Firm Characteristics and Economic Factors on Capital Structures of South African Listed Industrial Firms. Stellenbosch University.

- Demez, S. (2020). İktisadi ve İdari Bilimler. Cetinje-Montenegro.
- Demir, N. (2019). Dynamics Of Capital Structure: An Empirical Analysis Of Turkish Banking Sector. Sabancı University.
- Do, X. Q., & Wu, Z. X. (2014). The Impact of Ownership Structure and Capital Structure on Financial Performance of Vietnamese firms. International Business Research.
- Fayyaz, F. (2019). Afganistan'da İslamî Bankacılık Uygulamaları ve Fikhî Tahlili. İstanbul Üniversitesi.
- Frank, M. Z., & Goyal, V. K. (2009). Capital Structure Decisions: Which Factors are Reliably Important? In Munich Personal RePEc Archive. University of Minnesota, Hong Kong University of Science and Technology.
- Ghorjestani, M. T. (2015). Afghanistan Economy. Farhang.
- Ghubar, M. G. M. (1967). Afganistan Tarihin Yolunda. İnkılap yayınları. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34127.20647>
- Göçmen Yağcılar, Gamze, Kalaycı, Ş. (2020). Türk Bankacılık Sektöründe Net Faiz Marjının Mikro-Belirleyicileri: Küresel Mali Krizin Etkileri. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi.
- Goyal, A. M. (2013). Impact of Capital Structure on Performance of Listed Public Sector Banks in India. International Journal of Business and Management Invention ISSN. www.ijbmi.org
- Güleç, A. (2021). Sermaye Yapısının Bankaların Finansal Performansına Etkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Özel Sermayeli Mevduat Bankalarına Yönelik Uygulama. Galatasaray Üniversitesi.
- Güngör, B., & Dilmaç, M. (2020). Finansal Kriz Ortamlarında Sermaye Yapısının Bankaların Finansal Performanslarına Etkileri. Muhasebe ve Finansman Dergisi. <https://doi.org/10.25095/mufad.673717>
- Hashemi, M. A. (2020). Afganistan'da Uygulanmakta Olan Finansal Sistem, Sisteme İlişkin Yasal Düzenlemeler ve Türkiye Karşılaştırması. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Julius B Adesina, Barine M, Nwidobie Oluwatosin O, A. (2015). Capital Structure and Financial Performance in Nigeria. International Journal of Business and Social Research.
- Kabakçı, Y. (2007). Sermaye Yapısının Firmaların Finansal Performansı Üzerine Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Karaçayır, E. (2019). Sermaye Yapısı Kararlarında Asimetrik Bilginin Etkisi: Bist

Sınai Endeksi Üzerine Bir Uygulama. Anadolu Üniversitesi Sosyal.

- Kargar, Z. (2021). Afganistan'da Para Politikasının Gelişimi. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Khan, A. G. (2012). The Relationship of Capital Structure Decisions with Firm Performance : A Study of The Engineering Sector of Pakistan. International Journal of Accounting and Financial Reporting.
- Küçük Özer, H. (2019). Sermaye Yapısı Kararlarının Finansal Performans Etkisi: bist 50 Endeksinde Faaliyet Gösteren Firmalar Üzerine Bir Uygulama. Mersin Üniversitesi.
- Malukula, M. S. (2020). Sermaye Yapısının İşletmelerin Finansal Performansına Etkisi: Malavi Borsasında İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir Uygulama. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Marimuthu, F. (2019). Capital structure and financial performance of South African State-Owned e-Entities [University of Kwazulu -Natal]. http://ukzn-dspace.ukzn.ac.za/bitstream/handle/10413/17150/Marimuthu_Ferina_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Masoud, S. (2017). Bankacılık. Yusufzad Yayınları.
- Merzai, B. (2022). Afganistan Dış Ticaretinde 2001 Yılı Sonrasında Yaşanan Yapısal Dönüşümün Afganistan-Türkiye Arasındaki Dış Ticarete Etkisinin İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. American Economic Association. <https://doi.org/10.1136/bmj.2.3594.952>
- Molla, M. I. (2020). Capital Structure and Bank Performance: Empirical Evidence from Bangladesh. Asian Journal of Finance & Accounting.
- Müşavirliği, T. . K. B. T. (2017). Afganistan Ülke Raporu. Kabil Ticaret Müşavirliği.
- Mustafa, O. (2019). Sermaye yapısı Kararlarının Şirket Finansal Performansin Etkisi: Borsa İstanbul Örneği. İstanbul Üniversitesi.
- Myers, S. C. (1983). The Capital Structure Puzzle. The Journal of Finance. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1984.tb03646.x>
- Myers, S. C., & Shyam-Sunder, L. (1994). Testing Static Trade-off Against Pecking Order Models of Capital Structure Lakshmi. In Massachusetts Institute Of Technology (Vol. 91). Alfred P. Sloan School of Management.
- Nguyen, T. D., Dinh, T. T., Vu, K. L., & Nguyen, T. T. (2021). The Impact Of Capital Structure On Bank Performance: GMM Estimation For The Case Of Vietnam.

Press Academia Procedia, Global Business Research Congress.
<https://doi.org/10.17261/pressacademia.2021.1426>

- Nirajini, A., & Priya, K. B. (2013). Impact of Capital Structure on Financial Performance of the Listed Trading Companies in Sri Lanka. *International Journal of Scientific and Research Publications*.
- Noori, A. B. (2021). Afganistan’da Geleneksel ve İslami Bankacılığın Karşılaştırması. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Othman, S. Y. (2022). Financial Performance Evaluation Of Islamic Banks With The Multimooraa Method: An Analytical Study Of Islamic Banks In Türkiye And The Gulf Cooperation Council Countries. Tokat Gaziosmanpaşa University.
- Öztürk, S. Ç., & Sayılğan, G. (2021). Şirket Büyüklüklerinin Sermaye Yapısı Kararları Üzerindeki Etkilerinin Ödünleşme Ve Finansman Hiyararşisi Teorileri Bağlamında Test Edilmesi: Bist 100 Şirketlerinin Panel Data Analizi (2009-2019). *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*.
<https://doi.org/10.14784/marufacd.976597>
- Palka, Eugene J., E. (2001). *Afghanistan: A Regional Geography*. Military Academy, West Point, NY. Dept. of Geography and Environmental Engineering.
- Pinto, P., Hawaldar, I. T., Quadras, J. M., And, & Joseph, N. R. (2018). Capital Structure and Financial Performance of Banks. *International Journal of Applied Business and Economic Research*.
- Popel, K. (2012). *Bankdari Dar Afghanistan (Afganistan’da Bankacılık)*. Yusuf Zadeh Yayınları.
- Pouraghajan, A., Tabari, N. A. Y., Ramezani, A., Mansourinia, E., Emamgholipour, M., & Majd, P. (2012). Relationship Between Cost of Capital and Accounting Criteria of Corporate Performance Evaluation: Evidence From Tehran Stock Exchange. *World Applied Sciences Journal*.
<https://doi.org/10.5829/idosi.wasj.2012.20.05.2368>
- Qasim, Y. R., Ibrahim, N., Sopian, S. B. M., & Al-Zaqeba, M. A. (2017). Measurement the Performance Levels of Islamic Banks in Jordan. *Journal of Public Administration and Governance*. <https://doi.org/10.5296/jpag.v7i3.11451>
- Raheel Mumtaz, Shahnaz A, Rauf, Bashir Ahmed, U. N. (2013). Capital Structure and Financial Performance: Evidence from Pakistan (Kse 100 Index). *Journal of Basic and Applied Scientific Research*.
- Rahmani, P. (2018). *Nizam İktisadi İslam*. Sait Hasibullah Yayınları.
- Rao, N. V, Hamed, K., Al-Yahyaee, M., & Syed, L. A. M. (2007). Capital Structure and Financial Performance: Evidence From Oman. *Indian Journal of Economics & Business*.

- Sadid, M. A. (2019). Afganistan Ekonomisinin Kalkinmasinda Enerjinin Rolü ve Önemi. Marmara Üniversitesi.
- Saeed, M. M., Gull, A. A., & Rasheed, M. Y. (2013). Impact of Capital Structure on Banking Performance (A Case Study of Pakistan). *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*.
<https://www.researchgate.net/publication/275620217>
- Sedeaq, N. (2016). The Impact of Capital Structure on Financial Performance of the Firms: Evidence From Borsa Istanbul. *Journal of Business & Financial Affairs*.
<https://doi.org/10.4172/2167-0234.1000173>
- Shaiq, G. (2014). Afganistan'ın İktisadi Gelişme Ve Türkiye İle Olan Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi.
- Sihombing, D. Hutagalung, G. (2020). Debt Ratio, Debt to Equity Ratio, Net Profit Margin and Return Effects on Stock Price Assets.
- Şimşek, Şerif ve Çelik, A. (2015). Genel İşletme (15th ed.). eğitim yayınevi.
- Şit, A. (2018). Demir-Çelik Sektöründe Faaliyet Gösteren Ticari Ve İmalat Firamaların Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi Ve İç Kontrol Sistemlerinin Finansal Performansa Etkisi: Hatay İli Örneği. İnönü Üniversitesi.
- Sivalingam, L., & Kengatharan, L. (2018). Capital Structure and Financial Performance: A Study On Commercial Banks in Sri Lanka. *Asian Economic and Financial Review*. <https://doi.org/10.18488/journal.aefr.2018.85.586.598>
- Skopljak, V. (2012). Capital Structure and Firm Performance in the Financial Sector: Evidence from Australia. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 4(1946-052X), 278–298.
- Subiakto Soekarno, Mandra Lazuardi Kitri, S. U. (2016). Capital structure determinants and the speed of adjustment towards capital structure target: evidence from Indonesian state-owned enterprises. *Int. J. Monetary Economics and Finance*.
- Ünal, E. (2013). Özel Sağlık Sektöründe Sermaye Yapisi : Özel Sağlık Sektöründe Sermaye Yapisi Ve Finansal Özel Sağlık Sektöründe Sermaye Yapisi : Başkent Üniversitesi.
- Ürper, Y., Ağlargoç, O., Tokgöz, N., Paşaoğlu, D., Ulukan, C., Hall Eroğlu, E., Tonus, Z., & Önce, S. (2018). Genel İşletme. Anadolu Üniversitesi.
<https://www.anadolu.edu.tr/akademik/fakulteler/ders/98392/genel-isletme/ders-icerik>
- Vätavu, S. (2015). The Impact Of Capital Structure On Financial Performance In Romanian Listed Companies. *Procedia Economics and Finance*.

- Wang, C., & Song, M. (2013). Relationship Between Capital Structure and Performance Evidence Based on Information Technology Industry. International Conference on Advances in Computer Science and Engineering. <https://doi.org/10.2991/cse.2013.74>
- Wet, Jh. De. (2006). Determining the Optimal Capital Structure: A Practical Contemporary Approach. *Meditari Accountancy Research*.
- Yuan, K. (2005). Asymmetric price movements and borrowing constraints: A rational expectations equilibrium model of crises, contagion, and confusion. In *Journal of Finance*. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2005.00733.x>

İNTERNET KAYNAKLARI

Afganistan'ın Ekonomisi <http://www.mfa.gov.tr/afganistan-ekonomisi.tr.mfa> 2
Erişim Tarihi: 06.06.2023.

Afganaid, <https://www.afghanaid.org.uk/afghan-culture> (Erişim Tarihi: 02.04.2023)

Haberler, <https://haberler33.com/haber/12993164/faiz-karsilama-orani-nedir> (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/d/debratio.asp> (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

Nufusu, <https://www.nufusu.com/ulke/afganistan-nufusu> (Erişim Tarihi: 01.04.2023)

USAID, <https://www.usaid.gov/afghanistan/economic-development> (Erişim Tarihi: 20.02.2023).

Wallstreetmojo, <https://www.wallstreetmojo.com/interest-coverage-ratio/> (Erişim Tarihi: 20.01.2023).

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_banks_in_Afghanistan (Erişim Tarihi 20.03.2023).

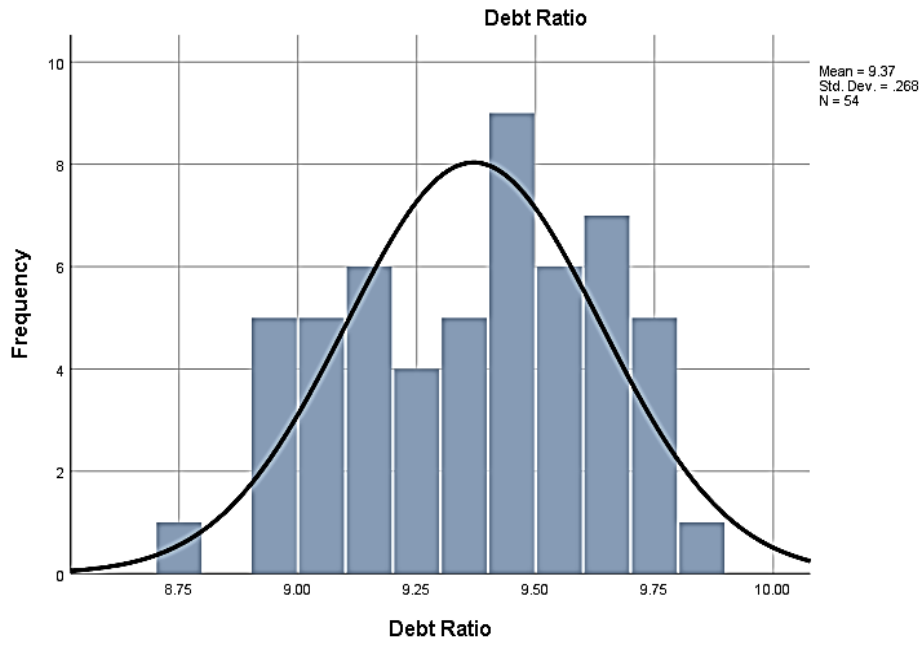
WorldBank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?end=2021&locations> (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

WorldBank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=AF&start=2010> (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

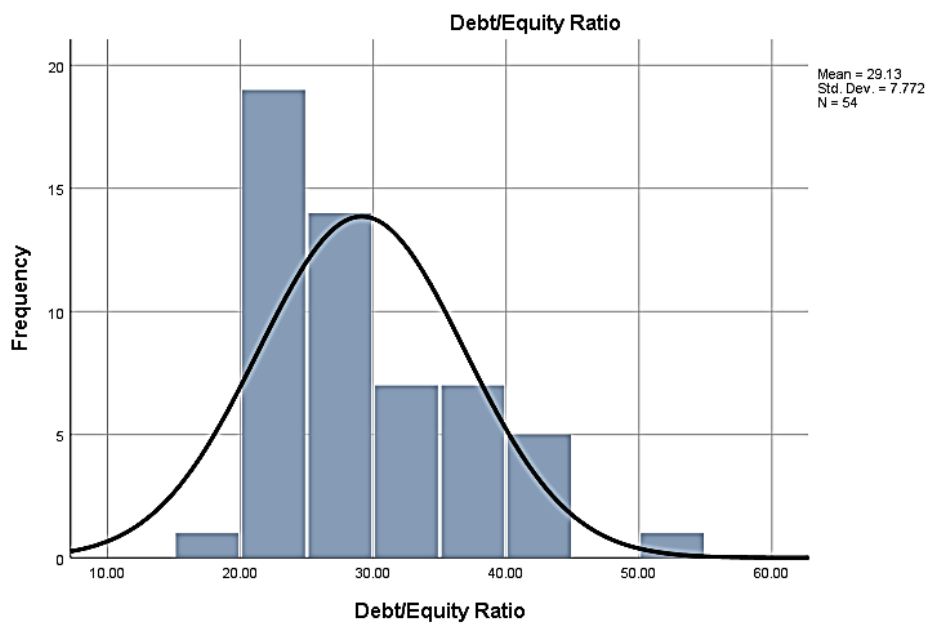
WorldBank, <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?end=2021&locations=AF&start=2010> (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

EK

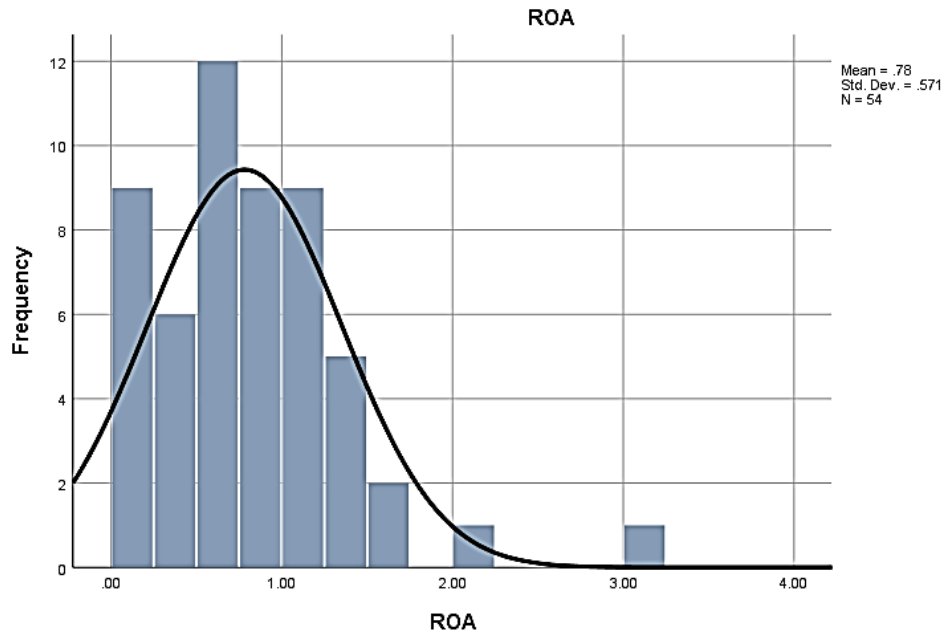
Şekil 2. Borç Oranın Ortalaması

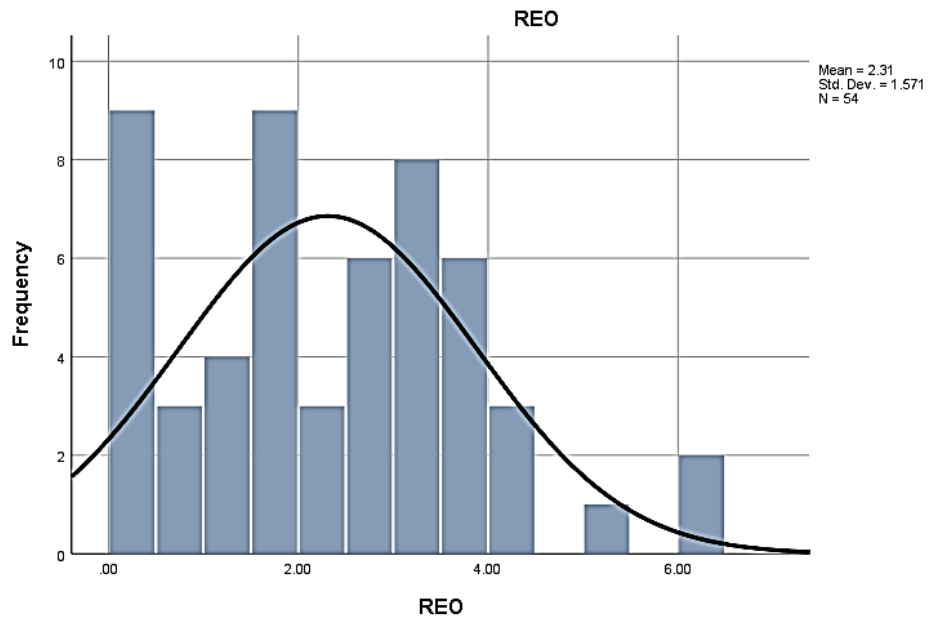
Şekil 3. Borç/Özkaynak Oranın Ortalaması

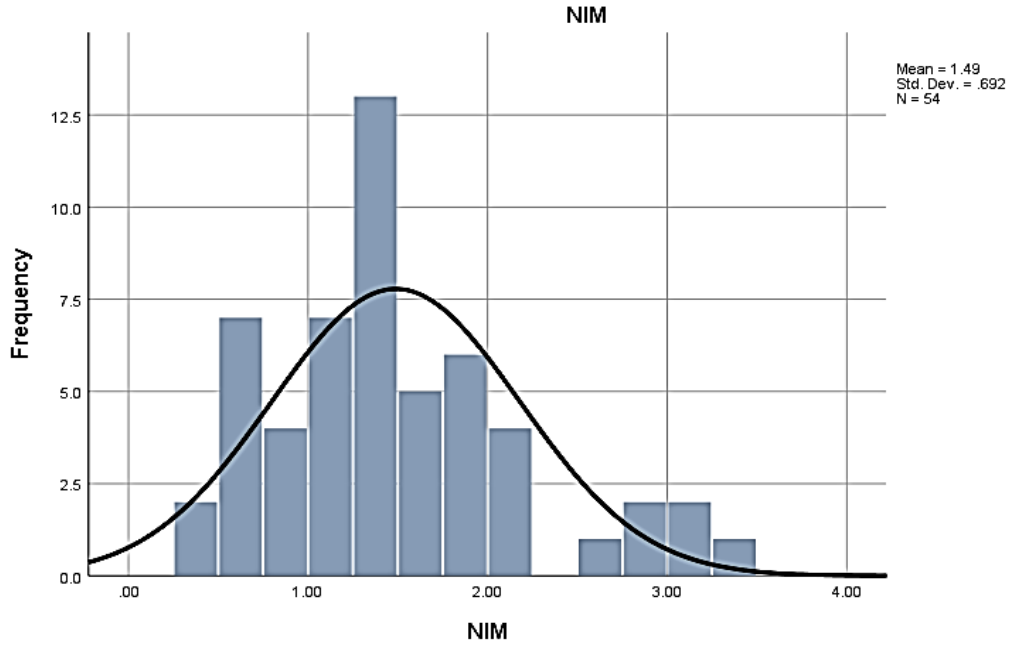
Şekil 4. Aktif Karlılığın Ortalaması

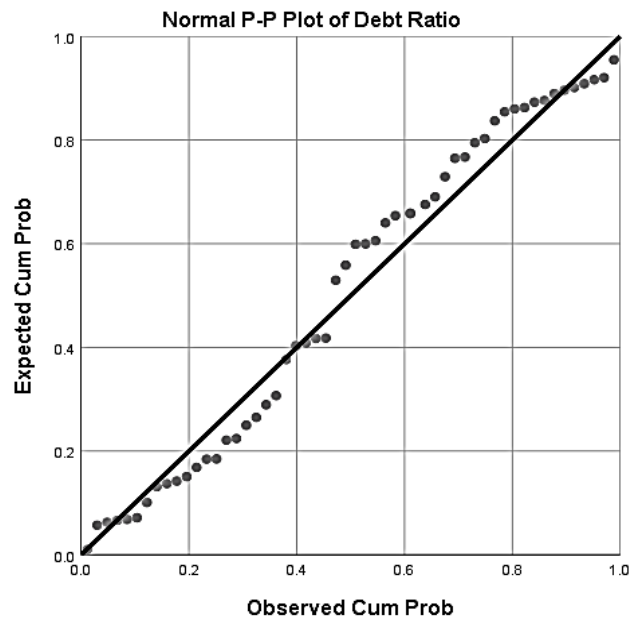
Şekil 5. Özsermaye Karlılığın Ortalaması

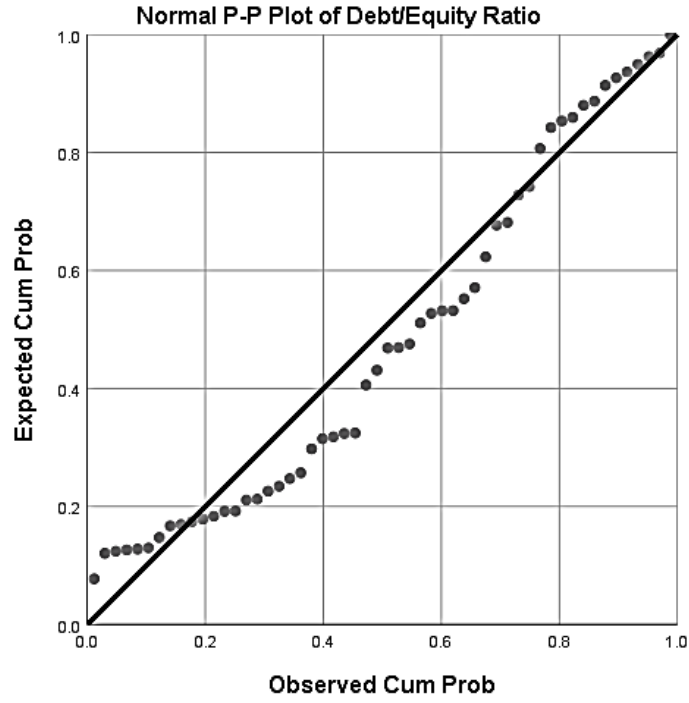
Şekil 6. Net Faiz Marjın Ortalaması

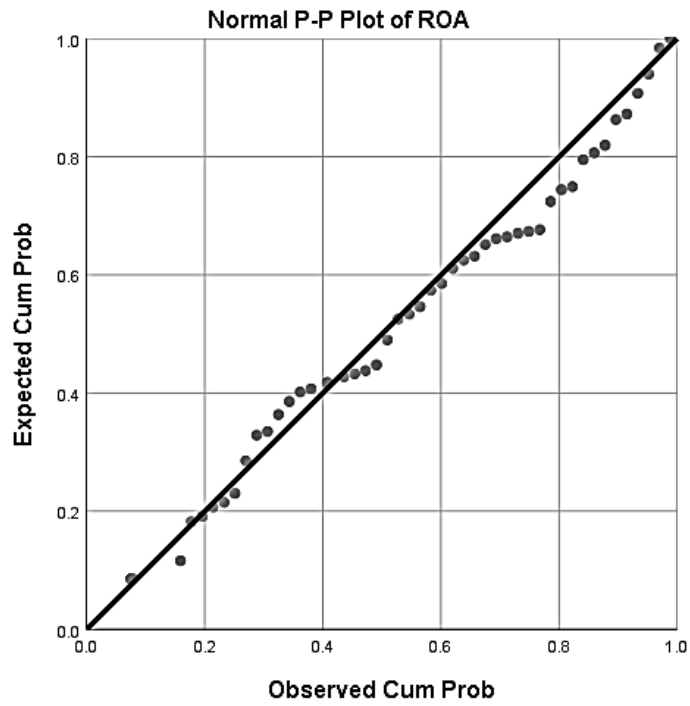
Şekil 7. Borç Oranı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi

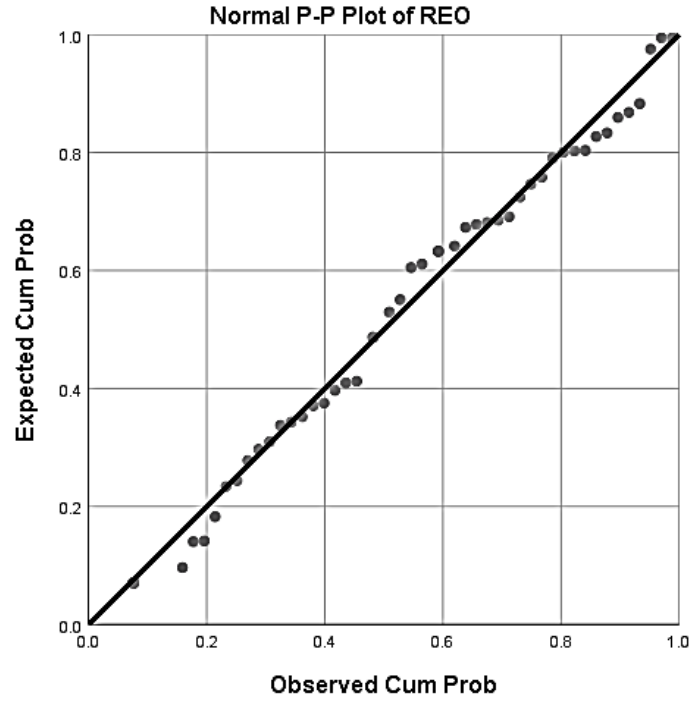
Şekil 8. Borç/Özkaynak Oranı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi

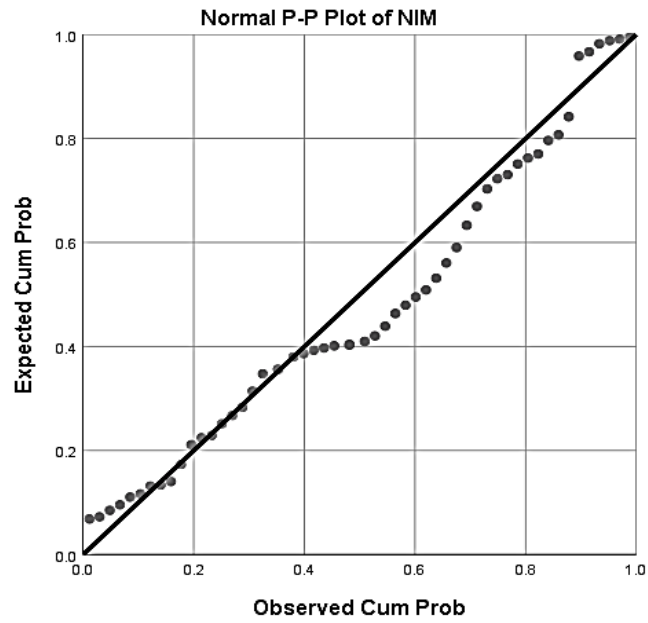
Şekil 9. Aktif Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi

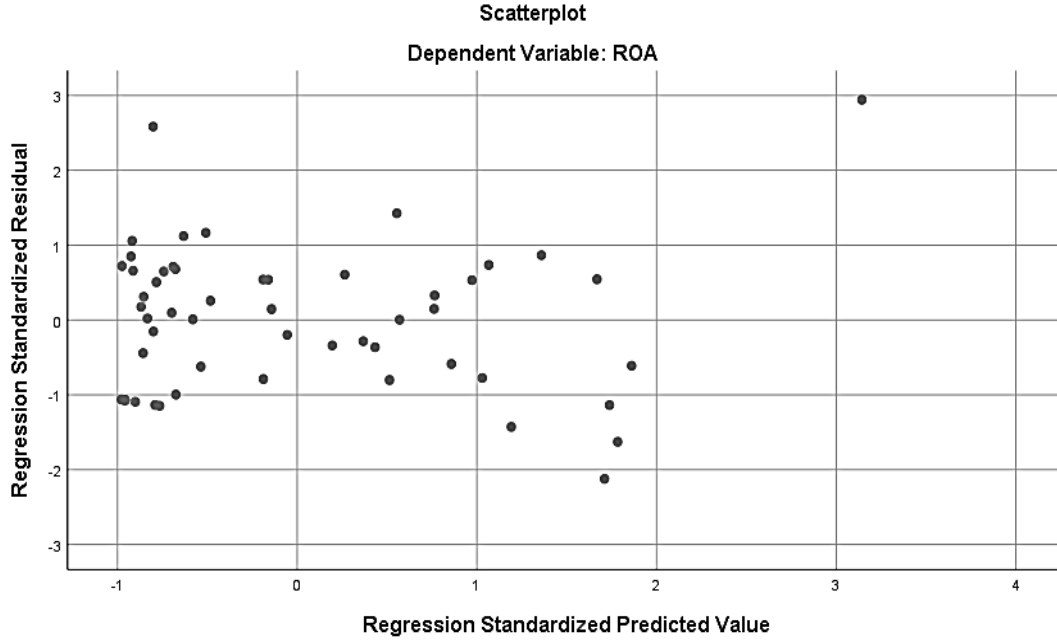
Şekil 10. Özsermaye Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi

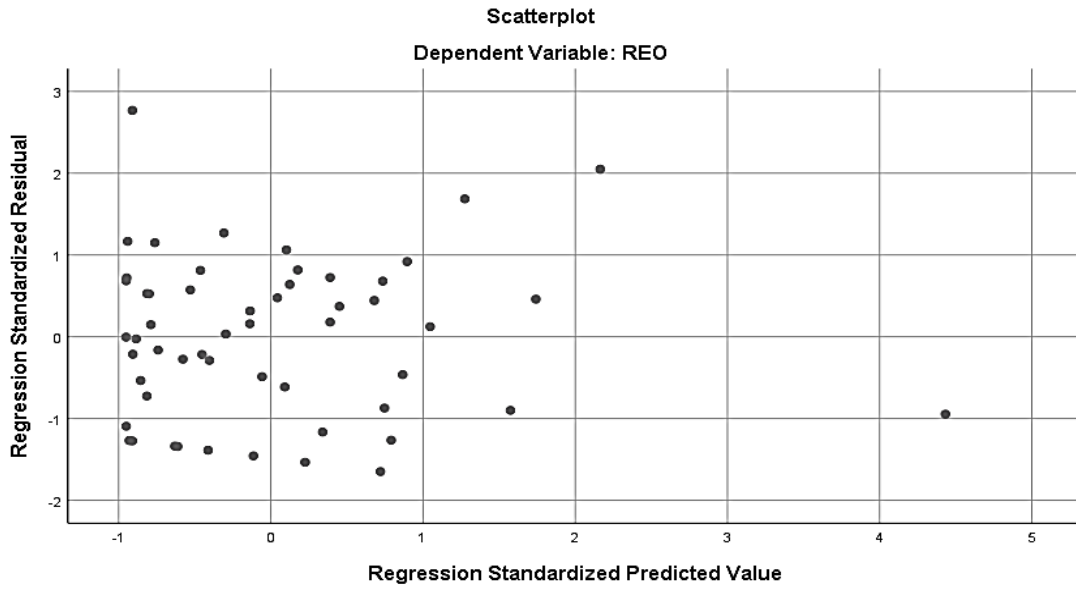
Şekil 11. Net Faiz Marjı ile Sermaye Yapısı İçin Normallik Testi

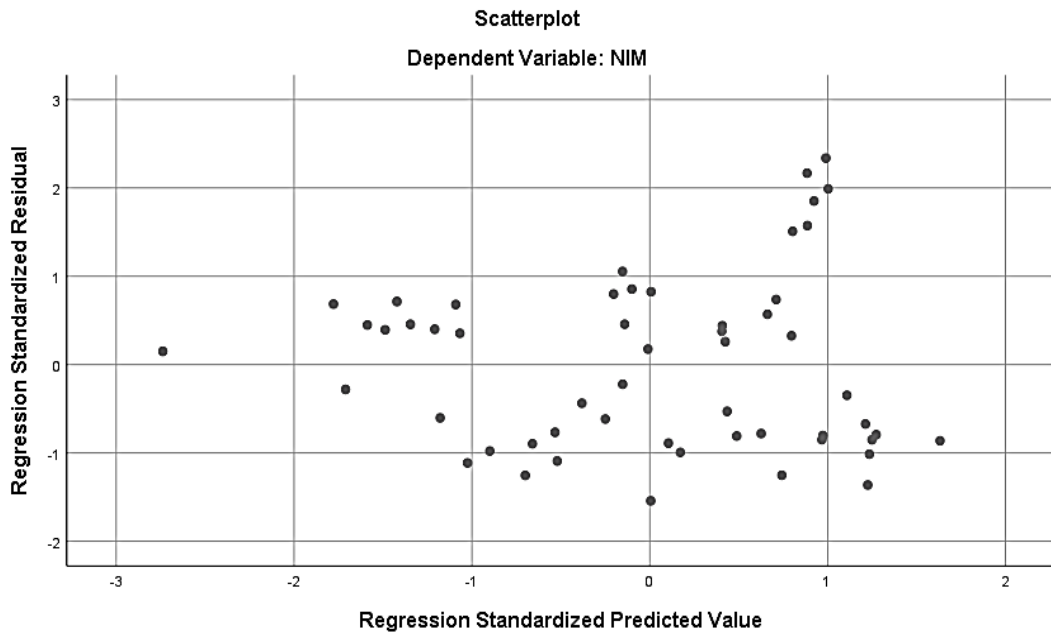
Şekil 12. Aktif Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi

Şekil 13. Özsermaye Karlılığı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi

Şekil 14. Net Faiz Marjı ile Sermaye Yapısı İçin Eş Varyanslık Testi

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Afgani ₺

Bank - e Milli Afghan						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	29.659.005.082	38.115.257.482	46.650.278.306	41.879.351.674	41.761.269.674	41.964.983.054
Özkaynak	5.489.381.048	8.935.582.467	9.314.315.544	7.256.373.168	8.111.599.209	8.234.157.342
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	24.169.624.034	29.179.675.015	37.335.962.762	34.622.978.506	33.649.670.465	33.730.825.712
Net Faiz Geliri	804.664.908	860.843.042	945.719.132	695.108.536	913.115.377	685.858.932
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	703.642.656	3.526.921.309	335.964.633	683.204.365	855.226.041	122.558.133
Pashtany Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	17.352.863.328	18.812.820.858	21.460.678.915	20.704.171.823	22.671.675.922	24.350.906.845
Özkaynak	1.151.576.236	1.910.022.003	2.080.764.479	2.265.079.680	2.685.367.479	2.793.378.987
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	16.201.287.092	16.902.798.855	19.379.914.436	18.439.092.143	19.986.308.443	21.557.527.858
Net Faiz Geliri	412.830.000	317.970.597	225.112.014	59.690.904	196.353.352	230.412.502
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	0	757.808.167	28.459.534	208.803.111	386.242.163	107.579.083
New Kabul Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	17.530.130.519	24.622.960.849	22.610.667.858	21.266.519.152	20.469.354.920	21.420.260.947
Özkaynak	3.425.326.970	864.393.717	1.219.585.010	1.452.371.655	1.643.558.697	1.953.518.472
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	14.104.803.549	23.758.567.132	21.391.082.848	19.814.147.497	18.825.796.223	19.466.742.475
Net Faiz Geliri	196.140.075	107.519.406	342.861.918	44.440.386	105.283.644	254.081.511
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	0	50.889.458	355.191.293	232.786.645	191.187.042	286.558.935

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Afgani ₺

Azizi Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	28.544.542	32.995.348	37.440.735	40.454.791	46.952.476	47.360.509
Özkaynak	5.637.699	5.659.424	5.830.883	5.959.293	6.308.310	6.531.924
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	22.906.843	27.335.924	31.609.852	34.495.498	40.644.166	40.828.585
Net Faiz Geliri	546.569	575.020	347.093	598.031	804.850	628.679
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	21.826	21.719	171.459	167.190	321.908	209.423
Afghanistan International Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	61.920.439	58.187.604	60.937.216	71.723.324	63.732.502	66.604.714
Özkaynak	3.688.238	3.901.070	3.844.934	3.585.157	3.679.164	3.741.693
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	58.232.201	54.286.534	57.092.282	68.138.167	60.053.338	62.863.021
Net Faiz Geliri	1.074.726	1.057.925	1.081.349	1.240.456	1.346.271	1.012.497
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	487.687	519.072	357.945	478.165	608.168	310.129
Islamic Bank of Afghanistan						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	16.806.196	13.980.436	14.557.030	11.191.179	21.612.869	29.866.628
Özkaynak	1.212.456	1.195.957	1.147.791	951.864	1.381.454	1.533.663
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	15.593.740	12.784.479	13.409.239	10.239.315	20.231.415	28.332.965
Net Faiz Geliri	57.171	57.636	33.275	78.232	112.806	164.440
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	0	0	0	0	102.937	33.292

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Afgani ₰

Afgan United Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	19.165.422	20.922.164	22.269.863	20.267.936	22.767.160	22.588.803
Özkaynak	2.098.513	2.123.152	2.207.291	2.108.606	2.323.431	2.995.602
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	17.066.909	18.799.012	20.062.572	18.159.330	20.443.729	19.593.201
Net Faiz Geliri	765.950	912.200	815.259	796.902	675.563	813.755
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	1.523	57.916	84.139	0	0	23.552
Ghazanfar Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	8.285.377	9.329.782	10.444.234	11.851.229	11.995.201	16.079.687
Özkaynak	1.270.735	1.397.794	1.669.277	1.569.845	1.603.811	1.745.978
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	7.014.642	7.931.988	8.774.957	10.281.384	10.391.390	14.333.709
Net Faiz Geliri	394.781	396.268	400.150	409.175	385.397	407.621
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	41.740	127.059	291.495	126.768	129.554	167.309
The First Microfinance Bank						
YILLAR	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toplam Varlıklar	9.356.885	10.562.007	12.548.420	12.417.387	11.772.723	12.439.979
Özkaynak	1.648.558	1.759.432	2.092.103	1.990.569	2.061.830	2.111.333
Yükümlülükler (Toplam Borçlar)	7.708.327	8.802.575	10.456.317	10.426.818	9.710.893	10.328.646
Net Faiz Geliri	872.127	1.029.963	953.539	897.937	1.254.202	1.075.906
Vergi Sonrası Kâr (Net Kâr)	185.289	110.874	158.578	101.534	39.644	49.503

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Oranlar

Bankalar	Yıllar	Borç Oranı	Borç-Özkaynak Oranı	ROA	ROE	NIM
Bank Milli e Afghan	2015	81,49	440,30	2,37	12,82	2,71
	2016	76,56	326,56	9,25	39,47	2,26
	2017	80,03	400,84	0,72	3,61	2,03
	2018	82,67	477,14	1,63	9,42	1,66
	2019	80,58	414,83	2,05	10,54	2,19
	2020	80,38	409,65	0,29	1,49	1,63
New Kabul Bank	2015	80,46	411,78	0,00	0,00	1,12
	2016	96,49	2748,58	0,21	5,89	0,44
	2017	94,61	1753,96	1,57	29,12	1,52
	2018	93,17	1364,26	1,09	16,03	0,21
	2019	91,97	1145,43	0,93	11,63	0,51
	2020	90,88	996,50	1,34	14,67	1,19
The First MicroFinance Bank	2015	82,38	467,58	1,98	11,24	9,32
	2016	83,34	500,31	1,05	6,30	9,75
	2017	83,33	499,80	1,26	7,58	7,60
	2018	83,97	523,81	0,82	5,10	7,23
	2019	82,49	470,98	0,34	1,92	10,65
	2020	83,03	489,20	0,42	2,34	8,65

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Oranlar

Pashtany Bank	2015	93,36	1406,88	0,00	0,00	2,38
	2016	89,85	884,95	4,03	39,68	1,69
	2017	90,30	931,38	0,13	1,37	1,05
	2018	89,06	814,06	1,01	9,22	0,29
	2019	88,16	744,27	1,70	14,38	0,87
	2020	88,53	771,74	0,44	3,85	0,95
Azizi Bank	2015	80,25	406,32	0,08	0,39	1,91
	2016	82,25	483,02	0,07	0,38	1,74
	2017	84,43	542,11	0,46	2,94	0,93
	2018	85,27	578,85	0,41	2,81	1,48
	2019	86,56	644,30	0,69	5,10	1,71
	2020	86,21	625,06	0,44	3,21	1,33
Afghan United Bank	2015	89,05	813,29	0,01	0,07	4,00
	2016	89,85	885,43	0,28	2,73	4,36
	2017	90,09	908,92	0,38	3,81	3,66
	2018	89,60	861,20	0,00	0,00	3,93
	2019	89,79	879,89	0,00	0,00	2,97
	2020	86,74	654,07	0,10	0,79	3,60

Afganistan Bankalarının Verileri (2015-2020) / Oranlar

Ghazarfar Bank	2015	84,66	552,01	0,50	3,28	4,76
	2016	85,02	567,46	1,36	9,09	4,25
	2017	84,02	525,67	2,79	17,46	3,83
	2018	86,75	654,93	1,07	8,08	3,45
	2019	86,63	647,92	1,08	8,08	3,21
	2020	89,14	820,96	1,04	9,58	2,54
Afghanistan International Bank	2015	94,04	1578,86	0,79	13,22	1,74
	2016	93,30	1391,58	0,89	13,31	1,82
	2017	93,69	1484,87	0,59	9,31	1,77
	2018	95,00	1900,56	0,67	13,34	1,73
	2019	94,23	1632,25	0,95	16,53	2,11
	2020	94,38	1680,07	0,47	8,29	1,52
Islamic Bank of Afghanistan	2015	92,79	1286,13	0,00	0,00	0,34
	2016	91,45	1068,97	0,00	0,00	0,41
	2017	92,12	1168,26	0,00	0,00	0,23
	2018	91,49	1075,71	0,00	0,00	0,70
	2019	93,61	1464,50	0,48	7,45	0,52
	2020	94,86	1847,40	0,11	2,17	0,55